

2010
2011

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
innovatie en ondernemerschap*

Masterproef

*Onderzoek inzake afvalbeleid in de Belgische
voedingsdistributiesector en het afvalbewustzijn van
haar werknemers*

Promotor :
Prof. dr. Ghislain HOUBEN

Pieter-Jan Cuyvers

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen, afstudeerrichting innovatie en ondernemerschap*

2010

2011

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
innovatie en ondernemerschap*

Masterproef

*Onderzoek inzake afvalbeleid in de Belgische
voedingsdistributiesector en het afvalbewustzijn van
haar werknemers*

Promotor :
Prof. dr. Ghislain HOUBEN

Pieter-Jan Cuyvers

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen , afstudeerrichting innovatie en ondernemerschap*

Woord vooraf

Als laatstejaarsstudent aan de Universiteit Hasselt, werd van mij verwacht een eindverhandeling te schrijven. Deze eindverhandeling is dan ook geschreven ter afronding van mijn studies Toegepaste Economische Wetenschappen, afstudeerrichting Innovatie en Ondernemerschap. Graag wil ik langs deze weg iedereen bedanken die meegewerkt heeft aan de realisatie van deze masterproef.

Allereerst wil ik mijn promotor Prof. Dr. Ghislain Houben bedanken. Zijn advies en hulp hebben mij geholpen bij de verwezenlijking van mijn onderzoek.

Verder gaat mijn dank uit naar de supermarktketens Delhaize en Colruyt voor de bereidwilligheid om mee te werken aan mijn onderzoek. In het bijzonder wil ik hiervoor Jonathan Martens (Delhaize) en Victor De Meester (Colruyt) bedanken voor de informatie en begeleiding. Andere contactpersonen van bevraagde instellingen en ondernemingen wil ik ook bedanken. Daarnaast wil ik ook alle werknemers van Delhaize en Colruyt, die ik heb mogen bevragen, bedanken.

Tot slot dank ik van harte mijn ouders, familie, vrienden en collega's van Delhaize supermarkt Neerpelt voor hun steun en advies tijdens mijn studentenjaren.

Ik hoop dat het lezen van deze eindverhandeling leerzaam is. Hopelijk is dit werk een inspiratiebron voor verder onderzoek inzake duurzaam milieugebruik in de (Belgische) voedingsdistributiesector.

Juli 2011,

Pieter-Jan Cuyvers

Samenvatting

Een onderzoek inzake afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector en het afvalbewustzijn van haar werknemers heeft geleid tot enkele interessante vaststellingen. Dit onderzoek begint met een eerste deel, namelijk de **probleemstelling**. Hierin wordt het praktijkprobleem aangekaart. In dit deel wordt ook de methodologie van de literatuurstudie en praktijkstudie besproken. Alsook de deelvragen en de centrale onderzoeksvraag worden uiteengezet. De centrale onderzoeksvraag werd zo geformuleerd:

"Wat doen de Belgische aanbieders van voedingswaren in de distributiesector aan de afvalproblematiek binnen hun sector?"

In het tweede deel, de **literatuurstudie**, wordt de bestaande literatuur onderzocht. Wat volgt zijn de belangrijkste zaken die naar voor kwamen in de literatuurstudie.

Een deugdelijk afvalbeleid kan een goede basis vormen voor het proces van duurzaam ondernemen. Een beleid is het geheel van maatregelen die een instantie neemt om bepaalde problemen op te lossen, te verminderen of te voorkomen. Afvalbeleid houdt in dat er bepalingen zijn vastgelegd om problemen omtrent afval op te lossen, te reduceren of te voorkomen (Price & Joseph, 2000).

De Belgische voedingsdistributiesector bestaat uit enkele grote spelers en een aantal kleinere spelers. Het distributielandchap is de afgelopen decennia wel drastisch veranderd. De drie grootste supermarktketens in de Belgische voedingsdistributiesector zijn de Colruyt groep, Delhaize groep en Carrefour groep. De Belgische supermarkttuitbaters beseffen dat afval een probleem is binnen hun sector. De bedrijven in de voedingsdistributiesector zijn zelf verantwoordelijk voor dit afval. Dit afval bestaat uit voornamelijk bedrijfsafvalstoffen. De supermarkten moeten verwerkers en ophalers, meestal gespecialiseerde bedrijven, aanspreken om het afval te komen verwijderen. Dit gebeurt niet altijd door een externe firma maar het kan ook door de grote distributiebedrijven zelf worden gedaan. Daarom is een beleid binnen het bedrijf rond de afvalproblematiek zodanig van belang (Verheyen, 2010).

Uit een onderzoek blijkt dat een beleid slechts een marginaal effect heeft op de afvalproductie. Dit komt omdat het huidige afvalbeleid binnen de bedrijven te weinig gericht is op de afvalpreventie en de negatieve effecten van afval op het leefmilieu (Mazzanti & Zoboli, 2008). Er is dus nood aan een goed beleid bij de Belgische supermarkten rond de afvalproblematiek binnen hun sector.

Uit een onderzoek van Forum Ethibel en Netwerk Bewust Verbruiken, of kortweg NBV, uit 2006 blijkt dat slechts een minderheid van de distributieketens een uitgewerkt milieubeleid kunnen voorleggen. Het milieubeleid gaat veel verder dan men denkt. Hierin worden zaken, namelijk alles wat een bepaalde invloed heeft op het milieu, aangekaart. Het afvalbeleid vormt dan ook een onderdeel van een veel breder beleid, namelijk het milieubeleid.

Bij het opstellen van een afvalbeleid houdt men best rekening met enkele beleidsinstrumenten. Als eerste zijn er de juridische beleidsinstrumenten. Deze regelgeving wordt in België op gewestelijk niveau opgesteld. Daarnaast is er sprake van sociale beleidsinstrumenten, deze worden door druk van de maatschappij uiteengezet. Het principe van duurzaam ondernemen en de communicatie naar belanghebbenden toe zijn van belang bij deze sociale beleidsinstrumenten. Vervolgens zijn er de financiële beleidsinstrumenten, die het gedrag van de producenten gaat sturen. Door deze marktgebaseerde financiële instrumenten, zoals taksen en subsidies, kunnen de milieudoelstellingen makkelijker behaald worden. Als laatste zijn er de structurerende beleidsinstrumenten. Deze structurerende instrumenten gaat ervoor zorgen dat de juridische, sociale en financiële beleidsinstrumenten gaan combineren.

Hoewel België, en dus ook Vlaanderen, in het begin achterop liep in het bestrijden tegen de afvalberg, is het vandaag de dag de koploper in de preventie, verwerking en selectieve inzameling van het afval. Dit is te wijten aan het ontstaan van enkele principes die na verloop van tijd algemeen aanvaard werden door de overheid, de producenten en de consumenten (van Bouwel, 2004). Voorbeelden van deze algemeen aanvaarde principes zijn de afvalhiërarchie (de ladder van Lansink), de vervuiler betaalt, producentenverantwoordelijkheid en de aanvaardingsplicht. Voor de beperking van de afvalberg in de voedingsdistributiesector zijn verschillende bestuursorganismen, ook wel afvalbeheersorganismen genoemd, van belang. De Interregionale Verpakkingscommissie, of kortweg IVC, helpt bij het tegengaan van het verpakkingsafval. De aparte

bestuursorganisme Fost Plus en VAL-I-PAC helpen hierbij. Het bekendste afvalbeheersorganisme is Recupel. Voor de voedingsdistributiesector zijn de Vlaamse Compostorganisatie (VLACO) en BEBAT in mindere mate van belang.

De **praktijkstudie** komt in het derde deel van deze masterproef aan bod. Deze praktijkstudie bestaat uit drie grote hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk van de praktijkstudie wordt de gewestelijk beleidsvoering inzake leefmilieu in België aangekaart. Deze gewestelijke beleidsvoering is niet evident en het is niet altijd even duidelijk welke regels er gelden binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Dit wordt bevestigd door verschillende belanghebbenden. Op lange termijn vormen meestal de betere beleidsaspecten de standaard voor de distributiesector.

Vervolgens worden de twee grootste supermarktketens van België, namelijk Delhaize en Colruyt, onder de loep genomen inzake afvalbeheer. Delhaize groep en Colruyt groep hebben samen meer dan 50% van het marktaandeel in de Belgische voedingsdistributiesector. Eerst worden de gescheiden of gesorteerde afvalstromen aangehaald. Daarna worden de preventieve maatregelen en alternatieve aanwendingsmogelijkheden inzake afvalstoffen besproken voor beide supermarkten. Beide supermarktketens streven naar een duurzaam karakter. Doch blijft de doelstelling winst maken en zullen ze pas investeren in milieuvriendelijke projecten als deze op termijn winstgevend kunnen zijn.

In het laatste hoofdstuk van de praktijkstudie worden de resultaten van de studie inzake het afvalbewustzijn van de supermarktmedewerkers toegelicht. Voor deze studie werden de werknemers van Delhaize en Colruyt bevroegd. Of de respondenten op de hoogte waren van het afvalbeleid en of ze dit beleid goedkeuren, werd ook duidelijk aan de hand van deze bevraging. Zo stelde bijvoorbeeld 19% van Delhaize werknemers en 8% van de respondenten uit Colruyt zich soms vragen bij het afvalbeleid dat Delhaize of Colruyt voert.

Om af te sluiten, wordt in het laatste deel de belangrijkste **conclusies en aanbevelingen** van dit onderzoek geciteerd. Ook wordt er een stappenplan gegeven voor het opstellen of aanpassen van het afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector. Dit stappenplan is samengesteld op basis van de bevindingen in het onderzoek en het stappenplan van Suenghee et al. uit 2003.

Inhoudsopgave

Woord vooraf

Samenvatting

Inhoudsopgave

Deel I: Probleemstelling	13
1. Praktijkprobleem	13
1.1 Omschrijving en situering	13
1.2 Formulering van de centrale onderzoeksvraag en deelvragen	17
1.2.1 Centrale onderzoeksvraag	17
1.2.2 Uitwerking deelvragen	17
1.3 Methodologie.....	19
1.3.1 Verkennende literatuurstudie.....	19
1.3.2 Methodologie van de praktijkstudie	20
Deel II: Literatuurstudie	23
Inleiding.....	23
2. De Belgische voedingsdistributiesector	25
2.1 Het distributielandchap van de voedingsdistributie in België.....	25
2.1.1 Delhaize groep.....	29
2.1.2 Colruyt groep	31
2.1.3 Carrefour groep	31
2.1.4 Overige aanbieders	32
2.2 De omzetcijfers	33
2.3 De competitiedrang	35
2.4 Besluit	36
3. De verschillende afvalstoffen.....	37
3.1 De afvaldefinities	37
3.1.1 Huishoudelijk afval	38
3.1.2 Bedrijfsafval	39
3.1.3 Met huishoudelijke afvalstoffen vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen	39
3.2 Het probleem van de afvalstoffen.....	40
3.3 Besluit	41

4. Het belang van een gefundeerd afvalbeleid	43
4.1 De samenstelling van een deugdelijk afvalbeleid	43
4.1.1 De juridische beleidsinstrumenten	44
4.1.1.1 Uitvoeringsbesluit afvalstoffenwetgeving	45
4.1.1.2 Uitvoeringsbesluit milieuvergunningwetgeving	46
4.1.1.3 Interregionaal Samenwerkingsakkoord inzake Verpakkingsafval	46
4.1.2 De sociale beleidsinstrumenten	47
4.1.2.1 Duurzaam milieugebruik	47
4.1.2.2 Communicatie naar belanghebbenden	48
4.1.3 De financiële beleidsinstrumenten	49
4.1.4 De structurerende beleidsinstrumenten	49
4.2 Stappenplan in het opstellen van een afvalbeleid	50
4.3 Een onderdeel van het milieubeleid	52
4.4 Besluit	53
5. Het beperken van deze afvalberg	55
5.1 Algemeen aanvaarde principes	55
5.1.1 De ladder van Lansink (de afvalhiërarchie)	56
5.1.2 De vervuiler betaalt	58
5.1.2.1 Ecotaksen en ecoboni	58
5.1.2.2 Het gedifferentieerd tarief (DIFTAR)	58
5.1.2.3 Het 'groene punt'	59
5.1.3 Producentenverantwoordelijkheid	59
5.1.4 Aanvaardingsplicht	59
5.1.5 Terugnameplicht en preventieplicht inzake verpakkingsafval	60
5.1.5.1 De terugnameplicht	60
5.1.5.2 De preventieplicht en het principe van bioverpakkingen	61
5.2 Verschillende bestuursorganismen	62
5.2.1 De Interregionale Verpakkingscommissie (IVC)	62
5.2.2 Fost Plus	63
5.2.3 VAL-I-PAC	64
5.2.4 Recupel	65
5.2.5 VLACO	66
5.2.6 BEBAT	66
5.3 De effectieve beperking van de bedrijfsafvalstoffen	67

5.3.1 De verschillende verwerkingsmethodes.....	68
5.3.2 De (wettelijke) mogelijkheden voor het ontdoen van de bedrijfsafvalstoffen	69
5.4 Besluit.....	71
 Deel III: Praktijkstudie.....	73
Inleiding.....	73
6. Toelichting wettelijke beleidsinstrumenten	75
6.1 Afvalbeheer op gewestelijk niveau: niet evident.....	75
6.1.1 Standpunt: Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	75
6.1.2 Standpunt: Afvalophalers en -verwerkers.....	77
6.1.3 Standpunt: Externe consultants of adviseurs inzake milieu- en afvalbeleid	78
6.1.4 Standpunt: Grote supermarktketens.....	78
6.2 Integraal Milieujaarverslag: afvalstoffencijfers supermarkten	79
6.3 De verschuiving van de focus binnen de afvalstoffenmaatschappij	80
6.3.1 Van afval naar materiaalbeheer	80
6.3.2 Het VLAMAB, de vervanger van het VLAREA	81
6.4 Conclusie en aanbevelingen	82
7. Specifieke resultaten inzake afvalbeheer.....	83
7.1 De afvalstromen in de Belgische voedingsdistributiesector	84
7.2 Afvalbeheer binnen de Delhaize groep	86
7.2.1 Preventieve maatregelen	87
7.2.2 Alternatieve aanwendungsmogelijkheden	88
7.2.3 Besluit en toekomstplannen inzake afvalbeheer	89
7.3 Afvalbeheer binnen de Colruyt groep.....	90
7.3.1 Preventieve maatregelen	90
7.3.2 Alternatieve aanwendungsmogelijkheden	91
7.3.3 Besluit en toekomstplannen inzake afvalbeheer	92
7.4 Conclusie en aanbevelingen	93
8. Studie – afvalbewustzijn van de supermarktwerknemers	95
8.1 Methodologie.....	95
8.1.1 Onderzoeksmethode.....	95
8.1.2 Steekproef	96

8.1.3 Analyse van de resultaten	96
8.2 Afvalbewustzijn werknemers Delhaize	96
8.2.1 Profiel van de respondenten	96
8.2.2 De gescheiden afvalstromen volgens de werknemers.....	98
8.2.3 Milieubewustzijn supermarktmedewerker Delhaize	99
8.2.4 Belangrijke stellingen inzake afval en -beleid binnen Delhaize.....	100
8.2.4.1 Afval sorteren binnen Delhaize.....	100
8.2.4.2 Overbodige en overmatige verpakkingen.....	101
8.2.4.3 Actief sorteren en scheiden van afval binnen Delhaize	103
8.2.4.4 Vragen stellen bij het afvalbeleid van Delhaize.....	104
8.2.5 Andere vaststellingen	105
8.2.6 Besluit en voornaamste bemerkingen werknemers Delhaize	106
8.3 Afvalbewustzijn werknemers Colruyt	107
8.3.1 Profiel van de respondenten	107
8.3.2 De gescheiden afvalstromen volgens de werknemers.....	109
8.3.3 Milieubewustzijn supermarktmedewerker Colruyt	110
8.3.4 Belangrijke stellingen inzake afval en -beleid binnen Colruyt	111
8.3.4.1 Afval sorteren binnen Colruyt	111
8.3.4.2 Overbodige en overmatige verpakkingen.....	112
8.3.4.3 Actief sorteren en scheiden van afval binnen Colruyt	113
8.3.4.4 Vragen stellen bij het afvalbeleid van Colruyt.....	114
8.3.5 Andere vaststellingen	115
8.3.6 Besluit en voornaamste bemerkingen werknemers Colruyt	117
8.4 Conclusie en aanbevelingen	118
Deel IV: Algemene conclusie en aanbevelingen	119
9. Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag en deelvragen	119
9.1 Conclusies.....	119
9.2 Leidraad: uit welke stappen bestaat het opstellen/aanpassen van het afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector	122
9.2.1 Fase 1: Erkenning probleem bepaalde afvalstof	122
9.2.2 Fase 2: Criteria alternatieven afvalprobleem formuleren	122
9.2.3 Fase 3: Alternatieven evalueren	123
9.2.4 Fase 4: Beslissing implementeren	123

Lijst van geraadpleegde werken	125
Lijst van tabellen, grafieken en figuren.....	131
Lijst van gebruikte afkortingen.....	135
Bijlagen.....	137
Bijlage 1: De Belgische voedingsdistributiesector	139
Bijlage 2: Integraal Milieujaарverslag: Afvalstoffencijfers: sector supermarkten....	140
Bijlage 3: Vragenlijst interviews en e-mail bevraging	141
Bijlage 4: Enquête: studie afvalbewustzijn werknemers van Colruyt	144
Bijlage 5: Enquête: studie afvalbewustzijn werknemers van Delhaize.....	146
Bijlage 6: Kruistabellen van de respondenten van Delhaize.....	148
Bijlage 7: Kruistabellen van de respondenten van Colruyt.....	157

Deel I: Probleemstelling

1. Praktijkprobleem

In dit deel wordt uiteengezet wat de aanleiding is voor het uitvoeren van een onderzoek inzake het afvalbeleid van de Belgische supermarkten, specifiek in de voedingsdistributiesector, en het afvalbewustzijn van haar medewerkers. Vervolgens wordt de centrale onderzoeksvraag opgesteld en de deelvragen geformuleerd. Dan wordt de aanpak van de literatuurstudie en de praktijkstudie besproken, die gehanteerd zal worden om het onderzoek te verrichten.

1.1 Omschrijving en situering

In de recent uitgegeven editie van het *Living Planet Report* door het Wereld Natuur Fonds (WWF) wordt nogmaals bewezen dat België bij de grootste vervuilers van de wereld hoort. Als iedereen op de wereld zou leven zoals de Belgische burger waren er 4,4 planeten nodig. Sinds 1961 is de ecologische voetafdruk van de wereldburger verdubbeld. De ecologische voetafdruk, een getal dat weergeeft hoeveel biologisch productieve grond- en wateroppervlakte een burger nodig heeft om al onze grondstoffen te produceren en ons afval te verwerken, bedraagt 8 hectare. De gemiddelde voetafdruk voor elke wereldburger bedraagt 2,7 hectare per persoon, terwijl elk van ons eigenlijk maar 1,8 hectare ter beschikking heeft (Living planet report, 2010). Dit zijn om te beginnen al zorgwekkende gegevens maar vormen nu eenmaal de realiteit.

Omdat de Belgen één van de grootste vervuilers zijn op de wereld hangt afvalproductie dus samen met de ecologische voetafdruk van een persoon van een bepaald land. Ook de afvalproductie blijft zorgwekkend en is dus een probleem voor de hedendaagse maatschappij. In **tabel 1** wordt de productie van afval in de Belgische economie van 2004, 2006 en 2008 uiteengezet. In 2008 blijkt dat er een totaal van 48.621.916 ton afval in België aanwezig was, verspreid over vijf sectoren. In het onderste deel van tabel 1 de Belgische afvalproductie onderverdeeld per type afvalsoort. Een sterke daling van de afvalproductie tussen 2004 en 2008 is op te merken. Doch blijft deze grote hoeveelheid afvalproductie een, niet te onderschatten, probleem in België (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2010).

Tabel 1: Afval (in ton) van de Belgische economie, 2004, 2006 en 2008

Afvalproductie per sector in België (2004-2006-2008, in ton)	2004	2006	2008
Totaal	53.585.527	60.425.250	48.621.916
Bouw	11.037.964	13.174.365	15.441.861
Diensten	5.702.578	10.649.689	4.402.159
Huishoudens	5.325.279	4.746.437	4.459.161
Industrie	30.323.220	31.488.720	24.031.079
Landbouw	1.196.486	366.040	287.656
Afvalproductie per type in België (2004-2006-2008, in ton)	2004	2006	2008
totaal	53.585.527	60.425.250	48.621.916
Afgedankte toestellen en voertuigen	393.690	561.371	601.241
Chemisch	3.369.203	2.331.254	1.841.931
Glas	558.947	749.443	691.768
Hout	2.041.821	1.796.909	1.572.776
Huishoudelijk afval	6.468.087	5.019.784	3.608.476
Metaal	2.339.926	5.602.560	3.931.266
Minerale	16.469.409	24.466.641	19.068.072
Overig	927.932	3.620.419	1.328.483
Papier en karton	3.114.551	4.523.967	3.542.574
Plantaardig en dierlijk afval	6.887.338	4.389.886	4.265.806
Plastic	1.332.559	631.508	1.074.910
Slib en baggerspecie	1.265.239	1.522.634	863.242
Sorteerafval	922.952	1.118.251	884.209
Textiel	106.767	631.933	169.569
Verbrandingsafval	5.482.292	2.927.243	1.764.554
Verontreinigde grond en baggerspecie	1.904.814	531.447	3.413.038

Bron: FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2010)

De Belgische supermarkten zijn zich bewust van de afvalproblematiek binnen hun sector. Deze supermarkten beseffen dat het belangrijk is om op een juiste manier om te gaan met deze afvalproblematiek. De voedingssector, de kleinhandel in zelfbediening, brengt nu eenmaal veel afval met zich mee. Uit **tabel 2** van FOD Economie uit 2008 blijkt dat er 3.760 voedingswinkels actief zijn in België met een totale oppervlakte van 3.239.502 m². Deze voedingswinkels worden traditioneel onderverdeeld in één van de volgende

concepten: hypermarkt, supermarkt en superette. Specifiek beschikken ze minimaal van 2.500 m², tussen 400 en 2.500 m² en tussen 100 en 400 m² verkoopsoppervlakte. Al deze bedrijven komen in aanraking met de afvalproblematiek van de voedingsdistributiesector (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2010).

Tabel 2: Aantal voedingszaken en totale oppervlakte volgens type winkel, gewesten en provincies, 2008

		Type winkel en groep					
		Superette		Hypermarkt		Supermarkt	
		Aantal winkels	Tot. opp. (m ²)	Aantal winkels	Tot. opp. (m ²)	Aantal winkels	Tot. opp. (m ²)
Brussels Hoofdstedelijk Gewest		114	23.395	9	66.050	144	158.300
Vlaams Gewest	Provincie Antwerpen	187	37.410	14	83.950	367	365.675
	Provincie Limburg	147	28.160	5	29.200	207	180.025
	Provincie Oost-Vlaanderen	131	27.730	10	64.900	338	295.925
	Provincie Vlaams-Brabant	114	23.090	13	92.850	196	185.650
	Provincie West-Vlaanderen	147	27.610	8	44.350	317	282.477
Waals Gewest	Provincie Henegouwen	107	20.740	13	123.400	311	317.035
	Provincie Luik	110	20.110	13	93.650	280	264.455
	Provincie Luxemburg	37	6.560	3	27.900	82	79.200
	Provincie Namen	82	14.240	2	11.300	127	117.825
	Provincie Waals-Brabant	43	8.865	5	33.100	77	84.375
BELGIE		1.219	237.910	95	670.650	2.446	2.330.942

Bron: FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2010)

Iedereen in de voedingsdistributiesector moet voor zichzelf uitmaken hoe hij met afval omgaat. Het is gewoon belangrijk dat de bedrijven actief in de voedingsdistributiesector een beleid rond de afvalproblematiek op tafel hebben liggen, dat deze supermarkten weten welke kosten afval met zich meebrengt en wat eventuele andere aanwendingsmogelijkheden zijn voor hun afval (Van Bouwel, 2004). Daarnaast is het ook belangrijk om te weten dat consumenten een belangrijke rol vervullen. Consumenten of

klanten zijn op basis van hun consumptiegedrag gedeeltelijk verantwoordelijk voor het afval in de voedingsdistributiesector.

Afval zal in de voedingsdistributiesector altijd blijven bestaan, wel valt het te reduceren of liggen er alternatieve toepassingsmogelijkheden voor de hand. Wat zoal de alternatieve toepassingsmogelijkheden zijn en de mogelijke preventieve maatregelen rond afval zijn binnen de Belgische voedingsdistributiesector, is een onderdeel van deze masterproef.

Een mogelijke begrenzing is het groot aantal aanbieders, van onder meer voedingswaren, in de Belgische distributiesector. Het is daarom beter te focussen op de drie grootste supermarktketens en de kleinere links te laten liggen. De drie grootste aanbieders in België zijn: *Delhaize groep*, *Colruyt* en *Carrefour groep*. De Carrefour groep kende veel tegenslag begin 2010, denk aan de herstructureringen binnen de groep, en probeert nu terug een groter marktaandeel te verkrijgen in de Belgische voedingsdistributiesector. Colruyt heeft enkel zijn eigen winkels en Carrefour en Delhaize werken zowel met eigen winkels als met zelfstandigen in België. Doch heeft ook de Colruyt groep recent het voordeel van *franchising* ondervonden (Vanderheyden, 2003).

Het doel van deze masterproef is dan ook om de lezer een betere kijk te geven op de hele afvalproblematiek in de Belgische voedingsdistributiesector, hoe de supermarkten een gefundeerd afvalbeleid opstellen en hoe ondernemingen met externe druk omtrent dit probleem omgaan. Alsook het afvalbewustzijn van de supermarkten haar werknemers is een onderdeel van deze masterproef.

1.2 Formulering van de centrale onderzoeksvraag en deelvragen

1.2.1 Centrale onderzoeksvraag

Het praktijkprobleem stelt dat er nood is aan een goed beleid rond de afvalproblematiek bij de Belgische supermarkten in hun sector. De centrale onderzoeksvraag kan dan als volgt worden geformuleerd:

"Wat doen de Belgische aanbieders van voedingswaren in de distributiesector aan de afvalproblematiek binnen hun sector?"

1.2.2 Uitwerking deelvragen

Gezien de centrale onderzoeksvraag ruim is, zal het nodig zijn om deze op te delen in verschillende deelvragen. Aan de hand van een literatuurstudie en een praktijkstudie naar deze onderzoeksvragen zal dan een antwoord geformuleerd kunnen worden op de centrale onderzoeksvraag. De deelvragen die in de literatuur- en praktijkstudie onderzocht worden, zijn de volgende:

- "Hoe is de Belgische voedingsdistributiesector samengesteld en wat is het belang van een goed afvalbeleid binnen deze sector?"

In deze eerste deelvraag worden de wetenschappelijke definities van afval verder toegelicht en welke begrippen hand in hand gaan met afval zoals duurzaamheid, recycling en dergelijke. Daarnaast wordt er een indeling, een soort schets, gemaakt van de supermarkten in de Belgische voedingsdistributiesector. Wie zijn de grote aanbieders en hoeveel marktaandeel hebben zij? En wie zijn de kleine, minder belangrijkere aanbieders? Vervolgens worden de afvalstromen uiteengezet waarmee de grote supermarktketens, zoals ondermeer Delhaize groep en Colruyt groep, te maken hebben. Tevens wat is nu het belang van een gefundeerd afvalbeleid voor deze grote supermarktketens? En waarmee moet rekening gehouden worden bij het opstellen van dit afvalbeleid?

- “Wat doen de grote supermarktketens allemaal tegen de beperking van de afvalberg binnen hun sector”

De Belgische bedrijven in de voedingsdistributiesector streven een zo goed mogelijk beleid na met uiteraard zo weinig mogelijk afval. Preventie van dit afval speelt dus een belangrijke rol hierin. De technologie staat niet stil en door verschillende technologische en innovatieve toepassingen kunnen de supermarktketens hun afvalstromen beperken. Wat is de rol van de verpakkingen, korting geven, ... ? Het 100% recycleren van het afval klinkt utopisch maar een groot deel van het afval kan men toch recycleren alsook gebruiken voor alternatieve toepassingsmogelijkheden. Deze worden ook in deze deelvraag besproken en toegelicht.

- “Hoe staat het met het afvalbewustzijn van de grote Belgische supermarktketens haar werknemers?”

In de laatste deelvraag wordt aan de hand van enquêtes een duidelijk beeld gegeven van het hedendaags afvalbewustzijn van de supermarktmedewerkers. Daarnaast wordt er ook getoetst of deze werknemers voldoende op de hoogte zijn van het afvalbeleid dat binnen de supermarkt wordt gevoerd?

1.3 Methodologie

Dit onderzoek bestaat uit twee grote delen: een literatuurstudie en een praktijkstudie. In de volgende punten volgt een verantwoording en een beschrijving van de gevolgde aanpak.

1.3.1 Verkennende literatuurstudie

Allereerst is er kennisverruimend tewerk gegaan en dus relevante achtergrondinformatie verzameld over het onderwerp. Dan is in eerste instantie de zoektocht begonnen met de zoekterm 'afvalproblematiek bij supermarkten'. Deze zoekterm bleek snel veel te specifiek te zijn, wat weinig resultaat opleverde. Al snel werd het me duidelijk dat de zoektermen meer algemener moesten zijn, zoals afval, supermarktbeleid, soorten afval en dergelijke.

Bij het schrijven van deze masterproef is er voornamelijk gebruik gemaakt van secundaire bronnen, op enkele primaire bronnen na, en ook tertiaire bronnen zoals de literatuurlijst van wetenschappelijk bibliotheken of mogelijk eerdere wetenschappelijke werken. Via bibliotheekbezoeken en verschillende websites werd er aan talrijke wetenschappelijke tijdschriften, boeken en andere soorten van literatuur bekomen. Daarnaast werd er gebruik gemaakt van de volgende soorten zoekmachines: ebscohost, google scholar en google. Via trefwoorden als duurzaamheid, afval, afvalbeleid, supermarkten, voedingssector, distributiesector, ... werd er geprobeerd zoveel mogelijk informatie te vergaren over dit onderwerp.

Ook de database van de universitaire bibliotheek van U Hasselt en de Provinciale Bibliotheek Limburg zorgen voor de nodige relevante literatuur. Daarnaast zijn enkele websites van (overheid)instanties nuttig zoals ondermeer OVAM en FOD Economie.

Deze literatuurstudie is toch een belangrijk onderdeel. Door deze literatuurstudie zal de kennis over dit onderwerp groter worden, zodat deze voorbereiding de praktijkstudie vergemakkelijkt en het mogelijk wordt om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden.

1.3.2 Methodologie van de praktijkstudie

Na het uitvoeren van de literatuurstudie, is het van belang zo snel mogelijk in contact te komen met de juiste personen van de voedingsdistributiesector. Enerzijds om verdere relevante informatie te bemachtigen. Anderzijds omdat dit noodzakelijk is, omdat supermarkten niet graag cijfers omtrent afval publiceren, om een duidelijk beeld te schetsen van het afvalprobleem binnen deze sector. Het is dus belangrijk de juiste personen te interviewen om de nodige informatie te verkrijgen. Het is de bedoeling om de opgedane kennis aan de praktijk te toetsen.

Zoals eerder vermeld is een mogelijke begrenzing het groot aantal aanbieders, van onder meer voedingswaren, in de Belgische distributiesector. Het is daarom beter de grotere supermarktketens te bespreken en de kleinere links te laten liggen. De twee grootste aanbieders in België zijn: *Delhaize groep* en *Colruyt groep*. Beide supermarktketens zijn algehele Belgische ondernemingen. Daarom werd er eerst de desbetreffende milieucoördinatoren van deze grote spelers gecontacteerd en vervolgens de interviewvragen opgesteld. Hiervoor werd geopteerd voor een *face-to-face* interview. Hierbij kan de interviewer de vragen nog aanpassen indien er twijfels zijn, dit noodzakelijk is of om te kijken dat de antwoorden duidelijk zijn (Sekaran, 2010).

Via deze interviews is het onmogelijk om alle nodige informatie te vergaren. Daarom wordt er verder gezocht naar praktijkliteratuur over wat de supermarkten doen tegen de afvalproblematiek binnen hun sector. Zo wordt er meermaals het *Retail Forum* in het praktijkgedeelte van deze masterproef betrokken.

Daarnaast wordt deze masterproef ook gebaseerd op praktijkgetuigenissen van andere personen en diensten die van belang zijn in het afvalbeleid van de supermarkten. Dit zijn bijvoorbeeld overheidsdiensten, zoals ondermeer OVAM voor het Vlaamse Gewest, of verschillende afvalophalers en -verwerkers om mogelijke richtlijnen te bekomen. Ook hier weer werden de respondenten via de methode van een *face-to-face* interview of door middel van een e-mail bevraging.

Voor het tweede onderdeel van deze praktijkstudie wordt er, met behulp van de milieucoördinatoren van de meewerkende supermarkten, getracht het afvalbewustzijn van de werknemers te toetsen. Voor dit laatste onderdeel is het van belang om een enquête

op te stellen die het afvalbewustzijn van een supermarkt haar medewerkers kan toetsen. Het is beter dat dit een korte enquête is en dus zo weinig mogelijk tijd van de desbetreffende werknemer in beslag neemt. Hoe meer onderzoekseenheden bevroegd kunnen worden, hoe beter er een beeld kan geschetst worden over het afvalbewustzijn van de supermarktmedewerkers. Daarnaast kan er geconcludeerd worden of de werknemers voldoende op de hoogte zijn van het afvalbeleid dat in de supermarkt wordt gevoerd. Ook hier zullen de enquêtes handmatig worden afgenomen, omdat er in vele filialen geen gefundeerd internet aanwezig is voor een elektronische enquête.

Voor de verwerking van de vragenlijst werd gebruik gemaakt van het statistisch programma SPSS 17.0. Aan de hand van frequentieanalyses, correlatieanalyses en kruistabellen kunnen conclusies getrokken worden. De frequentieanalyses gaat kijken hoeveel keer een bepaalde waarde voorkomt in de studie. Van de stellingen, die samenhangen met het afval en afvalbeleid van de supermarkten, worden correlatieanalyses uitgevoerd. De Pearson correlatiecoëfficiënt kan ons hierbij meer vertellen over de sterkte en richting van de samenhang tussen bepaalde variabelen. Indien deze waarde positief is, kunnen we ook spreken van een positief verband tussen de variabelen en omgekeerd. Het significantieniveau bepaalt de betrouwbaarheid van de vooropgestelde relatie. Een significantieniveau van kleiner dan 0,05 bijvoorbeeld representeert een betrouwbaarheid van 95%. Dit wordt aangeduid met slechts één asterisk. Twee asterisken stemt overeen met een significantieniveau van 0,01. Dus hoe lager het niveau, hoe minder de resultaten berusten op toeval. Indien er sprake is van een significante samenhang, kunnen kruistabellen de samenhang verder definiëren (De Vocht, 2007).

Deel II: Literatuurstudie

Inleiding

De afvalproblematiek is de laatste decennia sterk in de belangstelling komen te staan bij de aanbieders in de Belgische voedingsdistributiesector. Afval is op zich ook een *business*. De supermarkten kunnen terugvallen op enkele wettelijke, sociale en financiële instrumenten, deze kunnen de aanpak van de afvalproblematiek vergemakkelijken. Ook is er sprake van een aantal algemeen aanvaarde principes binnen het probleem van afvalbeheer. Voorts trachten enkele bestuursorganismen, of ook wel afvalbeheersorganismen genoemd, alles in goede banen te leiden.

Na deze inleiding volgt er in deze literatuurstudie een eerste stuk, die een korte schets weergeeft van de Belgische voedingsdistributiesector. Het distributielandchap en de aanbieders worden besproken. Vervolgens worden de omzetcijfers en de mate van competitie binnen de voedingsdistributiesector aangehaald.

Het volgende hoofdstuk handelt over de afvalstoffen binnen de Belgische voedingsdistributiesector. De verschillende afvaldefinities worden aangehaald, alsook het probleem van afvalstoffen. Daaropvolgend wordt het belang van een gefundeerd afvalbeleid binnen de voedingsdistributiesector besproken. Het afvalbeleid wordt verduidelijkt met enkele beleidinstrumenten, namelijk juridische, sociale, financiële en structurerende. Ook wordt er een stappenplan gegeven die beleidsmakers in de voedingsdistributiesector kunnen hanteren voor een deugdelijk afvalbeleid op te stellen. Dit stappenplan is gemaakt voor Amerikaanse beleidsmakers. Het doel van deze literatuurstudie is een duidelijk beeld te geven van de Belgische afvalproblematiek binnen de voedingsdistributiesector. Zo zal er in de uiteindelijke conclusie, met behulp van deze literatuurstudie en aanvolgend praktijkstudie, ook een specifiek stappenplan worden opgesteld die Belgische beleidsmakers kunnen hanteren voor de afvalproblematiek binnen hun sector.

In het laatste deel van deze literatuurstudie worden de mogelijkheden tot beperking van de afvalberg binnen de voedingsdistributiesector besproken, zoals gevonden in wetenschappelijke literatuur.

2. De Belgische voedingsdistributiesector

De distributiesector is een centrale sector in de Belgische economie. Globale veranderingen hebben ook hun invloed op de distributiesector. In België zijn er ongeveer 30 distributieketens actief, waarvan er 18 ketens hun hoofdzetel in het buitenland hebben. Ze nemen steeds een groter aandeel in deze sector in. De globale veranderingen binnen de distributiesector zijn dus te wijten aan de internationalisering van het Belgische distributieland (Coupain et al., 2005).

Een belangrijk onderdeel van de Belgische distributiesector is de voedingsdistributie. Ook in dit deel van de distributiesector heeft de concentratie en de opkomende globalisering een sterke invloed gehad. In volgende alinea's wordt in dit tweede hoofdstuk een korte analyse van de Belgische voedingsdistributie gemaakt en welke de belangrijke spelers zijn. Om dit tweede hoofdstuk te besluiten wordt de winstgevendheid en de sterke competitiedrang binnen de Belgische voedingsdistributie toegelicht.

2.1 Het distributieland van de voedingsdistributie in België

Het distributieland in de voedingsdistributie is in de laatste decennia grondig gewijzigd. Hierbij denken we aan de oprichting van de winkel met meerdere succursalen in 1867, het volkswarenhuis in 1928, de supermarkt in 1957, de hypermarkt in 1961, de discount begin jaren 1970, Recentere veranderingen worden verklaard door vier kenmerken. Allereerst kan men de diversiteit van de commerciële vernieuwingen niet meer verklaren door het begrip van de lage prijs, wat tot ongeveer 1975 wel het geval was. Meerdere dimensies spelen een steeds grotere rol om het succes van een bepaalde handelsvorm binnen het distributieland te bepalen zoals ondermeer sfeer, kwaliteit, diensten en keuze. Vervolgens zijn de toename in de exploitatiekosten tijdens de opmars niet te vermijden en wordt hier alle tijden door de distributeurs rekening mee gehouden. Daarnaast is het ook belangrijk om te weten dat de mogelijkheid er bestaat om te streven naar compensatie tussen formules in hun lancerings-, groei- en maturiteitsfase binnen de gediversifieerde distributiegroepen. Als laatste worden er steeds meer belemmeringen, meer bepaald op wettelijk vlak, opgeroepen. Deze hebben een invloed op de concurrentie voor bepaalde praktijken alsook de ontwikkeling van bepaalde formules binnen de voedingsdistributie (Dupuis, 1991).

Jaarlijks berekent het internationaal onderzoeksbureau, ACNielsen, het aantal voedingswinkels dat in België aanwezig zijn. ACNielsen omschrijft een voedingswinkel als een winkel die kruidenierswaren (dranken, conserven, deegwaren, eetbare vetten, ...) rechtstreeks verkoopt aan de consument. Hierin wordt geen rekening gehouden met de winkels verbonden aan de benzinestations, de winkels gespecialiseerd in dieetvoeding en de winkels die meer dan 50% van hun omzet realiseren in vis/zeevruchten en in vlees (ACNielsen Voedingsuniversum, 2008).

De volgende internationale winkeltypes worden min of meer onderscheiden in België: hypermarkt, supermarkt (grote en kleine), superettes en traditionele bedieningswinkels. Zoals in de probleemstelling werd aangehaald worden deze winkeltypes gedefinieerd in functie van de verkoopsoppervlakte. Als er gekeken wordt naar het aantal winkels in West-Europa per type in **tabel 3** zien we ongeveer een gelijkaardige trend van het aantal winkeltypes in België. Ook in België zijn er nog veel traditionele bedieningswinkels maar hun belang in de omzet is de laatste decennia aanzienlijk verminderd.

Tabel 3: Het aantal winkels per type (en hun % aandeel in het totaal aantal) in West-Europa, 2001

<i>2001</i>	<i>Aantal</i>	<i>In % van het totaal</i>
Hypermarkten (>2500 m ²)	5.400	1,2%
Grote supermarkten (1000-2500 m ²)	14.800	3,4%
Kleine supermarkten (400-1000 m ²)	47.000	10,8%
Superettes (<400 m ²)	98.000	22,5%
Traditionele winkels	269.800	62,1%
<i>TOTAAL</i>	<i>435.000</i>	<i>100,0%</i>

Bron: Vanderheyden (2003)

Afgelopen jaren kende de hypermarkten een sterke opmars in België, in 2003 hadden ze een marktaandeel van ongeveer 15% op de Belgische markt. Deze winkeltypes hebben een verkoopsoppervlakte van meer dan 2500m² en bieden naast voedingswaren ook nog andere producten aan tegen aantrekkelijke prijzen (meestal elektronica). De 'internationale' hypermarkt heeft de mogelijkheid om te onderhandelen met grote fabrikanten, wat veel moeilijker is voor winkeltypes met een kleinere verkoopsoppervlakte. In België zijn er minder hypermarkten aanwezig dan haar

buurlanden en enkel de supermarktketen Carrefour beschikt over enkele hypermarkten op de Belgische markt. De grote supermarkten is het winkeltype met het grootste marktaandeel (45% in 2003) op de Belgische markt. Deze masterproef handelt vooral over het afvalbeleid binnen dit soort winkeltype. Naast de grote supermarkten is er in België ook nog sprake van de zogenaamde kleine supermarkten, deze hebben enkel een kleinere verkoopsoppervlakte, en hebben een marktaandeel van ongeveer 30%. Het winkeltype superette of zelfbediening heeft een verkoopsoppervlakte kleiner dan 400m² en is in België minder populair als in de buurlanden. Het bekendste voorbeeld is de Proxy Delhaize van de Belgische supermarktketen Delhaize groep en beschikken over een marktaandeel van 7% op de Belgische markt. De buurtwinkels of traditionele bediening nemen steeds een kleiner marktaandeel in beslag op de Belgische markt, slechts 3%. Veel buurtwinkels verdwijnen en worden superettes of zelfbedieningszaken, waardoor ze de exploitatiekosten en distributiekosten aanzienlijk kunnen verlagen (Vanderheyden, 2003; Coupain et al., 2005).

In **tabel 4** wordt het aantal winkeltypes in 2001 van de Belgische markt weergegeven. Uit de tabel kan men afleiden dat er 9.192 verkooppunten in 2001 in België waren.

Tabel 4: Aantal winkels per type in België, 2001

<i>2001</i>	<i>Aantal</i>
Hypermarkten	74
Grote supermarkten	641
Kleine supermarkten	1.321
Superettes	2.441
Traditionele winkels	4.715

Bron: Vanderheyden (2003)

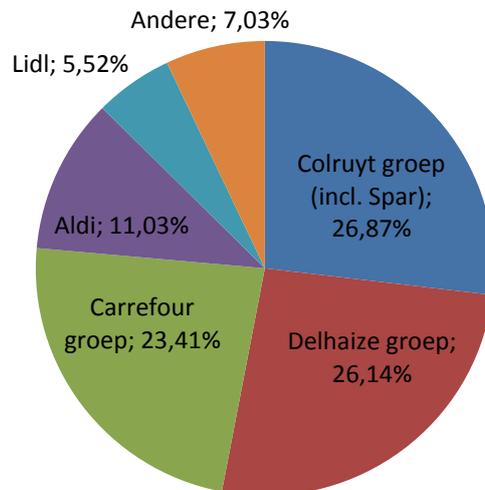
Uit recentere gegevens van de federale overheidsdienst (FOD) economie blijkt dat er 3.760 voedingswinkels in 2008 actief waren in België. Deze voedingswinkels worden dan weer traditioneel onderverdeeld in één van de volgende concepten: hypermarkt, supermarkt en superette met allemaal een bepaalde verkoopsoppervlakte (FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie, 2010).

Het voedingsuniversum rapport van het onderzoeksbureau ACNielsen uit 2008 geeft de evolutie in de voedingsdistributiesector weer ten opzichte van de bovengaande gegevens uit 2001. Er is duidelijk een daling van de verkooppunten in 2008 ten opzichte van 2001 te bemerken, respectievelijk 8.017 ten opzichte van 9.192 verkooppunten. De traditionele winkels dalen het sterkst. Enkele verklaringen zijn de te lage omzet waardoor er minder geïnvesteerd kan worden en de versterking van de concurrentie. Opmerkelijk is dat de superettes of winkels in zelfbediening dan weer lichtjes stijgen. Dit is te wijten aan de ontwikkeling van de buurtwinkelformules door de grote aanbieders binnen deze sector. Daarnaast stijgt het aandeel van de supermarkten en hypermarkten ook lichtjes. Ook worden er in dit rapport enkele aandachtspunten, die steeds belangrijker worden binnen de voedingsdistributiesector in België, duidelijk gemaakt. Als eerste aandachtspunt moet men weten dat de rendabiliteit binnen deze sector onder druk blijft staan. Het tweede aandachtspunt is dat de discounters te maken hebben met een vertraging in hun groei en is de prijzenconcurrentie iets minder belangrijk geworden in 2007. Vervolgens wordt er meer aandacht besteed aan het begrip duurzame ontwikkeling binnen de voedingsdistributiesector. Als laatste aandachtspunt blijkt dat de netwerken van de huidige supermarktaanbieders verder uitgebreid wordt onder de bestaande winkelformules (ACNielsen Voedingsuniversum, 2008).

De voedingsdistributiesector in België is continu in beweging. In het begin van het jaar 2010 waren het vooral de herstructureringen bij Carrefour die voor verschuivingen zorgde, maar ook andere langdurige trends hebben hun invloed op de voedingsmarkt. In 2010 maakte onderzoeksbureau Marketing Map, als gevolg van deze verschuivingen, een nieuwe sectorale analyse van de grootdistributie in België. Een variatie in de percentages van het marktaandeel is mogelijk, naargelang de bron van de informatie (Breels, 2010).

In **grafiek 1** worden de recentste percentages van het marktaandeel in de Belgische voedingsdistributiesector weergegeven.

Grafiek 1: Voedingsdistributiesector in België, 2010

Bron: Express (2011)

In de probleemstelling werd er al vermeld dat er drie grote spelers dominant zijn in de Belgische voedingssector. Deze dominante spelers zijn Colruyt, Delhaize en Carrefour, samen goed voor ongeveer 70% marktaandeel. Deze drie vallen uiteen in een grote waaier van submerken, maar op de Belgische markt treft men enkel steeds één koepelnaam aan. In de volgende punten worden de drie dominante heersers verder uitgelegd. Daarnaast worden de overige 30% toegelicht, welke supermarkten hierin thuis horen en die de markt dus compleet maken.

2.1.1 Delhaize groep

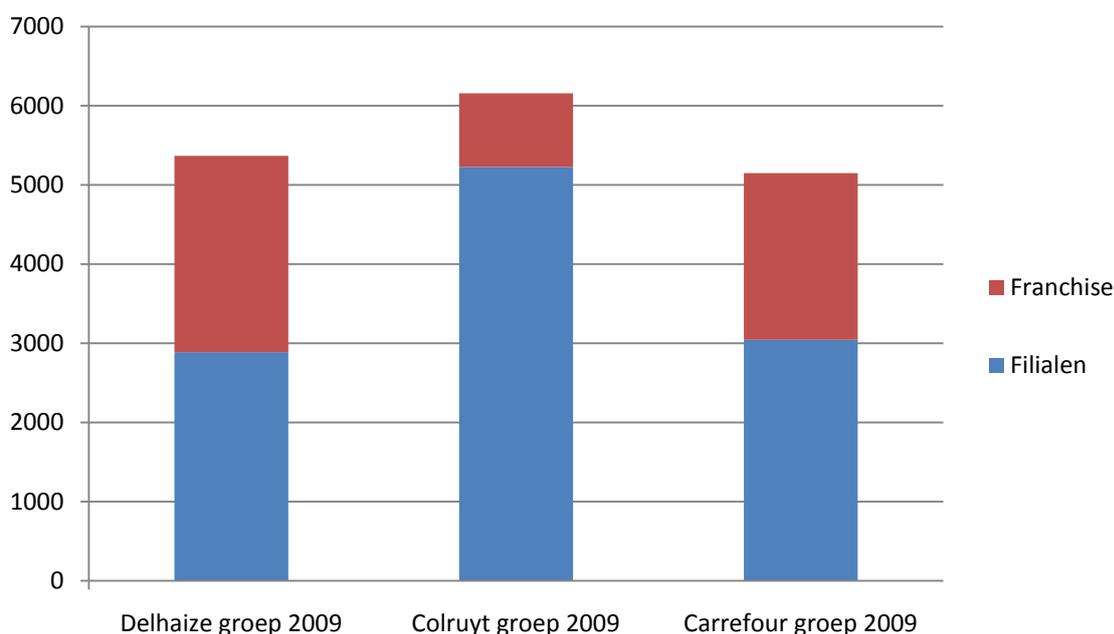
Delhaize werd in 1867 in Charleroi opgericht door Jules en Auguste Delhaize. De geschiedenis van Delhaize is nauw verweven met de geschiedenis van België, ze hadden dezelfde slogan namelijk 'eendracht maakt macht'. Toen al was 'de Belgische Leeuw' het symbool van de supermarkt. Tussen 1883 en 1914 opent Delhaize De Leeuw meer dan 500 bijhuizen over gans België en tegen 1939 zijn er 744 bijhuizen en ongeveer 1500 aangesloten winkels (Collet, 2003).

In 1957 opent Delhaize, als eerste in Europa, een supermarkt waar de klant een heel ander winkelbelevens had zoals ondermeer zelfbediening, voorverpakt vlees, verse

producten en een diepvriesassortiment. In 143 jaar tijd heeft Delhaize Groep zich uitgebouwd tot een grote multinational en is ze dus actief in België en buitenland onder verschillende namen (Collet, 2003).

Delhaize groep werkt zowel met eigen filialen als met aangesloten zelfstandigen door middel van *franchising*. Weldra wordt de helft van de omzet van Delhaize gerealiseerd door aangesloten zelfstandigen. **Grafiek 2** geeft het aandeel van *franchising* in de omzet van 2009 per distributiegroep weer. Voor Delhaize groep werd 46,2% van de omzet in 2009 behaald door middel van *franchising*.

Grafiek 2: Aandeel van franchising in de omzet per distributiegroep, 2009

Bron: Marketing Map (2010)

In 2010 telt Delhaize groep 800 winkels in België en heeft een marktaandeel van ongeveer 26,14% op de Belgische markt. De 800ste winkel opende op 16 December 2010 zijn deuren in Genk-Centrum. Delhaize groep is slechts een koepelnaam voor verschillende soorten winkels en winkeltypes. Delhaize groep bestaat uit Delhaize SM, Delhaize city, AD Delhaize, Shop 'n Go en Proxy Delhaize. Het bedrijf telt 17.000 werknemers in België, 140.000 medewerkers wereldwijd. Het is een beursgenoteerd bedrijf dat in de Bel20, belangrijkste beursindex van België, genoteerd staat. Delhaize groep wil in het jaar 2011, 25 nieuwe vestigingen in België openen. Delhaize boekte in

2009 een omzet van 5,4 miljard euro en een bedrijfswinst van bijna 200 miljoen euro. (Nelis, 2010; Breels, 2010).

Meer informatie is te vinden op de officiële website: www.delhaize.be

2.1.2 Colruyt groep

Indien de Colruyt groep zijn keten voor zelfstandigen Spar, respectievelijk een marktaandeel van 2,86%, meerekent, is het de grootste supermarktketen in België met een marktaandeel van 26,87%. Colruyt is marktleider geworden dankzij het omzetverlies bij Carrefour. Colruyt is een Belgisch familiebedrijf dat in 1925 werd opgericht door Jef Colruyt en werd vervolgens de leiding van het bedrijf door zijn kinderen overgenomen. Eind 2009 had Colruyt 214 vestigingen in België, deze zijn niet allemaal voedingswinkels en de bekendste, naast de supermarkt, zijn: Dreamland, buurtwinkel Okay en Bio-planet.

Nadat voor Delhaize groep al had gebleken dat franchising een succesformule kan zijn, begon in 2003 ook Colruyt met een deel van zijn omzet, respectievelijk 15,1%, te realiseren via zelfstandigen (**grafiek 2**). Voor het boekjaar 2008-2009 realiseerde de Colruyt een omzet van ongeveer 6,3 miljard euro en een winst van min of meer 433 miljoen euro. Colruyt staat bekend als harde maar correcte onderhandelaars en ze krijgen makkelijker vergunningen van de overheid vanwege heel milieubewust te zijn. Ze vallen onder de categorie van soft discounters in België (Breels, 2010).

Meer informatie is te vinden op de officiële website: www.colruyt.be

2.1.3 Carrefour groep

Door de herstructurering, waarbij elf vestigingen werden gesloten, begin van het jaar 2010 heeft de Carrefour groep in België veel marktaandeel verloren en is het nu de derde grootste supermarktketen in België. Het beschikt nu over een marktaandeel van ongeveer 23,14% en had het vorig jaar een omzet van 4,25 miljard euro in België. De Carrefour groep is van Franse origine en heeft meer dan 15.000 vestigingen in 31 verschillende landen. In 2000 werd het Belgische GB overgenomen door de Franse Carrefour groep (express, 2010).

Naast de traditionele GB en super GB zal het supermarktconcern Carrefour in België drie submerken kennen, namelijk Hyper, Market en Express. Ook laten ze *franchising* bij de Carrefour groep toe maar deze vorm kende minder succes op de Belgische markt (**grafiek 2**). De Carrefour groep kende na een zware periode weer een lichte groei in het begin van 2011 en wilt terug meer marktaandeel op de Belgische markt (Breels, 2010).

Meer informatie is te vinden op de officiële website: www.carrefour.eu

2.1.4 Overige aanbieders

Naast de drie grote supermarktketens Delhaize groep, Colruyt en Carrefour groep zijn er ook nog andere, niet te onderschatten, ketens die in de Belgische voedingsdistributiesector actief zijn. Op de vierde plaats hebben we de harde discountketen Aldi met een marktaandeel van 11,03% en min of meer 430 vestigingen in België. Het is een Duits supermarktconcern dat vooral bekend is om zijn lage prijzen en beperkt assortiment. Haar tegenhanger Lidl beschikt over een marktaandeel van 5,52% op de Belgische markt en kende de laatste jaren een sterke opmars. Lidl is goed gepositioneerd om steeds meer marktaandeel van harde discounter leider Aldi af te nemen zowel in België als in Europa. Dit is te wijten aan haar agressief expansiebeleid over het continent Europa (Aggarwal, 2004).

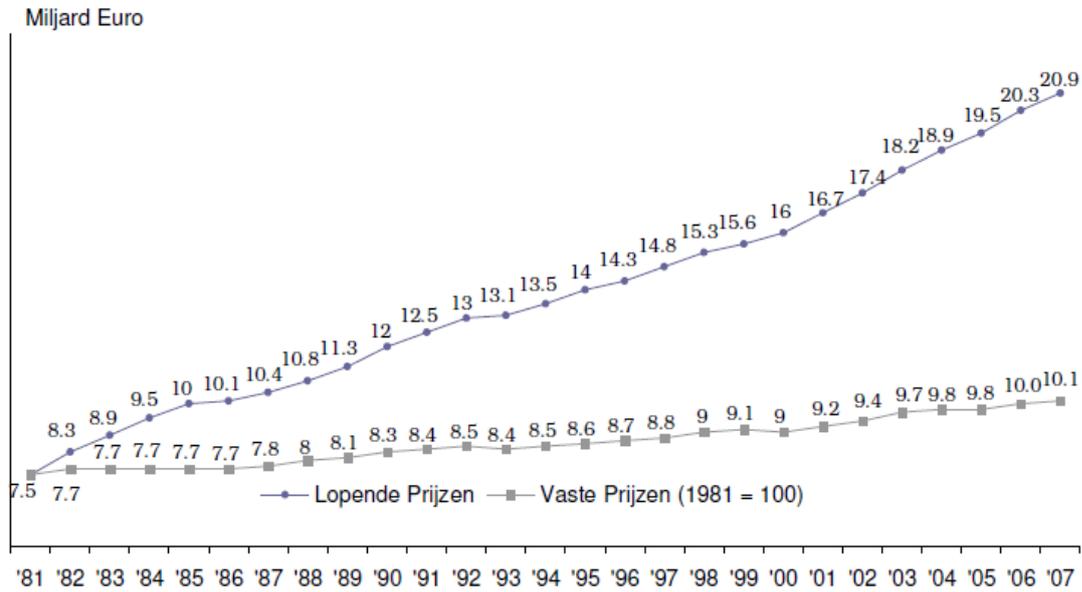
De overige 7,03% marktaandeel in de voedingsdistributiesector in België is samengesteld uit de zelfbedieningsgroothandel Makro en kleinere lokale supermarktketens op zelfstandige basis. Begin februari 2011 kondigde de Nederlandse supermarktketen Albert Heijn aan om de Belgische markt te willen betreden. Albert Heijn wil ook een grote speler worden op de Belgische markt en wil op termijn 200 vestigingen openen. Dit bevestigt dat de voedingsdistributiesector continu in beweging is en iedere speler een zo groot mogelijk marktaandeel wil behalen (De Standaard, 2011).

2.2 De omzetcijfers

De voedingsdistributiesector is wereldwijd een grote sector waarbij grote omzetcijfers worden behaald. Maar veel realiseren slechts een klein aandeel van hun zakencijfer in hun thuisland, zo behaalt de Belgische distributiegroep Delhaize slechts 17% van hun globale omzetcijfer in België. Uit onderzoek blijkt dat de voedingsdistributie een steeds groter internationaal karakter krijgt en grootschaliger wordt. Dit geeft de consument enkele belangrijke voordelen: een uitgebreider aanbod van producten, herkenning van winkelformules in verschillende landen en gunstige prijzen in de winkelrekken dankzij de grote aankoopkracht van de distributeur en de lage aankoopvoorwaarden. Dit wil niet zeggen dat bepaalde winkelformules zomaar gekopieerd kunnen worden van het ene land naar het andere land. Het is belangrijk een variatie te hebben in de producten naar gelang een bepaald district, aangepast aan de lokale behoeften (Vanderheyden, 2003).

De concentratie binnen de voedingsdistributiesector in België wordt als het ware steeds groter. Onder het begrip concentratie verstaan we enerzijds de situatie waarbij de economische macht in handen is van een klein aantal aanbieders en anderzijds het proces door de tijd heen waarbij de economie met kleine ondernemingen wordt omgevormd tot een economie met grote ondernemingen (Coupain et al., 2005). Uit dit volgt automatisch een sterke concurrentie binnen deze sector maar hierover meer in het volgende punt van deze masterproef.

Uit de omzetcijfers van de drie grote supermarktketens in België blijkt dat de voedingsdistributiesector een grote sector in de Belgische economie is. Volgens het onderzoeksbureau Nielsen bedroeg de omzet in de voedingsmiddelensector in 2007 20,9 miljard euro in België, onderverdeeld in de verschillende soorten winkeltypes. De consument snoeit meestal eerst in haar niet-voedingsuitgaven en daarna pas aan haar voedingsuitgaven wat dan weer beter is voor de supermarkten. **Grafiek 3** geeft de omzet in de voedingsmiddelensector van 1981 tot 2007 weer.

Grafiek 3: De omzet in voedingsmiddelensector, 1981 – 2007

Bron: ACNielsen, Voedingsuniversum (2008)

De bovenstaande figuur is voor de volledige voedingsdistributiesector. Als we naar de omzet per winkeltype kijken (**tabel 5**), wordt de evolutie door de jaren heen in de voedingsdistributiesector duidelijker. Onder F1 vallen de hyper- en supermarkten van ondermeer de drie grote supermarktaanbieders: Delhaize groep, Colruyt groep en Carrefour groep. Hier valt vooral de enorme stijging in het omzetcijfer op, van de afgelopen tien jaar. De harde discounters, of kortweg HD, zijn in België de winkelketens Aldi en Lidl. F2 zijn de winkeltypes aanwezig in de middelgrote voedingsdistributie, die ook gekenmerkt worden door een lichte stijging in de omzet in de afgelopen jaren. Hieronder vallen bijvoorbeeld de kleinere supermarkten GB onderdeel van de Carrefour groep en de AD delhaize supermarkten. Onder F3 vallen de superettes met zelfbediening en de traditionele winkels (buurtwinkels). Deze groep winkeltypes heeft een sterke daling in het aantal verkooppunten gekend. Doch zijn deze terug aan een kleine opmars bezig, dankzij de specifieke winkelformules voor dit soort winkeltype van de grote spelers binnen deze sector (ACNielsen Voedingsuniversum, 2008).

Tabel 5: Omzet (in duizend euro) per winkeltype, 1997 - 2007

	Gemiddelde winkel	F1	HD	F2	F3	
					F3 Superettes	F3 bediening
1997	1.206	14.666	4.190	2.821	332	92
1998	1.330	15.348	4.085	3.036	343	95
1999	1.466	15.542	3.973	3.186	352	100
2000	1.613	16.108	3.955	3.410	359	104
2001	1.819	16.903	4.053	3.629	376	107
2002	1.982	17.543	4.007	3.835	383	108
2003	2.114	18.209	3.966	4.195	388	107
2004	2.210	18.342	4.006	4.290	390	105
2005	2.340	18.249	4.148	4.340	414	105
2006	2.489	18.572	4.098	4.519	423	104
2007	2.604	18.638	4.299	4.594	462	104

Bron: ACNielsen, Voedingsuniversum (2008)

2.3 De competitiedrang

De *retail food market* ondervindt overal ter wereld grote competitie tussen verschillende marktspelers. Dus niet enkel in de Verenigde Staten heerst er sterke competitie tussen de verschillende supermarkten maar ook in Europa (Wilhelmsson, 2006). Maar ook in België is de distributiesector een concurrentiële sector. In België blijft de grootdistributie, net zoals in Frankrijk, één van de sleutelsectoren van de Belgische economie en waarvan de bedrijven één van de grootste omzetten kunnen realiseren (Coupain et al., 2005).

In het boek 'Distributie in België' wordt er een onderscheid gemaakt tussen twee soorten van concurrentie: de intratype concurrentie en de intertype concurrentie. Wanneer ketens volgens eenzelfde formule werken spreekt men over intratype concurrentie. Een supermarkt concurreert met een ander soortgelijk supermarkt. Bij intertype concurrentie is er ook concurrentie op basis van verschillende formules voor eenzelfde categorie van goederen bijvoorbeeld de voedingsproducten (Coupain et al., 2005). Deze vormen van concurrentie zijn het hevigst tussen twee soorten winkeltypes, namelijk de supermarkten (Delhaize en Carrefour) en de discounters (Colruyt, Aldi en Lidl) (Cleeren, 2010).

2.4 Besluit

De Belgische voedingsdistributiesector bestaat uit enkele grote spelers en een aantal kleinere spelers. Het distributielandchap is de afgelopen decennia drastisch veranderd. In België onderscheiden we momenteel vier soorten winkeltypes: hypermarkten, supermarkten, superettes en traditionele bedieningswinkels. Er zijn drie grote spelers die samen een marktaandeel van ongeveer 75% hebben. Dit zijn de algehele Belgische supermarktketens Delhaize en Colruyt. De derde grote speler is de Franse supermarktketen Carrefour. De figuur in **bijlage 1** tracht de Belgische voedingsdistributiesector in beeld te brengen. De voedingsdistributiesector is een grote sector voor de Belgische economie en de omzetcijfers zijn dan ook aanzienlijk. Omdat er hoge omzetcijfers in deze sector te vinden zijn, is de competitie tussen de supermarktketens behoorlijk onstuimig. Dit is ten nadele van de kleinere spelers actief in de Belgische voedingsdistributiesector.

3. De verschillende afvalstoffen

Na het zien van de documentaire *Taste the Waste* uit 2010 over de internationale voedselverspilling, wordt het al snel duidelijk dat supermarkten een goed afvalbeleid op tafel moeten hebben liggen. Deze documentaire handelt over de problemen, ontwikkelingen en mogelijk oplossingen van voedselverspilling bij ondermeer supermarktketens. Hierin wordt duidelijk gemaakt dat niet alles wordt verkocht in een supermarkt. Nieuwe (verse) ladingen komen aan bij de supermarkten en oude ladingen worden, al dan niet, weggegooid. Als iedereen in Europa minder afval zou genereren, wordt er automatisch minder gekocht. Dit heeft als gevolg dat het overige aanwezige voedsel beschikbaar is voor mensen in Afrika of Azië. Andere schokwekkende gegevens zijn:

- 90 miljoen ton voedsel wordt er elk jaar in de Europese Unie weggegooid;
- Europese gezinnen gooien elk jaar voor 100 miljard euro aan voedsel weg;
- het weggegooid voedsel in Europa is twee keer de hoeveelheid die nodig is om alle personen die aan ondervoeding lijden te voorzien van eten.

3.1 De afvaldefinities

De Vlaamse Milieumaatschappij formuleert afval als volgt: 'bij de meeste productie- en consumptieprocessen ontstaan onbruikbare reststoffen. Gedeelten hiervan komen als emissies in de lucht of in het water terecht. Wat achterblijft zijn de (vaste) afvalstoffen, of kortweg het afval' (MIRA Achtergronddocument, 2004).

De *organisation for Economic Co-operation and development* (OECD) omschrijft afval als alle stoffen, buiten radioactieve stoffen, met intentie tot het weggooien en het laten verwijderen van deze stoffen. De Europese Commissie formuleert afval dan weer als de onderdeeljes en objecten, die worden weggegooid met al dan niet de intentie om deze te laten verdwijnen of als het wettelijk verplicht wordt om deze stoffen te laten verwijderen. We kunnen vier klassen van afval onderscheiden. Klasse 1 is het afval dat niet gewenst is, een negatieve marktwaarde en geen doel heeft. Dit kan bijvoorbeeld emissies of afvalwater zijn. Onder klasse 2 vallen de dingen die een specifiek doel hadden en na het bereiken van dit doel totaal nutteloos zijn. Het afval in deze klasse kan verpakkingsafval, wegwerpcamera's en dergelijke zijn. In klasse 3 hebben de producten en objecten in de eerste plaats een goed gedefinieerd doel, maar na een tijd worden de

prestaties van de producten en objecten onaanvaardbaar en wijkt het af van haar oorspronkelijk doel. Hieronder vinden we ondermeer oude meubels, oude batterijen, sloopafval, huishoudelijke applicaties die niet meer werken. In de laatste klasse, klasse 4, is het doel van de desbetreffende producten en objecten duidelijk geformuleerd en is de prestatie van deze zaken algemeen aanvaard. Doch willen de eigenaars afstand nemen van het object of hebben ze gefaald om het goed gedefinieerd doel te bereiken. Deze laatste klasse houdt de essentie van afval in (Pongràcz & Pohjolz, 2004).

Verschillende soorten afvalstoffen vormen de samenstelling van de afvalberg. Bepaalde afvalstromen worden in grote mate gegenereerd, zoals papierafval, en lijken onschuldige afvalstromen. Daarnaast kunnen andere afvalstromen uiterst gevaarlijk zijn en maken ze maar een klein deel uit van de totale afvalberg. Een duidelijk onderscheid is dusdanig van belang. De Openbare Vlaamse afvalstoffenmaatschappij (OVAM) maakt op haar beurt dan weer een indeling van verschillende soorten afval namelijk huishoudelijk afval, bedrijfsafval en met huishoudelijke afvalstoffen vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen. Vroeger werd er ook nog een onderscheid gemaakt voor het bijzonder afval, maar deze bevindt zich nu binnen de indeling van huishoudelijk afval en bedrijfsafval. Deze dienen op een specifieke manier verwerkt of verwijderd te worden (OVAM, 2011).

3.1.1 Huishoudelijk afval

Huishoudelijk afval zijn alle afvalstoffen die ontstaan door de normale werking van huishouden. Het is het afval dat thuis, in winkels, in kleine bedrijven of op kantoren ontstaat en verplicht wordt opgehaald door of in opdracht van de gemeente. Verder wordt er nog een onderscheid gemaakt tussen gewoon huisvuil en grof vuil. Dit laatste bevat de speciale afvalstoffen, van meestal een groter formaat, die met aparte ophaalbeurten opgehaald dienen te worden. Laatste jaren kende grof vuil een dalende tendens omdat er steeds meer grof vuil via de containerparken worden verzameld (OVAM, 2011).

Huishoudelijk afval bestaat uit verschillende fracties. Deze fracties zijn uitgebreider dan het bovengaand onderscheid tussen gewoon huisvuil en grof vuil. Als eerste fractie heeft men de droge fractie, dit zijn ondermeer volgende afvalstromen: glas, papier & karton, kunststoffen, grof vuil, textiel, metalen en autobanden. De natte fractie bestaat uit

groenafval en groente-, fruit-, en tuinafval, of kortweg GFT. De KGA, of Klein Gevaarlijk Afval is ook een fractie. Als laatste fractie is er het restafval.

3.1.2 Bedrijfsafval

Het bedrijfsafval, of ook wel industrieel afval genoemd, zijn alle andere afvalstoffen die niet onder de definitie van huishoudelijk afval vallen. Dit is tevens het afval dat wordt gegenereerd door de supermarkten in de Belgische voedingsdistributiesector. In tegenstelling tot het huishoudelijk afval wordt bedrijfsafval niet opgehaald door de gemeenten maar staat het bedrijf zelf in voor de inzameling en de verwerking van het afval. U kan dit alles zelf organiseren en bekostigen of men kan beroep doen op gespecialiseerde bedrijven die afval overbrengen en verwerken. Al vanaf 1982 zijn de bedrijven verplicht de afvalstoffen die zij voortbrengen, dankzij haar activiteiten, te melden aan OVAM. Via deze meldingsplicht heeft OVAM een duidelijker beeld van de afvalproductie, de verschillende afvalstromen en de hoeveelheden afvalstoffen binnen het Vlaamse Gewest. In 2004 bedroeg het bedrijfsafval 29 miljoen ton (om te vergelijken het huishoudelijk afval bedroeg 3,3 miljoen ton). Dit was in twaalf jaar tijd met 58% toegenomen (Sauviller, 2007).

OVAM deelt industrieel afval op in zes grote groepen, namelijk:

- 1° Het gevaarlijk en giftig afval;
- 2° De mengsels zoals bijvoorbeeld slib;
- 3° Het kantine- en bureelafval;
- 4° Het anorganisch afval met ondermeer metaalhoudend afval en glasafval;
- 5° Het organisch-synthetisch afval, dit zijn kunststoffen uit de petrochemische industrie, oplosmiddelen, cosmetica en dergelijke;
- 6° Het organisch-biologisch afval zoals bijvoorbeeld papier en voedingswaren.

3.1.3 Met huishoudelijke afvalstoffen vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen

Een derde categorie van afvalstoffen zijn de met huishoudelijke afvalstoffen vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen. Het is volgens aard, hoeveelheid en samenstelling hetzelfde als huishoudelijk afval en deze ontstaan door de 'huishoudelijke activiteiten' binnen uw

bedrijf. De gemeentediensten nemen niet automatisch zorg op zich voor dit soort afval (OVAM, 2011).

3.2 Het probleem van de afvalstoffen

Afval is een groot probleem in onze hedendaagse maatschappij. Pas eind jaren zeventig begon men in de westerse landen de strijd tegen de afvalberg, wat ondermeer leidde tot een explosieve ontwikkeling van de wetgeving omtrent milieu en afval. België liep in het begin nog achterop, zo kwam er pas in 1981 een glascontainer maar is het vandaag de dag een alledaagse zaak (Sauviller, 2007).

In 2010 verscheen het zesde *milieu actieprogramma van de Europese Gemeenschap*. De beleidsmakers beweren dat zonder nieuwe initiatieven zullen de afvalstoffen en -stromen naar verwachting blijven toenemen in de nabije toekomst. Het beheer van afvalstromen brengt talloze verontreinigde stoffen in het water, in de bodem en in de lucht. Daarnaast komen er ook broeikasgassen vrij bij het vervoer van afval en uit stortplaatsen. De vraag naar producten neemt toe, naarmate er een productievriendelijke en welvarendere samenleving is. Dit levert toenemende hoeveelheden afval op en tegelijkertijd worden de producten complexer en bevatten ze verschillende schadelijke stoffen. Als er niets aan het huidige productie- en consumptiepatroon wordt gedaan, zullen nog grotere hoeveelheden afvalstoffen in onze maatschappij ontstaan. Op Europees vlak wordt omtrent het afvalprobleem veel gedaan, zoals bijvoorbeeld het opstellen van hoge bedrijfsnormen voor de verwerkingsinstallaties. Doch veel afval gaat nog steeds naar minder goede en verouderde verwerkingsinstallaties. Daarom zijn er nog op verschillende plaatsen binnen de Europese Gemeenschap problemen inzake afvalbeheer en -vervoer.

Om de afvalberg te verminderen wordt er veel door de overheid, de organisaties en de consumenten gedaan zoals bijvoorbeeld recycling. Maar critici zijn het hiermee oneens en vinden ze geen oplossing voor lange termijn. Ze beweren dat de enige oplossing een economie zonder afval is, denk bijvoorbeeld aan een biologisch afbreekbaar frisdrankflesje, maar deze denkwijze klinkt dan weer min of meer utopisch of bestaat voorlopig nog niet (Sauviller, 2007).

Deze denkwijze komt overeen met producten fabriceren volgens het principe *cradle to cradle* (van wieg tot wieg), dus een nieuwe manier om bepaalde consumptiegoederen te

ontwerpen. Nu kennen we vooral producten volgens het principe van *cradle to grave* (producten en goederen van wieg tot graf). Al deze producten volgens dit principe belanden vroeg of laat toch op de vuilnisbelt of in de verbrandingsovens. Bij het principe van *cradle to cradle* is een ecologische manier van ontwerpen nodig waardoor het materiaal in een eeuwigdurende gesloten stofkringloop opgenomen wordt. Waarbij het toch overgebleven afval voedsel wordt voor dieren of planten en de cirkel dus rond is. De kunst in dit principe bestaat uit het ontwerpen van kwalitatief hoger staande toepassingen. Of dit principe ook in de praktijk wordt toegepast, wordt in het deel praktijkstudie van deze masterproef verder onderzocht (Sauviller, 2007).

3.3 Besluit

Het begrip afval wordt heel ruim gedefinieerd als: 'bij de meeste productie- en consumptieprocessen ontstaan onbruikbare reststoffen. Gedeelten hiervan komen als emissies in de lucht of in het water terecht. Wat achterblijft zijn de (vaste) afvalstoffen, of kortweg het afval'. OVAM onderscheidt drie soorten afval: het huishoudelijk afval, het bedrijfsafval en het met huishoudelijke afvalstoffen vergelijkbare bedrijfsafvalstoffen. Afval is een groot probleem in onze maatschappij en dient dan ook aangepakt te worden.

4. Het belang van een gefundeerd afvalbeleid

De Belgische supermarktuitleiders beseffen dat afval een probleem is binnen de voedingsdistributiesector. De bedrijven in de voedingsdistributiesector zijn zelf verantwoordelijk voor dit afval. Dit afval bestaat uit voornamelijk bedrijfsafvalstoffen. De supermarkten moeten verwerkers en ophalers, meestal gespecialiseerde bedrijven, aanspreken om het afval te komen verwijderen. Dit gebeurt niet altijd door een externe firma maar het kan ook door de grote distributiebedrijven zelf worden gedaan. Daarom is een beleid binnen het bedrijf rond de afvalproblematiek zodanig van belang (Verheyen, 2010).

Het vierde hoofdstuk van deze masterproef omschrijft het belang van een goed, degelijk afvalbeleid binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Allereerst wordt er de definitie, de samenstelling en de verschillende beleidsinstrumenten van een deugdelijk afvalbeleid besproken. Daarna wordt duidelijk gemaakt dat afvalbeleid steevast een onderdeel is van een veel breder beleid, namelijk het milieubeleid. Om hoofdstuk vier te besluiten wordt er een stappenplan weergegeven om wijzigingen binnen het afvalbeleid van de voedingsdistributiesector door te voeren.

4.1 De samenstelling van een deugdelijk afvalbeleid

Een duidelijke, brede definitie van afval werd geformuleerd door de Vlaamse Milieumaatschappij. Deze was te lezen in het vorige hoofdstuk. Een beleid is het geheel van maatregelen die een instantie neemt om bepaalde problemen op te lossen, te verminderen of te voorkomen. Afvalbeleid houdt in dat er bepalingen zijn vastgelegd om problemen omtrent afval op te lossen, te reduceren of te voorkomen (Price & Joseph, 2000). Uit een onderzoek blijkt dat een beleid slechts een marginaal effect heeft op de afvalproductie. Dit komt omdat het huidige afvalbeleid binnen de bedrijven te weinig gericht is op de afvalpreventie en de negatieve effecten van afval op het leefmilieu (Mazzanti & Zoboli, 2008).

Voor het opstellen van een goed afvalbeleid door de supermarkten, houden de beleidsmakers best rekening met een aantal beleidsinstrumenten. Deze beleidsinstrumenten worden onderverdeeld in juridische, sociale, financiële en structurerende beleidsinstrumenten.

4.1.1 De juridische beleidsinstrumenten

Deze juridische beleidsinstrumenten voor de Belgische supermarkten omvat de directe regulering door juridisch vastgelegde geboden en verboden. De overheid besteedt in haar milieubeleid steeds meer aandacht aan de afvalproblematiek. De talrijke strenge en steeds vernieuwende afvalreglementering maken het de bedrijven in de Belgische voedingsdistributiesector er echter niet gemakkelijker op. Pas de laatste drie decennia kwam het afvalprobleem in de belangstelling. Dit resulteerde in een opmars van wetten omtrent milieu, en specifiek afval.

Tijdens de verspreiding in begin jaren '70 van het ophefmakend rapport van de 'Club van Rome' werd er op Europees vlak door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de *United Nations Organisation* (UNO) gewerkt aan een begin van een milieubeleid. Dit zou later de basis vormen voor andere maatregelen en wetten op het vlak van milieu en afval. Na de staatsvorming in 1980 in België zijn er verschillende bevoegdheden van nationaal beleidsniveau naar gewestelijk niveau overgeheveld. Ook het onderdeel leefmilieu kende belangrijke verschuivingen. Vanaf dan waren de Gewesten bevoegd op het vlak van leefmilieu voor ondermeer het ophalen en verwerken van de afvalstoffen en de bescherming van het leefmilieu, met eerbiediging van de wettelijke en sectorspecifieke normen (Gevers, 2003; OVAM, 2011).

Door deze gewestvorming werd het Vlaams, Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevoegd om een eigen beleid te voeren inzake leefmilieu en zelf haar wetgeving omtrent leefmilieu, met ondermeer de afvalproblematiek, goed te keuren. Voor het Vlaams Gewest resulteerde dit in de oprichting van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) en het decreet van 2 juli 1981 betreffende het beheer van afvalstoffen alsook het invoeren van een legaal verwijderingbeleid. Dus ook het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben hun eigen bevoegde instelling inzake het leefmilieu. Er zijn echter veel gelijkenissen en bepaalde bestuursorganismen zijn overkoepelend voor de verschillende Gewesten. In Wallonië is er ook een afvalstoffendecreet. Deze is minder vaak gewijzigd en de nadruk ligt in eerste plaats ook op de preventie, recyclage en hergebruik van afvalstoffen. De tegenhanger van OVAM in het Waalse Gewest is het *Office Wallon des Déchets* (OWD). Bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest spreekt men dan weer van een ordonnantie betreffende de preventie en beheer van afvalstoffen. De overheidsdienst verantwoordelijk voor de

advisering rond milieu (afval) en energie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het Brussels Instituut voor Milieubeheer, of kortweg BIM (Portaal Belgium, 2011). In deze masterproef wordt vooral rekening gehouden met het beleid binnen het Vlaamse Gewest. Dit is omdat het merendeel van de Belgische supermarkten zich in het Vlaamse Gewest bevinden.

Eind jaren '80 en begin jaren '90 werden het eerste en tweede afvalstoffenplan goedgekeurd. Met dit plan werd voor het eerst het afvalstoffenprobleem gestructureerd aangepakt. In het eerste afvalstoffenplan lag het accent op de verwijdering van de afvalstoffen. Maar in het tweede afvalstoffenplan verschoof de nadruk van verwijdering naar ondermeer preventie en andere nuttige toepassingen om de afvalberg te beperken. Ook waren er de wijzigingen in het afvalstoffendecreet. De nadruk lag nu vooral op de aanpak van het milieuprobleem als een optimaal integraal ketenbeheer.

In de volgende jaren volgde een expansie van wetten en regels omtrent de milieuproblematiek. Er zijn nog meer structureel belangrijke initiatieven genomen met ondermeer het oog op recyclage en preventie alsook op duurzaamheid (zie § 4.1.2). Meer en meer bestuursorganismen (zie § 5.2) werden opgericht door de toenemende druk van de Europese Unie. Volgende belangrijke instrumenten binnen het juridisch kader hebben een sterke invloed gehad op de milieuproblematiek, specifiek de afvalproblematiek:

4.1.1.1 Uitvoeringsbesluit afvalstoffenwetgeving

Door constante kleinere en grotere wijzigingen in het afvalstoffendecreet werden de bestaande uitvoeringsbesluiten ook telkens aangepast. Om het geheel van al deze uitvoeringsbesluiten overzichtelijk te houden werden ze in één pakket gebundeld. Dit leidde in het Vlaamse Gewest rechtstreeks tot de oprichting van het Vlaams Reglement voor Afvalvoorkoming en -beheer (VLAREA). Het slaat direct terug op de afvalstoffenwetgeving. Ook de andere gewesten hebben elk een uitvoeringsbesluit omtrent de afvalstoffenwetgeving (EMIS, 2011).

4.1.1.2 Uitvoeringsbesluit milieuvergunningwetgeving

Het milieuvergunningsdecreet werd voor het eerst op 17 september 1985 in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. VLAREM slaat terug op het milieuvergunningsdecreet. VLAREM staat voor het Vlaams Reglement op de Milieuvergunningen. De milieuvergunning is noodzakelijk binnen de Belgische voedingsdistributiesector om bedrijfsafvalstoffen te kunnen verwijderen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen VLAREM I en VLAREM II. VLAREM I zet het uitvoeringsbesluit gebaseerd op het desbetreffende decreet om naar de praktijk. Het legt vast waarvoor een vergunning nodig is, wie ze moet aanvragen en waar dit moet gebeuren. Het VLAREM II legt dan weer de voorwaarden op waaraan een meldings- en vergunningsplichtige onderneming moet voldoen. Binnen het VLAREM II zijn er eveneens milieukwaliteitsnormen opgenomen (geluid, lucht, bodem, ...) en onderscheidt men drie soorten milieuvorwaarden. Dit zijn algemene, sectorale en bijzondere milieuvorwaarden (Gille & Merckx, 1998).

4.1.1.3 Interregionaal Samenwerkingsakkoord inzake Verpakkingsafval

Het verpakkingsafval neemt een groot deel van de afvalberg in, voor zowel de consumenten als de producenten. Ook door het toenemende verbruik van verpakkingen bestaat er op Europees niveau de Richtlijn 94/62/EB betreffende verpakkingen en verpakkingsafval. Deze verpakkingsrichtlijnen werden in het Belgisch recht omgezet naar twee onderdelen. Het eerste is het Samenwerkingsakkoord van 30 mei 1996 betreffende de preventie en het beheer van verpakkingsafval. Dit werd tussen het Vlaamse, Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke gewest gesloten. Dit samenwerkingsakkoord heeft een vijftal doelstellingen. De eerste prioriteit van dit akkoord is de preventie van verpakkingsafval. De tweede doelstelling streeft ernaar het aandeel van herbruikbare verpakkingen niet te laten verminderen. Vervolgens hebben we het bevorderen van het hergebruik van verpakkingen. In België wordt door bijvoorbeeld het statiegeldsysteem het hergebruik van verpakkingen aangemoedigd. Een volgende doelstelling binnen dit akkoord is het invoeren van een terugnameplicht. Zo waren de verpakkingsverantwoordelijken in 1996 slechts gehouden om 50% van hun afval nuttig toe te passen. In 1999 bedroeg dit al 80%. Als vijfde en laatste doelstelling van het samenwerkingsakkoord bestaat erin de transparantie van de ingevoerde beheerssystemen van het verpakkingsafval te verzekeren (Adams, 2003).

Het tweede is de Wet van 31 december 1998 betreffende de productnormen ter bevordering van duurzame productie- en consumptiepatronen en ter bescherming van de volksgezondheid en het leefmilieu (Adams, 2003). Meer informatie over het verpakkingsafval binnen de Belgische voedingsdistributiesector bevindt zich verder in deze masterproef (zie § 5.2).

4.1.2 De sociale beleidsinstrumenten

4.1.2.1 Duurzaam milieugebruik

De nood voor duurzame milieugebruiken wordt steeds groter door de druk die de beleidsmakers uitvoeren. Het begrip duurzaamheid werd in Rio de Janeiro in 1992 op een VN-wereldconferentie door de wereld omarmd. Dit was een goede zaak, maar helaas wordt het begrip duurzaamheid in het dagelijkse leven vaak fout geïnterpreteerd. Het is tevens bewezen dat duurzame ondernemingen een positieve invloed hebben op de maatschappij (Dietz et al., 2003).

Duurzaam milieuverbruik is een onderdeel van het veel meer omvattende begrip duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling werd in het Brundtland rapport uit 1987 geïntroduceerd. De nadruk van dit rapport lag vooral op dat de problemen rond milieu en dergelijke niet naar de toekomstige generaties wordt afgewenteld. Volgens het Netwerk Bewust Verbruiken zijn er al enkele positieve initiatieven genomen in de Belgische voedingsdistributiesector. Daarnaast zouden de Belgische distributeurs bereid zijn om nog beter hun best te doen op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Het begrip duurzaam milieuverbruik bestaat uit drie onderdelen. Allereerst moet er een duidelijk beeld zijn voor elke afzonderlijke activiteit waarin natuurlijke processen worden (over)belast. Vervolgens kan het totaal van aantal activiteiten in een bepaald gebied de draagkracht van de natuur te boven gaan, zonder dat voor elk van de activiteiten afzonderlijk sprake is van overmatige of overbelaste milieudruk. Hierbij speelt de overheid een belangrijke rol. Ten slotte kunnen er meningsverschillen zijn over de mate van milieugebruiksgrenzen in de samenleving, afhankelijk van het perspectief op de natuur. Duurzame milieutoepassingen kent wereldwijd een opmars en bekommt meer en meer een vereiste in plaats van enkel een theoretisch principe (Dietz et al., 2003; Price & Joseph, 2000).

Een ander begrip dat hand in hand gaat met duurzaam milieugebruik is *corporate social responsibility*, of kortweg CSR. Hierbij gaat de onderneming verder dan de regels en engageert het zich ook voor het sociale goed, dus de bescherming van haar werknemers, de maatschappij en het milieu. Vooral dit laatste heeft zijn invloed op een degelijk afvalbeleid binnen de organisatie (Helsin & Ochoa, 2008).

4.1.2.2 Communicatie naar belanghebbenden

In de probleemstelling van deze masterproef werd het belang van de consument al aangekaart. De consument zijn consumptiepatroon heeft een sterke invloed op de afvalberg van de supermarkten. Meer en meer hedendaagse consumenten profileren zich als milieu- en afvalbewust te zijn. Uit onderzoek blijkt echter dat consumenten die milieubewust zijn niet automatisch een milieuvriendelijk consumptiepatroon vertonen. Uiteraard moeten de producenten en de overheid ook hun verantwoordelijkheid opnemen bij de totstandkoming van een duurzame ontwikkeling. Naast de consumptiepatronen dienen dus ook de productiepatronen verandert te worden. Vaak dient de mentaliteit van de consumenten en producenten nog aangepast te worden. Hier kan de overheid een rol spelen door middel van informatie- en sensibiliteitscampagnes. Deze vorm van informeren en communicatie is een belangrijk onderdeel van de sociale regulering van het afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector (Ackaert & Swyngedouw, 1998).

Maar ook wettelijke instrumenten zoals in het bovengaande puntje kunnen gedragsveranderingen stimuleren. Dit concept van gedragsverandering aangaande milieubewustzijn noemt men ook wel 'bewust verbruiken' (Ackaert & Swyngedouw, 1998).

Andere sociale maatregelen kunnen ondermeer afvalbeleidovereenkomsten, overleg tussen de betrokken partijen, productinformatie en educatie zijn. Een onderneming in de Belgische voedingsdistributiesector heeft er belang bij dat haar werknemers volgen in de denkwijze, omtrent duurzaam milieugebruik, van de onderneming. Het afvalbeleid moet hiervoor goed geïntegreerd zijn in alle lagen van de organisatiestructuur. Dan pas kunnen de beleidsmakers spreken van een succesvolle beleidsvoering inzake afvalbeheer binnen de onderneming (Cothren et al., 2006). Of de Belgische supermarktmedewerkers het eens zijn en/of voldoende op de hoogte zijn van het afvalbeleid binnen hun organisatie, kan u lezen in het laatste hoofdstuk van de praktijkstudie.

4.1.3 De financiële beleidsinstrumenten

De financiële beleidsinstrumenten zijn de instrumenten die het gedrag van de producenten gaat sturen door middel van financiële instrumenten. Door middel van deze marktgebaseerde instrumenten kunnen tevens de milieudoelstellingen van de Europese Unie gemakkelijker worden behaald. Deze doelstellingen bestaat uit vier onderdelen, namelijk het tegengaan van de klimaatverandering, het behoud van natuur en biodiversiteit, het beschermen van de gezondheid en duurzaam milieugebruik. Deze financiële instrumenten zijn voornamelijk subsidies en heffingen voor de supermarkten. Verhandelbare rechten kunnen ook een vorm van een financiële maatregel zijn, maar dit is voor de Belgische voedingsdistributiesector minder van belang. De subsidies bieden steun voor bepaalde investeringen en initiatieven die de afvalpreventie en selectieve inzameling van (bedrijfs)afvalstoffen bevorderen. Enkele voorbeelden zijn de ecologiepremie, die de supermarkten verkrijgen bij ecologische acties, en de groene stroom certificaten voor het opwekken van energie door vergisting van de bedrijfsafvalstoffen (EEA Report, 2006).

Daartegenover staan de heffingen, die inkomsten voor de overheid genereren en het afvalprobleem kunnen beperken binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Het principe 'de vervuiler betaalt' is een algemeen aanvaard principe (zie § 5.1.2). Dankzij heffingen op afvalstoffen wordt dit gedeeltelijk gerealiseerd. De heffing is verschillend naar gelang het soort afval, de verwerkingswijze en het soort verwerkingsinrichting. De heffing zal bijvoorbeeld lager liggen als er energie wordt opgewekt door verbranding. De heffing komt uiteindelijk altijd bij de afvalproducent terecht. Bij uitvoer van geproduceerd afval wordt er via de ophaler ook een heffing geïnd. Het bekendste voorbeeld van de heffing is de ecotaks.

4.1.4 De structurerende beleidsinstrumenten

Dit vierde beleidsinstrument zorgt ervoor dat de voorgaande drie beleidsinstrumenten zich kunnen combineren. De juridische, sociale en financiële instrumenten zijn van elkaar te onderscheiden, maar zijn niet strikt te scheiden. Ze worden daarom vaak gecombineerd ingezet. Binnen deze structurerende beleidsinstrumenten gaat men de inzet van andere de instrumenten sturen en ondersteunen. De rationele combinatie van bepaalde instrumenten is niet evident. Om te kijken of een bepaalde combinatie of inzet

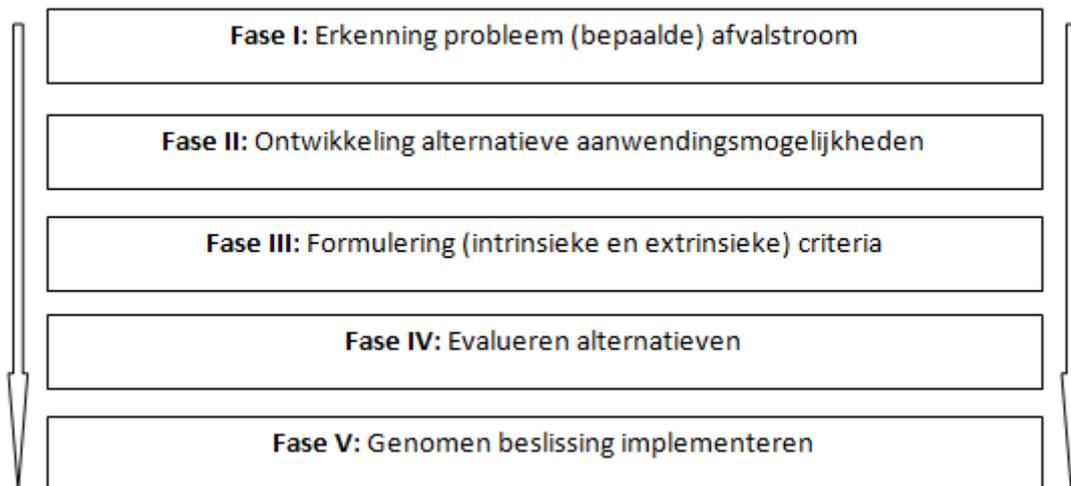
van instrumenten zinvol is, kan men volgende criteria gebruiken: uitvoerbaarheid, haalbaarheid (vooral op politiek vlak), efficiëntie en effectiviteit. Deze structurerende beleidsinstrumenten vallen onder de vorm van ondermeer planning en informatiebeheer (OVAM, 2011).

4.2 Stappenplan in het opstellen van een afvalbeleid

Bij het opstellen van een afvalbeleid in de voedingsdistributiesector kunnen de organisaties gebruik maken van een soort beslissingsboom die werd ontwikkeld door enkele onderzoekers van verschillende Amerikaanse universiteiten. Bij het plannen van een effectief en efficiënt afvalbeleid door de supermarkten moet men rekening houden met zowel de afvalverwijderingsmethode als de reductie van afval door middel van preventieve maatregelen als mogelijke alternatieve toepassingsmogelijkheden van het afval. Deze beslissingsboom werd ontwikkeld om het beslissingsproces aan te tonen waarbij men rekening houdt met de kosteneffectieve strategie en de keuze tussen de alternatieve mogelijkheden omtrent het probleem van afval in de voedingsdistributiesector.

Dit model bestaat uit vijf fasen dat supermarktketens in de voedingsdistributiesector kunnen gebruiken bij het kiezen van een alternatief afvalverwijderingsmethode. De kost voor het verwijderen van een afvalstroom speelt een belangrijke rol in deze beslissingsboom. Het is namelijk zo dat de kosten van elke strategie rond het afvalprobleem wordt geëvalueerd bij de selectie van een afvalverwijderingsmethode binnen het afvalbeleid van de supermarkten (Seunghee et al., 2003).

Het model wordt grafisch weergegeven hieronder in **figuur 1**. Een specifiek aangepast model voor de Belgische voedingsdistributiesector op basis van eigen bevindingen en andere bronnen kan u vinden achteraan in het algemene besluit en aanbevelingen van deze masterproef.

Figuur 1: Stappenplan in het opstellen van een afvalbeleid

Bron: Seunghee et al. (2003)

In de **eerste fase** erkennen de aanbieders in de voedingsdistributiesector het probleem van afval binnen hun omgeving. De kosten voor het verwijderen van de afval zijn te hoog geworden en er is nood aan een goed afvalbeleid of afvalplan opgesteld door het management. Ofwel is het management bezorgd om de huidige situatie en vraagt men voor verder onderzoek omtrent het afvalprobleem. Doch kan het ook zijn dat het management geen oor naar het afvalprobleem heeft en blijft men bij de huidige aanpak van het afvalprobleem.

Als het management naar verder onderzoek vraagt na de erkenning van het afvalprobleem binnen hun bedrijf dan komt men in de tweede fase. In deze **tweede fase** worden er alternatieven ontwikkeld, als het ware alternatieve toepassingsmogelijkheden voor het verwijderen van de afvalberg. Dit kunnen aanpassingen zijn aan de verpakking waarin de levensmiddelen zich bevinden alsook de verpakking voor het transporteren van deze producten naar de verschillende supermarkten. Ook wordt er nagedacht over de alternatieve mogelijkheden van het afval dat voortvloeit uit de voedingswaren die ondermeer bedorven of beschadigd zijn, ook wel organisch afval genoemd.

Vervolgens gaat men in de **derde fase** de criteria formuleren, zowel intrinsiek als extrinsiek. Intrinsieke criteria zijn de criteria aanwezig binnen het bedrijf dus opgesteld van binnenuit. Dit kunnen de strategieën aanwezig binnen het bedrijf zijn, de positie van het bedrijf in de maatschappij, milieuvraagstukken, Extrinsieke criteria zijn dan weer

opgesteld van buitenaf, dit zijn bijvoorbeeld de alternatieve toepassingsmogelijkheden voor het afval, de opvattingen in de maatschappij en de kosten, die niet in handen zijn van de bedrijven en die gepaard gaan met het verwijderen van het afval.

In de **vierde fase** gaan de supermarkten in de voedingsdistributiesector de alternatieven, inzake het verwijderen of beperken van het afval dat ze produceren, evalueren. Bij de evaluatie wordt eerst rekening gehouden of het alternatief wel het meest kosten- en arbeidseffectief is. Vervolgens kijkt men ook of de gekozen methodes wel de meest milieuvriendelijke en –verantwoorde zijn. Als laatste wordt gekeken of de milieuvriendelijkste methode ook wel het beste past binnen het imago van het bedrijf, in zekere mate de aanwezige bedrijfscultuur. Hierbij wordt zowel rekening gehouden met het heden als de toekomst van de desbetreffende distributieonderneming.

In de laatste fase, **de vijfde fase**, gaat men de beslissing of de gekozen methode implementeren. Het management van het bedrijf kiest voor een bepaalde methode van afvalverwerking of –beperking. Of de betreffende aanbieder uit de voedingsdistributiesector beslist om het huidige afvalplan te blijven volgen.

4.3 Een onderdeel van het milieubeleid

In het merendeel van de wetenschappelijke referenties in deze masterproef wordt verwezen naar het milieubeleid van de ondernemingen, specifiek de supermarktketens in de voedingsdistributiesector. Uit een onderzoek van Forum Ethibel en Netwerk Bewust Verbruiken, of kortweg NBV, uit 2006 blijkt dat slechts een minderheid van de distributieketens een uitgewerkt milieubeleid kunnen voorleggen. Het milieubeleid gaat veel verder dan men denkt. Hierin worden zaken, namelijk alles wat een bepaalde invloed heeft op het milieu, aangekaart. Dit kunnen bijvoorbeeld de maatregelen zijn omtrent milieusparende producten, het aanbieden van biologische producten, het gebruik van pesticiden, de productverpakking, energieverbruik, transport, Het afvalbeleid vormt dan ook een onderdeel van een veel breder beleid, namelijk het milieubeleid.

Veel maatregelen voor de afvalproblematiek worden genomen op sector- en industriële niveau. Zoals eerder werd vermeld, verplicht de wetgever de sector tot een afvalpreventieplan, het sorteren van het afval en het op een gepaste manier verwerken. De laatste jaren is het nieuw toverwoord in het milieubeleid: 'afvalpreventie'. Maar

tegelijkertijd worden de producenten geconfronteerd met steeds scherpere milieunormen, die op korte termijn enkel realiseerbaar zijn door middel van *end-of-pipe* maatregelen. Dit zijn maatregelen, om het milieu te verbeteren, als de afvalstoffen al geloosd zijn. Hoe de producenten in de Belgische voedingsdistributiesector nu precies hun afvalberg kunnen beperken wordt in het volgende hoofdstuk duidelijk gemaakt. Om te besluiten is het belangrijk om te weten dat er twee achterliggende hoofdoorzaken onderscheiden worden voor het ontstaan van afval, namelijk de procesvoering en de proces- en/of de grondstofkeuze (Dijkema et al., 1993).

4.4 Besluit

Om de afvalproblematiek binnen de Belgische voedingsdistributiesector te bestrijden is er nood aan een gefundeerd afvalbeleid binnen elk van de supermarktketens. Dit afvalbeleid houdt best rekening met enkele beleidsinstrumenten. Als eerste zijn er de juridische beleidsinstrumenten. Deze regelgeving wordt in België op gewestelijk niveau opgesteld. Daarnaast is er sprake van sociale beleidsinstrumenten, deze worden door druk van de maatschappij uiteengezet. Vervolgens zijn er de financiële beleidsinstrumenten, die het gedrag van de producenten gaat sturen. Door deze marktgebaseerde financiële instrumenten kunnen de milieudoelstellingen makkelijker behaald worden. Als laatste zijn er de structurerende beleidsinstrumenten. Deze structurerende instrumenten gaat ervoor zorgen dat de juridische, sociale en financiële beleidsinstrumenten gaan combineren.

Bij het opstellen van een afvalbeleid kunnen de supermarktketens best een stappenplan volgen, dat werd ontwikkeld door Suenghee et al., om de afvalproblematiek aan te pakken. In het algemeen besluit van deze masterproef wordt er een stappenplan specifiek voor de Belgische supermarktketens uiteengezet. Tenslotte is het belangrijk om te weten dat het afvalbeleid een onderdeel is van een veel breder beleid, namelijk het milieubeleid.

5. Het beperken van deze afvalberg

Nu dat de aanbieders in de Belgische voedingsdistributiesector beseffen dat er nood is aan een deugdelijk afvalbeleid, gaan ze er alles aan doen om de afvalberg binnen hun sector te beperken. Ze nemen naast de wettelijke opgelegde richtlijnen ook zelf acties tegen de bestrijding van het afval. Enerzijds zijn dit vooral preventieve maatregelen, zoals bijvoorbeeld een wijziging van de verpakking. Anderzijds zijn het maatregelen om het geproduceerde afval achteraf te beperken. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan recycleren en andere alternatieve toepassingsmogelijkheden voor het bedrijfsafval binnen de Belgische voedingsdistributiesector.

In dit volgende hoofdstuk van de literatuurstudie worden eerst enkele algemeen aanvaarde principes besproken die van belang zijn bij het beperken van de afvalberg in de Belgische voedingsdistributiesector. Vervolgens wordt er een schetsing gemaakt van de verschillende bestuursorganismen die een belangrijke rol spelen. Om dit hoofdstuk te besluiten worden de verschillende verwerkingsmethodes zoals gevonden in wetenschappelijke literatuur besproken.

5.1 Algemeen aanvaarde principes

Hoewel België, en dus ook Vlaanderen, in het begin achterop liepen in het bestrijden tegen de afvalberg, is het vandaag de dag de koploper in de preventie, verwerking en selectieve inzameling van het afval. Dit is te wijten aan het ontstaan van enkele principes die na verloop van tijd algemeen aanvaard werden door de overheid, de producenten en de consumenten (van Bouwel, 2004).

In dit eerst puntje van hoofdstuk vijf worden enkele van deze algemeen aanvaarde principes besproken. Elk van deze principes heeft zowel rechtstreeks als onrechtstreeks effect op het beleid dat wordt gevoerd inzake het beperken van de afvalberg binnen de Belgische voedingsdistributiesector. De voornaamste principes voor deze sector worden hieronder besproken.

5.1.1 De ladder van Lansink (de afvalhiërarchie)

De ladder van Lansink is genaamd naar de Nederlandse politicus dr. Ad Lansink. Dit principe werd in 1979 in het leven geroepen onder de motie van Lansink. Het vormt tevens een belangrijke basis voor de doelstellingen van het afvalstoffendecreet. Daarnaast komt het ook terug in tal van andere regelgevingen en richtlijnen. Het is vandaag de dag nog een steeds populair principe (Vis, 1996; Sauviller, 2007).

De motie van Lansink bevat verschillende prioriteiten. We onderscheiden eerst kwantitatieve preventie en kwalitatieve preventie. Bij het eerste gaat men het ontstaan van afvalstoffen trachten te voorkomen of te beperken. Als het voorkomen van afvalstoffen echter niet kan, gaat kwalitatieve preventie ervoor zorgen de nadelige gevolgen van de afvalstoffen te beperken. Vervolgens onderscheiden we ook producthergebruik en materiaalhergebruik. Bij materiaalhergebruik gaan de afvalproducenten het afval zodanig verwerken of bewerken dat de stoffen of onderdeeljes voor hetzelfde of een ander doel mogelijk wordt. Als de voorgaande richtlijnen niet mogelijk zijn, gaat men verbranden. Dit kan verbranding zijn met energierecuperatie of het verbranden van de afvalstoffen zonder energierecuperatie. Het laatste komt alleen voor als energierecuperatie niet mogelijk is. Als laatste hebben we het principe van storten, enkel als verbranden niet mogelijk is. Een voorwaarde van storten is wel dat de afvalstoffen op een verantwoorde manier op of in de bodem worden gebracht (Cramer, 1993).

Deze voorkeursvolgorde voor het verwijderen van de afvalstoffen geeft het principe van de ladder van Lansink weer. De ladder geeft de verschillende mogelijkheden weer om met afval om te gaan. Vanboven op de ladder staat de meest milieuvriendelijke manier en vanonder op de ladder staat de meest milieubelastende manier (OVAM, 2011).

1° Afvalpreventie: de meest efficiënte manier om afvalstoffen binnen een bepaalde sector te vermijden.

2° Hergebruik: het bevorderen van hergebruik, eventueel na enkele aanpassingen, van afval.

3° Recycleren: het proces van afvalstoffen omzetten naar een nieuw product en dus een nieuw leven als eindproduct gaan leiden.

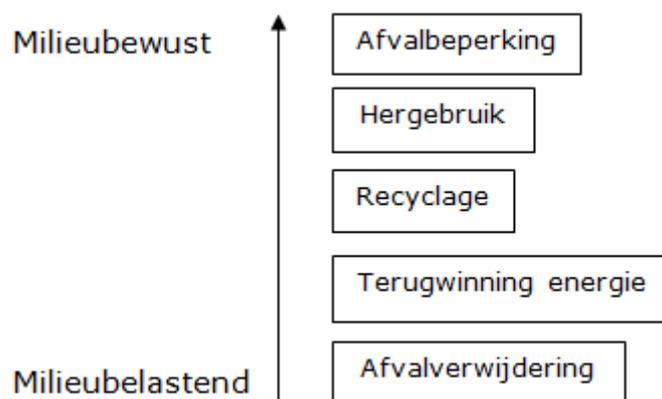
4° Composteren: afvalstoffen door middel van bacteriën of micro-organismen omzetten naar een stabiel eindproduct, namelijk compost.

5° Verbranden: het verbranden van afvalstoffen met of zonder energierecuperatie

6° Storten: meest milieubelastende verwerkingswijze, dient zo veel mogelijk vermeden te worden.

De ladder van Lansink is een variant van de afvalhiërarchie (**figuur 1**), dit piramidemodel werd op Europees vlak in de jaren '70 geïntroduceerd. Er zijn veel varianten maar allemaal zeggen ze ongeveer dat voorkoming of beperking van de productie van afval een prioriteit zijn. Drie belangrijke kwesties worden in deze hiërarchie wel eens over het hoofd gezien. Allereerst is het enkel een richtinggevend kader voor de afvalproducenten en is het geen wettelijke bepaling. Voorts is het raamwerk niet compleet want de vraag wordt niet in rekening gebracht. De derde kwestie beweert dat de bedoeling van het kader is de afvalstoffen en materialen te verminderen. Dan staat recycleren niet op de juiste plaats en moet het net boven afvalverwijdering staan (Price & Joseph, 2000).

Figuur 2: De afvalhiërarchie

Bron: Price & Joseph (2000)

5.1.2 De vervuiler betaalt

Het volgend principe 'de vervuiler betaalt' is algemeen aanvaard in onze maatschappij. Het principe werd in 1973 aanvaard. Het principe is van toepassing op afvalstoffen en gaat uit van Europa en wordt zo verder omgezet naar nationaal en gewestelijk vlak. Drie instrumenten zorgen voor het slagen van het principe 'de vervuiler betaalt' op de Belgische markt, namelijk de ecotaksen en ecoboni, het gedifferentieerd tarief en het 'groene punt'. Deze instrumenten zijn voornamelijk van toepassing op de grootste afvalsoort binnen de supermarkten, namelijk het verpakkingsafval (Adams, 2003).

5.1.2.1 Ecotaksen en ecoboni

De vooruitstrevende actie van de Belgische regering door de invoering van de ecotaksen in 1993 heeft door de vele vrijstellingen en uitzonderingen nooit echt een gedragsverandering teweeggebracht. Het oorspronkelijk doel was dan ook vooral de drankverpakkingen uit het circuit halen ten voordele van herbruikbare verpakkingen. Doch een stijging van de hoeveelheid wegwerpverpakkingen en een grote groei van recycling waren het gevolg. Snel werden de ecotaksen nieuw leven ingeblazen en voerde ze een verpakkingsheffing op wegwerpverpakking in. Zo gingen de consumenten milieubewuster winkelen en verkleinde de afvalberg. Herbruikbare verpakkingen zouden bijvoorbeeld goedkoper worden en wegwerpverpakkingen zouden duurder worden. Vele producenten vinden dat de ecotaks niemand vooruit helpt, zeker na de strenge recycling inspanningen van ondermeer bestuurorganismen Fost Plus. Milieubewegingen vinden de invoering van de ecotaksen echter een goede zaak (Slabbinck, 2001).

5.1.2.2 Het gedifferentieerd tarief (DIFTAR)

Het gedifferentieerd tarief, of afgekort DIFTAR, brengt het principe van 'de vervuiler betaalt' in de praktijk. De aanbieders in de Belgische voedingsdistributiesector zullen meer moeten betalen, naarmate er meer afval aangeboden wordt. Het doel van DIFTAR is het afvalbewustzijn van de producenten, maar ook de consumenten, te vergroten en ze stimuleren tot afvalpreventie en een beter sortergedrag. DIFTAR heeft minder effect op de Belgische voedingsdistributiesector omdat de manier van tarifiering een gemeentelijke bedoeling is en meer van toepassing is op de huishoudelijke afvalstoffen. Andere uitgangspunten van DIFTAR zijn grofvuil volledig wordt

aangerekend, dat vermijdbare selectieve afvalfracties geheel of gedeeltelijk worden aangerekend en dat preventie nog altijd gratis is (IOK, 2011).

5.1.2.3 Het 'groene punt'

In tegenstelling tot het DIFTAR, ligt bij het 'groene punt' de nadruk op de bijdragen met betrekking tot de verpakkingen vooral bij de producenten. Ondermeer de aanbieders in de Belgische voedingsdistributiesector moeten voor het afval dat ze produceren hun verantwoordelijkheid opnemen. Producenten betalen een bijdrage naargelang de aard en hoeveelheid verpakkingsafval. Deze bijdrage wordt betaald aan Fost Plus en stemt overeen met de prijs van de sortering, recyclage en het ophalen van de verpakkingsmaterialen die ze produceren (Fost Plus, 2011).

5.1.3 Producentenverantwoordelijkheid

Maar het principe van producentenverantwoordelijkheid is een andere kwestie, het blijft een knelpunt in het Belgisch afvalbeleid. Het is een soort versterking van het principe 'de vervuiler betaalt'. Het houdt in dat diegene die afval produceert, er ook moet voor zorgen dat dit afval verdwijnt maar de uitwerking van dit principe is ingewikkelder. Hiervoor moet de desbetreffende sector en de overheid aan tafel zitten voor een uitwerking omtrent het afvalprobleem (van Bouwel, 2004).

Het principe van producentenverantwoordelijkheid is ook aanwezig in de Belgische voedingsdistributiesector. De overheid kiest ervoor een gedeelte van de verantwoordelijkheid dus bij de producent te leggen en het al dan niet slagen van het milieubeleid, alsook afvalbeleid (Verheyen, 2010).

5.1.4 Aanvaardingsplicht

Deze verplichting is opgelegd door het VLAREA. Het begrip dook al eerder op in het afvalstoffendecreet maar moest voor een concrete uitwerking enkele jaren wachten. De aanvaardingsplicht heeft tot doel de (financiële) verantwoordelijkheid voor verwijdering of nuttige toepassing van afvalstoffen bij de producenten te leggen die de producten op de markt brengen. Het 'nul tegen één-principe' hangt samen met de aanvaardingsplicht.

Sinds 2004 is dit principe wettelijk verplicht en heeft het 'één tegen één-principe' vervangen. Het 'nul tegen één-principe' geeft de consumenten, eindverkopers en tussenhandelaars de mogelijkheid om steeds hun afvalstoffen te kunnen inleveren, ook als er geen vervangingsproduct door de desbetreffende persoon wordt aangekocht. Ook hier ligt uiteindelijk de verantwoordelijkheid bij de invoerder of de producenten bij het verwijderen van de afvalstoffen of het vinden van een andere nuttige toepassing van deze afvalstoffen (Slabbinck, 1998).

Tabel 6 geeft de afvalstoffen weer waarvoor een aanvaardingsplicht geldt. Er dient wel rekening gehouden te worden dat niet al deze afvalstoffen van toepassing zijn voor de Belgische voedingsdistributiesector.

Tabel 6: Afvalstoffen waarvoor een aanvaardingsplicht geldt

Lampen	Batterijen
Afgewerkte olie	Banden
Afgedankte voertuigen	Frituurvetten- en oliën
Loodstartbatterijen	Periodieke pers en reclamedrukwerk
Oude en vervallen geneesmiddelen	Afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)

Bron: OVAM (2011)

5.1.5 Terugnameplicht en preventieplicht inzake verpakkingsafval

5.1.5.1 De terugnameplicht

Sinds 5 maart 1998 zijn de verpakkingsverantwoordelijken van verpakkingen binnen bedrijfsmatige oorsprong onderworpen aan de terugnameplicht. Er wordt wel een onderscheid gemaakt tussen verpakkingsafval van huishoudelijke oorsprong en verpakkingsafval van bedrijfsmatige oorsprong. Voorts worden er drie afvalstromen ingezameld: glasafval, papier- en kartonafval en PMD-afval.

Hoewel de terugnameplicht niet altijd een effectieve terugname impliceert, mag dit principe niet verward worden met het bovengaande principe van de aanvaardingsplicht. De terugnameplicht wilt dus niet zeggen dat u als producent, (tussen)handelaar of invoerder de verpakkingen ook effectief moet terugnemen. De terugnameplicht houdt in dat de verpakkingverantwoordelijke verplicht is enkele voorwaarden voor nuttige toepassingen en recyclage te bereiken. Het verplicht de verpakkingverantwoordelijke tot het behalen en financieren van welbepaalde recyclage- en valorisatiepercentages.

De terugnameplicht van verpakkingafval van bedrijfsmatige oorsprong wordt door middel van allerlei instrumenten, zoals recyclagepremies, gestimuleerd en beheerd door VAL-I-PAC (zie § 5.2.2). Doch kunnen de bedrijven de terugnameplicht zelf uitvoeren, maar in de meeste gevallen werken de afvalproducenten samen met een bepaald bestuursorganisme (Adams, 2003).

5.1.5.2 De preventieplicht en het principe van bioverpakkingen

Daarnaast is er sprake van een preventieplicht. Enkel de verpakkingverantwoordelijken die jaarlijks meer dan tien ton verpakkingen op de markt brengen, moeten om de drie jaar een algemeen preventieplan voorleggen voor een evaluatie bij de Interregionale Verpakkingcommissie, of afgekort IVC (Adams, 2003).

Een onderdeel van preventie dat een toenemend belang kent, zijn de bioverpakkingen. Sectordeskundigen onderscheiden vandaag de dag drie soorten bioverpakkingen. Als eerste zijn er de composteerbare verpakkingen op basis van hernieuwbare grondstoffen. Vervolgens onderscheidt men de composteerbare verpakkingen, die tot 100% uit fossiele grondstoffen kan bestaan. Als laatste bioverpakking zijn er de verpakkingen op basis van hernieuwbare, en dus niet-fossiele, grondstoffen, ongeacht of de verpakking composteerbaar is of niet (Adams, 2003). Industriële compostering wordt gereguleerd door verschillende Europese normen (EN), die vervolgens worden omgezet in Koninklijk Besluiten voor België. Europese normen definiëren de term composteerbaar als: 'de eigenschap van een product, een verpakking of een bestanddeel om biologisch af te breken tot een relatief homogene en vaste massa, die vergelijkbaar is met humus'.

In België verschillen de gewesten sterk van mening of composteerbare verpakkingen al dan niet welkom zijn in de selectieve inzameling van GFT-afval. Deze biologisch afbreekbare verpakkingen kende een positieve evolutie binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Deze verpakkingen zijn meestal opgebouwd uit bioplastics en worden vervaardigd uit organisch materiaal zoals ondermeer rietsuikervezels, maïs en tarwe.

In Vlaanderen bijvoorbeeld, informeren bepaalde labels over de composteerbaarheid van een bepaalde bioverpakking. Zo onderscheiden ze twee soorten labels: 'OK Compost Home' en 'OK Compost'. Deze keurmerken werden ontwikkeld door het onafhankelijk certificeringorgaan AIB Vinçotte in samenspraak met verschillende belanghebbenden. Onder het eerste keurmerk kunnen de producten thuis in een niet-professionele composteringsinstallatie binnen de vier maanden uiteenvallen. Voor het label 'OK Compost' vallen de composteerbare materialen uiteen binnen de 12 weken. De volledige biodegradatie duurt ongeveer zes maanden en de materialen kunnen niet bij de consumenten thuis gecomposteerd worden (OK Compost, 2011). Hoe de twee grote Belgische supermarktketens tegenover dit soort composteerbare verpakkingen staan, kan u lezen in het praktijkgedeelte van deze masterproef.

5.2 Verschillende bestuursorganismen

Om de afvalproblematiek in België eenvoudiger te maken, werden enkele bestuursorganismen, ook wel afvalbeheerorganismen genoemd, opgericht. De meeste van deze bestuursorganismen zijn overkoepelend voor alle drie Gewesten. De meeste van deze bestuursorganismen zijn private instellingen. Hieronder worden enkele van deze bestuursorganismen, die in zekere mate van belang zijn voor de Belgische voedingsdistributiesector, besproken.

5.2.1 De Interregionale Verpakkingscommissie (IVC)

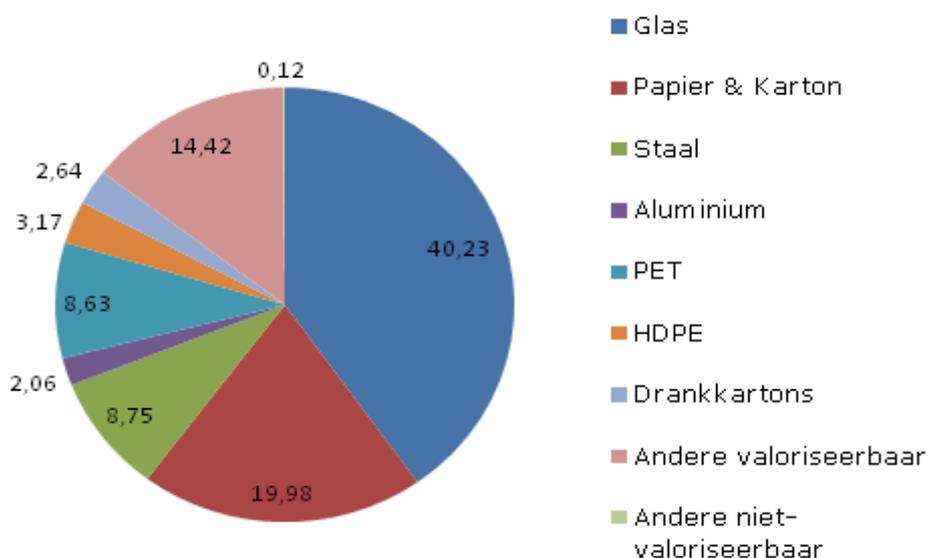
De Interregionale Verpakkingscommissie, of kortweg IVC, werd opgericht door de drie gewesten in België. Het heeft als doel de uniformiteit te garanderen en een geharmoniseerd beheer van het verpakkingsafval te vrijwaren. Het is belangrijk om te weten dat in 2002 **79,6%** van het verpakkingsafval, afkomstig was uit de voedingsindustrie. Het IVC heeft voornamelijk drie taken. Allereerst formuleren ze

adviezen en voorstellen voor de gewesten. Als tweede taak controleren ze de werking van de bestuursorganismen Fost Plus (zie § 5.2.2) en VAL-I-PAC (zie § 5.2.3). De laatste taak bestaat uit de evaluatie van de preventieplannen inzake verpakkingen.

5.2.2 Fost Plus

Fost Plus werd in 1994 opgericht, deze private instelling (VZW) telde eind 2009 5.407 leden. Dat stemt overeen met 52 miljoen euro aan bijdragen en een totaal van 731.700 ton huishoudelijke verpakkingen. Het staat in voor de selectieve inzameling, sortering en recyclage van (huishoudelijk) verpakkingsafval in België. Dit doet Fost Plus door middel van promotie te voeren om iedereen zich bewust te maken van de afvalproblematiek rond verpakkingsafval. Daarnaast trachten ze hun doel te bereiken door te coördineren en een samenwerking van alle betrokken partijen te stimuleren. Als laatste activiteit van Fost Plus hebben we de financiering. Hier gaan ze het geld, dat geïnd wordt van de bedrijven die verpakte producten op de Belgische markt brengen, effectief inzetten om het doel (selectieve inzameling, sortering en recyclage) van Fost Plus te bereiken. In 2009 was het recyclagecijfer 93% en het percentage van nuttige toepassingen 96,5% (Fost Plus, 2011). **Grafiek 4** geeft de verdeling van de verpakkingsmaterialen weer. Merk op dat papier & karton en glas goed is voor een tonnage van 60% van het totaal.

Grafiek 4: Verdeling verpakkingsmateriaal (in %), 2009

Bron: Jaarverslag Fost Plus (2009)

Fost Plus heeft ambitieuze doelstellingen. Zo stelt Fost Plus voor elk verpakkingsmateriaal een minimaal recyclagepercentage opgesteld. Daarnaast voorziet het in de drie Gewesten een percentage van nuttige toepassingen van 90% en een recyclagepercentage van 80%. Dit trachten ze te bereiken door een optimale samenwerking te bevorderen tussen alle partijen. Fost Plus heeft onrechtstreeks invloed op het afvalbeleid van de supermarkten in de Belgische voedingsdistributiesector. Als er enkel naar de bedrijfsafvalstoffen wordt gekeken, dan is het volgende bestuursorganismen dat besproken wordt van toepassing.

5.2.3 VAL-I-PAC

In deze masterproef werd al vermeld dat verpakkingsafval een groot onderdeel vormt van de afvalstromen binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Maar wat wordt er precies verstaan onder de term verpakkingsafval? Om de bestuursorganismen Fost Plus en VAL-I-PAC goed te kunnen onderscheiden, wordt er een onderscheid gemaakt tussen drie soorten verpakkingen (Adams, 2003).

a) Verkoop- of primaire verpakking

Dit is de verpakking die zo is ontworpen dat zij voor de consument in de supermarkt een verkopeenheid vormt. Dit is wat thuis in de vuilnisbak terecht komt en dus onder de bevoegdheden van Fost Plus valt.

b) Verzamel- of secundaire verpakking

Dit vormt de verpakking die van het product verwijderd kan worden zonder dat dit de kenmerken ervan beïnvloedt. Dit valt onder de bevoegdheden van VAL-I-PAC.

c) Verzend- of tertiaire verpakking

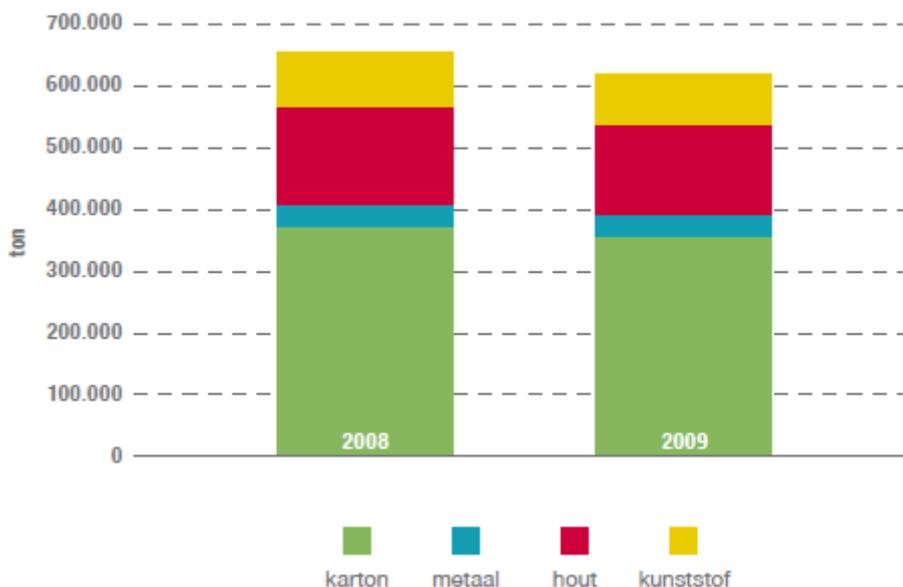
Dit is de verpakking die zo is ontworpen dat het verladen en het transport van de verkopeenheden vergemakkelijkt. Onder dit soort verpakking valt bijvoorbeeld beschermingsfolie of paletten. Containers vallen niet onder dit soort verpakking. Ook deze soort verpakking valt onder de bevoegdheden van VAL-I-PAC en is dus bedrijfsafval.

VAL-I-PAC ontstond in 1997 door het initiatief van de Belgische economische wereld. Zoals Fost Plus slaat op het recycleren en zorgen voor nuttige toepassingen van

huishoudelijk verpakkingsafval, is VAL-I-PAC verantwoordelijk voor de stimulatie en coördinatie van recyclage bij bedrijfsmatige verpakkingen. Ook dit bestuursorganismen heeft een samenwerkingsakkoord tussen de drie Belgische Gewesten. Bij VAL-I-PAC trachten ze een recyclagecijfer van 80% te bereiken en een percentage van nuttige toepassingen van 85% van op de markt gebrachte goederen. Indien de bedrijven VAL-I-PAC inschakelen voor de recyclage en de nuttige toepassing van hun bedrijfsmatig verpakkingsafval dan moeten de bedrijven deze per materiaal selectief inzamelen. Eind 2009 telde VAL-I-PAC 7.940 deelnemers, die zorgde voor een totaal aangesloten tonnage van ongeveer 628.000 ton. Dit was een daling van 35.000 ton ten opzichte van het jaar daarvoor (VAL-I-PAC, 2011).

Grafiek 5 geeft deze evolutie weer. VAL-I-PAC was tevreden met het resultaat maar pas in 2010 worden ze geconfronteerd met het bereiken van een recyclagecijfer van 80%.

Grafiek 5: Evolutie recyclage per materiaal, 2008-2009

Bron: Jaarverslag VAL-I-PAC (2009)

5.2.4 Recupel

Dit bestuursorganismen is iets minder van belang voor de bedrijven in de Belgische voedingsdistributiesector. Doch omdat steeds meer Belgische supermarkten en vooral hypermarkten ook elektronische apparaten aanbieden naast traditionele voedingswaren, speelt Recupel een rol binnen deze sector. Consumenten moet een Recupel bijdrage

betalen op producten die op een milieuvriendelijke manier gerecycleerd kunnen worden. Dit afvalbeheerorganisme wordt gefinancierd door aan de consumenten een wettelijke recyclagebijdrage te vragen bij aanschaf van een nieuw product. Na einde van gebruik kunnen de consumenten terecht bij specifieke kringloopcentrums, bij aanschaf van nieuw product bij een verkoper of op het gemeentelijk containerpark (Recupel, 2011).

5.2.5 VLACO

Naast verpakkingsafval is een tweede grote afvalstroom binnen de Belgische voedingsdistributiesector organisch-biologisch afval. Voor het Vlaamse Gewest biedt VLACO, dat staat voor de Vlaamse Compostorganisatie, coördinatie en ondersteuning bij het plannen van het afvalbeleid inzake organisch-biologisch afval. Het orgaan had in het begin twee bevoegdheden: de compostafzet bevorderen en de kwaliteit van de compostproductie bewaken. Bijkomend trachten ze nu deze afvalstroom te gebruiken als een bodemverbeteraar en te zorgen voor recuperatie van het organisch-biologisch afval, een bekend voorbeeld hiervan is het opwekken van groene energie door middel van de vergistinginstallaties.

5.2.6 BEBAT

De vzw BEBAT staat in voor het ophalen van batterijen. Dit bestuursorganisme werd in kader van een Belgische wet uit 1995 opgericht. BEBAT werkt onder het nauwlettend toezicht van de federale staat en de drie gewesten. Sinds 2005 verzameld BEBAT ook oude zaklampen om ze vervolgens te recyclen. Op het eerste zicht is BEBAT een bestuursorganisme dat niet bepaald van belang is voor de Belgische voedingsdistributiesector. Doch zijn er vandaag de dag meer dan 20.000 inzamelpunten waar gebruikte batterijen en oude zaklampen gratis kunnen worden gedeponerd. Het grootste deel van deze inzamelpunten zijn nu net hyper- en supermarkten (BEBAT, 2011).

5.3 De effectieve beperking van de bedrijfsafvalstoffen

De bovenvermelde algemeen aanvaarde principes en de verschillende bestuursorganismen helpen onrechtstreeks bij de beperking van de afvalberg binnen de Belgische voedingsdistributiesector. De bedrijven kunnen ook de bedrijfsafvalstoffen drastisch beperken door bepaalde verwerkingsmethodes. Hieronder worden de verschillende vormen van verwerking van de bedrijfsafvalstoffen besproken. Daarnaast worden de mogelijkheden voor de supermarkten in de voedingsdistributiesector om zich van hun bedrijfsafvalstoffen te ontdoen gegeven.

Alvorens verder te gaan met deze bespreking, is het van belang om te weten dat sorteren de basis voor recyclage en verwerking van bedrijfsafvalstoffen is. Sorteren doet zich voor wanneer de organisaties verschillende soorten afvalstoffen kan scheiden zodat die apart kunnen worden opgehaald of verwerkt (OVAM, 2011).

Tabel 7 geeft de soorten bedrijfsafval weer waarvoor een sorteerverplichting geldt.

Tabel 7: Bedrijfsafvalstoffen waarvoor een sorteerverplichting geldt.

Papier en Karton	Afvalbanden
Glas	Afgewerkte olie
Gevaarlijke afvalstoffen	Hout- en metaalafval
Groenafval	Textielafval
Asbestcementhoudende afvalstoffen	Steenachtige fracties van bouw- en sloopafval
Afval van plantaardige en dierlijke oliën en vetten	Afgedankte elektrische en elektronische apparatuur
Klein gevaarlijk afval van vergelijkbare bedrijfsmatige oorsprong	Afgedankte apparatuur en recipiënten die ozonafbrekende stoffen of gefluoreerde broeikasgassen bevatten

Bron: OVAM (2011)

5.3.1 De verschillende verwerkingsmethodes

De supermarkten in de Belgische voedingsdistributiesector hebben de keuze uit verschillende verwerkingsmethodes. Verbranden en storten van bedrijfsafvalstoffen zijn twee klassieke verwerkingsmethodes. Volgens het MINA-plan, wat een milieubeleidsplan is, zijn dit twee minder goede afvalverwerkingmethodes. Deze verwerkers kampen met een uitermate negatief imago. Het huidige milieubeleidsplan 'MINA-plan 4' bevat een stapsgewijze aanpak van de milieuproblematiek in Vlaanderen voor de periode 2010-2015. In België wilt men het storten terugdringen ten voordele van de verwerkingsmethode verbranden. Voorts tracht het MINA-plan ook het verbranden tot een minimum te beperken want deze twee oude verwerkingsmethodes van afvalstoffen zijn het meest schadelijk voor het milieu. Zo zijn er de laatste decennia al enkele verbrandingssites gesloten (Nijdam, 1993).

België voerde als één van de eerste een geïntegreerd afvalbeleid. De verantwoordelijke instituten per gewest, zoals OVAM voor het Vlaamse Gewest, hielden toezicht op voeren van dit afvalbeleid. In het begin waren de instituten vooral bezig met het inventariseren en proberen te beheersen van de afvalstromen. Voor de verwerking van afval of een degelijke vermindering van afvalproductie was nog geen oog naar. Nu is dit wel het geval, de instituten zoeken actief naar oplossingen voor het afvalprobleem in hun gebied. Er heerst tevens een enorme verscheidenheid aan afvalstoffen, wat het verwerken en beperken van de afvalstoffen complex maakt. Nieuwere vormen van verwerkingsmethodes kwamen voor een deel al eerder aan bod in deze masterproef. Het hedendaags afvalbeleid richt zich dan ook meer en meer op preventie en hergebruik van afvalstoffen (van Grootveld, 1993). Hier volgt een korte samenvatting van de mogelijke verwerkingsmethodes (exclusief verbranden en storten).

Recyclage is de bekendste vorm van afvalverwerking in België. Een voorbeeld hierbij zijn het spoelen en hervullen van glazen flessen of het omsmelten van oud glas tot nieuw glas. Nuttige toepassingen voor bepaalde afvalstoffen gaan hand in hand met recyclage. Hierbij gaan ze het oorspronkelijk materiaal hergebruiken in een ander materiaal, dit worden secundaire grondstoffen genoemd (zie ook § 5.3.2).

De statiegeldsystemen voor glazen flessen vallen onder verwerkingsmethode van hergebruik van afvalstoffen. Het organisch afval, dit is voornamelijk groente-, fruit-, en

tuinafval (GFT-afval), kan men verwerken door middel van composteren. Een verwerkingsmethode die de afgelopen jaren aan meer populariteit won, zijn de kringloopwinkels. Deze verwerkingsmethode is wel minder van belang voor de supermarkten in de Belgische voedingsdistributiesector. Personen of bedrijven gaan bepaalde spullen afdanken, die anderen, na eventuele reparatie, terug kunnen gebruiken. Als laatste verwerkingsmethode hebben we preventie. Bij preventie gaat men puur de afvalberg verminderen door maatregelen te trekken vooraleer er afvalstoffen gaan ontstaan. Hoe meer afval u vermijdt, hoe minder u er kwijt moet. Tevens dalen uw milieueffingen, transportkosten en verwerkingskosten van uw bedrijfsafval (OVAM, 2011).

5.3.2 De (wettelijke) mogelijkheden voor het ontdoen van de bedrijfsafvalstoffen

Voor de supermarkketens in de voedingsdistributiesector zijn er vijf mogelijkheden voor het verwijderen van hun bedrijfsafvalstoffen. De supermarkketens kunnen kiezen om hun bedrijfsafval zelf te verwerken binnen hun bedrijf. Ze kunnen de afvalstoffen zelf of laten gebruiken voor een mogelijke secundaire grondstof. Daarnaast kunnen de bedrijven in de voedingsdistributiesector opteren voor hun bedrijfsafval te laten verwerken in een afvalbedrijf of het laten ophalen door een erkend ophaler van (bedrijfs)afvalstoffen. Als laatste hebben ze de mogelijkheid om hun bedrijfsafval uit te voeren naar een ander gewest of land (De Meester, 1998).

A° Zelf de bedrijfsafvalstoffen verwerken binnen het bedrijf

Als een bedrijf ervoor kiest haar geproduceerde afvalstoffen zelf te verwerken binnen het bedrijf, dan moet het volgens het milieuvergunningsdecreet over nog een afzonderlijke milieuvergunning beschikken. Dit betekent dat een bedrijf die over een milieuvergunning beschikt niet automatisch ook haar afval zelf mag verwerken. Hiervoor dient het een aparte aanvraag te doen zodat ze beschikken over een bijkomende milieuvergunning inzake afvalverwerking. Welke milieuvergunning vereist is, wordt naar de aard van de onderneming, in het VLAREM I vastgelegd. In het VLAREM II zijn de bijzondere milieuvorwaarden vastgelegd voor de verwerking van afvalstoffen binnen het eigen bedrijf (zie ook § 4.1.1). Ook hier is het weer belangrijk om te weten dat binnen Belgische context de afvalproblematiek een Gewestelijke bevoegdheid is.

B° De bedrijfsafvalstoffen zelf of laten gebruiken als secundaire grondstof

De tweede mogelijkheid voor het ontdoen van de afvalstoffen is de afvalstoffen (laten) gebruiken als secundaire grondstof. Zolang de secundaire grondstof niet wordt afgeleverd aan de toekomstige gebruiker, blijft het voor de onderneming afvalstoffen. Welke afvalstoffen nu precies mogen worden gebruikt als secundaire grondstof, wordt voorgeschreven in het afvalstoffendecreet door de desbetreffende regering. Vervolgens kunnen deze secundaire grondstoffen gebruikt worden in uiteenlopende mogelijkheden zoals ondermeer als of in dierenvoer, bodem, meststof, bouwstof of brandstof.

C° De bedrijfsafvalstoffen laten verwerken door een afvalbedrijf

Soms kan het zijn dat de onderneming niet kan of mag beschikken over de wettelijke vereiste milieuvergunning om bedrijfsafvalstoffen te verwerken binnen de eigen onderneming. Dan kan de onderneming beroep doen op een afvalbedrijf, die uiteraard wel beschikt over de nodige vergunningen, om haar afvalstoffen te verwerken.

D° Een erkend ophaler de bedrijfsafvalstoffen laten ophalen

Voor sommige categorieën bedrijfsafvalstoffen moet er een beroep gedaan worden op een erkende ophaler. De erkende ophaler kan de afvalstoffen zelf transporteren of hiervoor een beroep doen op een geregistreerde vervoerder. Deze mogelijkheid voor het ontdoen van bedrijfsafvalstoffen vindt plaats wanneer een bedrijf haar afvalstoffen wenst te laten verwerken door een afvalbedrijf. De bedrijfsafvalstoffen worden als het ware getransporteerd naar een bepaald afvalbedrijf. Niet alle afvalstoffen moeten getransporteerd worden door een erkende ophaler, de volgende afvalstoffen wel: dierlijk afval, klein gevaarlijk afval, afgewerkte olie, gevaarlijke afvalstoffen en risicohoudend medisch afval.

E° De bedrijfsafvalstoffen uitvoeren naar een ander gewest of land

Als laatste mogelijkheid voor het wettelijk ontdoen van bedrijfsafvalstoffen hebben we het uitvoeren naar een ander gewest of land. Na uitvoering wordt er gezorgd voor de verwerking, verwijdering of een nuttige toepassing van het bedrijfsafval. Wel dient er

echter rekening gehouden te worden met het nabijheidprincipe. Dit principe zegt dat de uitvoer enkel toegestaan is, indien er geen vergunde verwerkingsinstallatie dichterbij gelegen is voor de verantwoorde verwerking of verwijdering van het bedrijfsafval.

5.4 Besluit

Om de afvalberg in de Belgische voedingsdistributiesector te beperken zijn er door de jaren heen tal van principes, methodes en organismes opgericht. De algemeen aanvaarde principes inzake afvalstoffen zijn goed ingeburgerd in de maatschappij. De bekendste voorbeelden hiervan zijn ondermeer de afvalhiërarchie (de ladder van Lansink), de vervuiler betaalt, producentenverantwoordelijkheid en de aanvaardingsplicht.

Al dan niet in samenwerking met de gewesten werden ook enkele bestuursorganismen opgericht, die het tegengaan van de afvalproblematiek zouden moeten vergemakkelijken. Voor de beperking van de afvalberg in de Belgische voedingsdistributiesector zijn verschillende bestuursorganismen van belang. De Interregionale Verpakkingscommissie, of kortweg IVC, helpt bij het tegengaan van het verpakkingsafval. De aparte bestuursorganisme Fost Plus en VAL-I-PAC helpen hierbij. Het bekendste afvalbeheersorganisme is Recupel. Voor de voedingsdistributiesector zijn de Vlaamse Compostorganisatie (VLACO) en BEBAT in mindere mate van belang.

Voor een groot aantal bedrijfsafvalstoffen geldt een sorteerverplichting. Na sortering en scheiding van de afvalstoffen zijn verschillende verwerkingsmethodes mogelijk. Deze komen overeen met de treden van de ladder van Lansink. Dit zijn preventie, hergebruik, recyclage, compostering, verbranding of storten van afvalstoffen. De supermarktketens hebben ook vijf mogelijkheden voor het ontdoen van haar afvalstoffen. De supermarktketens kunnen zelf de afvalstoffen verwerken, zelf de afvalstoffen gebruiken als een secundaire grondstof, de afvalstoffen laten verwerken of ophalen door een erkend afvalbedrijf of de afvalstoffen uitvoeren naar een ander land of gewest.

Deel III: Praktijkstudie

Inleiding

Na de probleemstelling en de literatuurstudie volgt deze praktijkstudie. Deze praktijkstudie bestaat uit verschillende delen. Het eerste deel bestaat uit een meer praktijkgerichte toelichting van de wettelijke bestuursorganen binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Dit eerste deel wordt beëindigd met enkele conclusies en aanbevelingen.

Vervolgens komen de twee grote aanbieders van voedingswaren in de Belgische distributiesector aan bod. Hierin wordt duidelijk gemaakt wat de twee algehele Belgische supermarktketens doen tegen de afvalproblematiek binnen hun sector. Concrete acties en oplossingen voor de toekomst van elk bedrijf worden hier tevens toegelicht. Dit deel is voornamelijk het resultaat van de *face-to-face* interviews, e-mail bevestigingen en praktijkgetuigenissen met de desbetreffende milieucoördinatoren van de verschillende supermarktketens. Tot slot worden ook voor dit deel enkele conclusies en aanbevelingen gegeven.

In het derde deel en laatste deel volgen de resultaten van de afvalbewustzijn studie van de supermarktwerknemers. Naast het weergeven van de resultaten van de enquêtes, worden er ook conclusies getrokken in welke mate de werknemers afvalbewust zijn en het afvalbeleid van de supermarkt goedkeuren.

6. Toelichting wettelijke beleidsinstrumenten

In de literatuurstudie werd het belang van de juridische of wettelijke beleidsinstrumenten inzake de bestrijding van de afvalberg binnen de voedingsdistributiesector al aangekaart. In dit eerste hoofdstuk van deze praktijkstudie wordt dit verder toegelicht met behulp van ondermeer de praktijkgetuigenis van Ann De Boeck. Mevrouw De Boeck werkt voor de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, of kortweg OVAM, op de dienst beleidsinnovatie. Daarnaast wordt er rekening gehouden met het standpunt van zowel verschillende grote afvalverwerkers en -ophalers als externe consultants of adviseurs inzake milieu- en afvalbeleid.

6.1 Afvalbeheer op gewestelijk niveau: niet evident

Sinds de Belgische staatshervorming in 1980 is leefmilieu een gewestelijke bevoegdheid geworden in plaats van een nationale bevoegdheid. Een belangrijk onderdeel van het leefmilieu is het omgaan met de afvalberg binnen het gewest. Dit werd al duidelijk gemaakt in de literatuurstudie van deze masterproef (zie § 4.1.1). Door deze gewestvorming zijn er drie gewesten bevoegd, namelijk het Vlaams, Waals en Brussels Hoofdstedelijk gewest, om een eigen beleid te voeren tegen ondermeer de afvalstoffenproblematiek.

Afval is business. De producent verkoopt zijn verantwoordelijkheid en de opkoper moet evengoed winst maken. Er is nog voldoende werk voor de regeringen in België om het principe van producentenverantwoordelijkheid voor alle betrokkene duidelijk te maken. Door steeds meer en betere vormen van samenwerking inzake afvalbeheer te creëren, zal in de nabije toekomst het afvalbeleid van verschillende organisaties voorspelbaarder worden. Gebruikmakend van goede opvolging en evaluatie van de wetgeving inzake de afvalproblematiek zal België, en vooral Vlaanderen, koploper blijven in Europa inzake afvalbeleid (van Bouwel, 2004).

6.1.1 Standpunt: Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij

Mevrouw De Boeck benadrukt dat de supermarkten in de Belgische voedingsdistributiesector zelf instaan voor de verwerking van hun afval. Dit betekent concreet dat ze zelf hun afvalstoffen verwerken of via een extern iemand, bij voorkeur

gespecialiseerde bedrijven, hun afvalstoffen laten ophalen en verwerken. Dit is anders dan een doorsnee gezin, waar de gemeente instaat voor de verwerking van de afvalstoffen. Door de gewestvorming is de afvalverwerking voor de distributeurs, die over gans België actief zijn, niet evident. Zo moeten de supermarkten in hun afvalbeleid rekening houden met de wetgeving opgesteld door het Vlaamse Gewest, maar ook tegelijkertijd met dat van het Waalse en Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Veel maatregelen voor de afvalproblematiek worden genomen op sectorniveau, verklaart mevrouw De Boeck. Een belangrijke taak van OVAM is het omzetten en vertalen van de Europese richtlijn betreffende het beheer van afvalstoffen naar Vlaamse richtlijnen. Zo ontstonden de uitvoeringsbesluiten van de afvalstoffenwetgeving en milieuvergunningwetgeving, respectievelijk het VLAREA en het VLAREM. Deze werden kort en bondig uitgelegd in de literatuurstudie. Een belangrijke toevoeging van mevrouw De Boeck, is dat de bedrijven ook verplicht worden om hun afvalgegevens te rapporteren en registreren in het zogenaamde afvalstoffenregister. Om in Vlaanderen een optimaal beleid te kunnen voeren, hebben ze een goed en volledig beeld nodig van alle afvalstromen in Vlaanderen. Daarom moeten niet alleen de producenten van afvalstoffen een afvalstoffenregister bijhouden, maar ook de ophalers en de verwerkers van afval.

Naast het vertalen van Europese richtlijnen in Vlaamse decreten en het vormen van een gefundeerd wettelijk kader houdt OVAM zich, in beperktere mate, ook bezig met projecten rond de distributiesector. De afgelopen jaren hebben ze veel proefprojecten opgestart die de impact op ons leefmilieu willen beperken. De eerste proefprojecten bestonden uit ondermeer milieuverantwoorde droogkasten, lampen en geconcentreerde schoonmaakmiddelen. Deze proefprojecten werden gecoördineerd door OVAM en trachtten voornamelijk de consumenten aan te zetten tot een meer milieuverantwoorde consumptie. Mascotte Nelli (www.nelli.be) tracht de consument te overtuigen om meer milieuverantwoorde producten te kopen. Dit uniek samenwerkingsakkoord van overheid, producenten, winkelketens en milieuorganisaties is verantwoordelijk voor het uitvoeren van deze proefprojecten. In de nabije toekomst wil OVAM meer projecten opstarten, maar dan voor langere periodes (OVAM, 2011).

Een concrete actie die meer invloed heeft op de supermarkten is de zogenaamde eco-efficiëntiescan. Dit was vroeger een subsidieprogramma van de overheid om het eco-efficiëntiepotentieel van de bedrijven te meten. De bedrijven worden doorgelicht op

verbeteropties, die zowel de ondernemers als het leefmilieu ten goede komen, inzake het beheer van ondermeer de afvalstromen. Het levert de supermarkten een reële, niet te onderschatten economische meerwaarde op (Verheyen, 2010).

Zoals eerder werd vermeld in deze masterproef, verplicht de wetgever de (voedings)distributiesector tot een afvalpreventieplan, het sorteren van het afval en het op een gepaste manier verwerken. Ook zijn ze verplicht een bijdrage te betalen voor het verpakkingsafval. Deze wettelijke maatregelen zorgen al gedeeltelijk voor een gefundeerd afvalbeleid. Maar de voorbije jaren hebben de winkelketens in de Belgische voedingsdistributiesector verschillende initiatieven genomen die verder gaan dan de juridische of wettelijke verplichtingen. Denk bijvoorbeeld aan het afschaffen van de plastic wegwerptassen en het aanbieden van herbruikbare alternatieven. Maar meer hierover in het tweede gedeelte van dit praktijkgedeelte.

6.1.2 Standpunt: Afvalophalers en -verwerkers

De grote afvalophalers en -verwerkers, zoals Van Gansewinkel en Vanheede, vinden de gewestelijke (milieu)wetgeving toch de meest tastbare en concrete regelgeving waarmee ze te maken hebben. Zo zijn de gewestelijke regelgevingen belangrijk voor beide afvalverwerkers, in die mate dat de regelgeving mee de groei en vorm van de afvalverwerkers bepaald. Bepaalde investeringen waren bijvoorbeeld niet haalbaar als de wetgeving er niet was om deze te ondersteunen.

Van Gansewinkel is van mening dat van zodra ze gewestoverschrijdend te werk gaan, het alsmear complexer wordt en dan zeker op het gebied van heffingen. Vanheede bemerkt dat ze onvoldoende beseffen hoe een grote impact de Europese regelgeving op de gewestelijke beleidsvoering heeft. Vanheede is dan ook van mening dat zowel gewestelijke als federale beleidsmakers meer concrete inspanningen moeten leveren om een impact te hebben op de totstandkoming van de Europese regelgeving (Grimmelprez, 2011; van Wanseele, 2011).

6.1.3 Standpunt: Externe consultants of adviseurs inzake milieu- en afvalbeleid

De grote supermarktketens beschikken meestal zelf over deskundigen of consultants. De vraag of beroep doen naar extern advies is beperkt en het is doorgaans een gewone particuliere relatie. Als milieuconsultant ligt de rol voornamelijk in het begeleiden van bedrijven voor het verkrijgen van vergunningen en erkenningen bij de overheidsinstanties. Ook zijn de nodige rapporteringsverplichtingen aan deze overheidsinstanties een onderdeel van het takenpakket van een (milieu)consultant, verklaart meneer Moonen van Professional Consulting.

Aangezien milieubeleid, en dus ook afvalbeleid, voor de overgrote meerheid gewestelijk is, dienen (milieu)consultants hier regelmatig rekening mee te houden. Erkenning voor overbrenger van afvalstoffen dient onder andere aangevraagd te worden bij een bevoegde gewestelijke instantie. Als adviesbureau richt Professional Consulting bijvoorbeeld, omwille van deze gewestelijke verschillen, zich enkel op dienstverlening voor Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Moonen, 2011).

6.1.4 Standpunt: Grote supermarktketens

Zowel meneer De Meester (Colruyt) als meneer Martens (Delhaize) zijn van mening dat gewestelijk beleidsvoering in België niet vanzelfsprekend is. De grote supermarktketens, die in alle drie de Gewesten actief zijn, ondervinden voornamelijk moeilijkheden bij het transporteren van afvalstoffen over de Gewesten heen. Daarenboven leiden voortdurende veranderingen in de wettelijke regels en bepalingen tot verwarringen. Doch vinden de beleidsmakers van de supermarktketens Colruyt en Delhaize dat door samen te gaan zitten met de overheidsinstanties, zoals OVAM, oplossingen gevonden of problemen vermeden kunnen worden.

6.2 Integraal Milieujaarverslag: afvalstoffencijfers supermarkten

De Belgische supermarkten in de voedingsdistributiesector nemen afval ernstig op en erkennen de afvalproblematiek binnen hun sector. De aanbieders doen veel aan de preventie en het beheer van de afvalstromen binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Door middel van het Integraal Milieujaarverslag, of kortweg IMJV, kan op het Vlaams niveau al een beeld gegeven worden van het aantal tonnage afvalstoffen door de supermarkten (**bijlage 2**). De productie van bedrijfsafvalstoffen in Vlaanderen wordt geschat op basis van een steekproef van meldingsgegevens van de bedrijven. Aan de hand van extrapolatie van deze meldingsgegevens, zoals ondermeer naar sectordimensie en naar verwerkingwijze, uit het IMJV is **tabel 8** samengesteld. Onder de sectoromschrijving supermarkten kunnen dus ook filialen van Colruyt of Delhaize vallen (OVAM, 2011; Vandecruys, 2011).

Of deze afvalstoffencijfers een correct beeld geven is niet duidelijk. In realiteit zullen de cijfers ongeveer dubbel zo hoog liggen, beweert meneer De Meester van de Colruyt groep. Zo moeten bijvoorbeeld de filialen van de Colruyt groep bijna niks aangeven inzake afvalstoffen want deze worden zo goed als allemaal verzameld en verwerkt binnen de recyclagecentra en niet in de supermarkten.

In 2004 bracht de sector nog 156.501 ton afval voort, zoals u in **bijlage 2** kan zien. Slechts vijf jaar later in 2008 was er 122.199 ton afval op Vlaams niveau. Dat is maar liefst een substantiële daling van min of meer 34.000 ton. Deze 122.199 ton afval in 2008 bestond uit 303 ton gevaarlijk afval en 121.896 ton niet gevaarlijk afval. Het onderste deel van de tabel bevat de soorten verwerkingwijze van het totaal aantal ton (inclusief percentage) afval bij de supermarkten. Met de verwerkingwijze 'andere voorbehandeling' wordt bedoeld dat er een behandeling op het afval is alvorens het verder verwerkt wordt (na voorbehandeling is het dus nog steeds afval). De 'andere' slaat terug op niet sorteren. Dit kan bijvoorbeeld mechanisch voorbehandelen (verkleinen of compactere maken) zijn of het indikken van slib om het droge stofgehalte op te trekken zodat het geschikt is voor verbranding. OVAM kan niet met zekerheid zeggen wat er precies gebeurt met de afvalstoffen na voorbehandeling. De schommelingen van de verwerkingwijze door de jaren heen zijn mogelijk te wijten aan de wijziging van de steekproef. OVAM is druk bezig om het statistisch systeem aan te passen zodat schommelingen veroorzaakt door variabele steekproef eruit worden gehaald. De

klassieke verwerkingsmethodes storten en verbranden zijn heel minimaal (OVAM, 2011; Vandecruys, 2011).

Voorts slaagt het bedrijfsleven op het Vlaams niveau gemiddeld 63% van zijn afval een tweede leven te geven. Dit gebeurt door middel van recyclage, compostering en hergebruik van het afval. In de voedingsdistributiesector is dit gemiddeld 66% en zitten de supermarkten dus boven het gemiddelde van 63% (Verheyen, 2010).

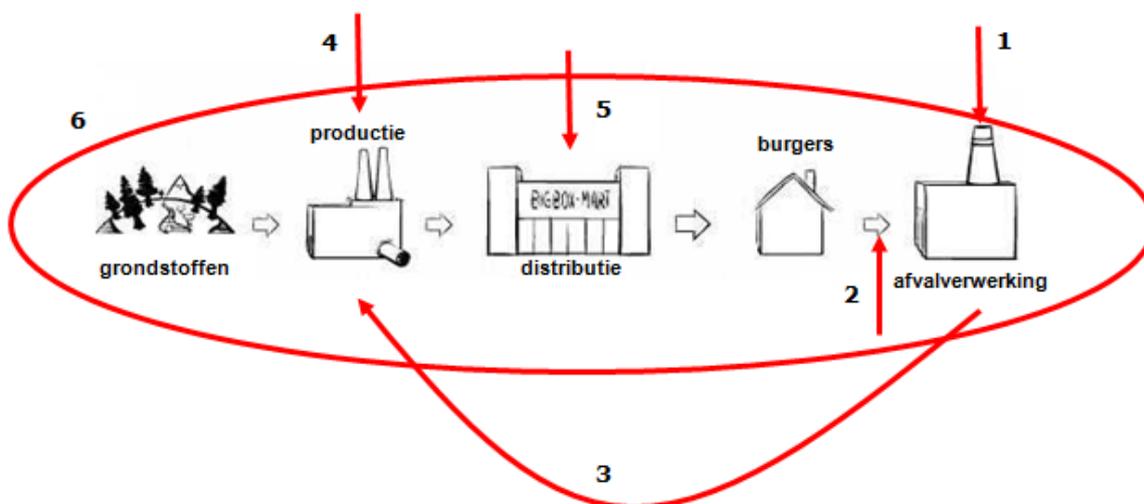
6.3 De verschuiving van de focus binnen de afvalstoffenmaatschappij

6.3.1 Van afval naar materiaalbeheer

Vroeger trachtte de gewestelijke afvalstoffenmaatschappijen enkel de afvalproblematiek binnen hun gewest aan te pakken. Vandaag de dag beseffen ze dat er in de toekomst een tekort van materialen zal zijn. Daarom is OVAM voor het Vlaamse Gewest bezig met meer en meer in ketens te denken. Het Waals en Brussel Hoofdstedelijk Gewest is hierin minder ver gevorderd als het Vlaamse Gewest.

Punt zes geeft in **figuur 3** de materiaalkringloop weer. Vroeger waren ze achtereenvolgens bezig met regels op te leggen en het afval te beperken in elke schakel van de materiaalkringloop. De materiaalkringloop wordt omschreven als het geheel van opeenvolgende handelingen in een stofstroom, gaande van de ontginning, over de verwerking, de productie, de distributie, de opslag, het transport, het hergebruik, de verwijdering, bedoeld of onbedoeld, worden doorgegeven van de ene fase in de levenscyclus naar een andere (OVAM, 2011). Nu wil men vooral doorgroeien van afvalbeheer, in elk van deze schakels, naar een duurzaam materiaalbeheer als basis voor een groene economie.

Figuur 3: Evolutie van schakels in de materiaalkringloop

Bron: OVAM (2011)

6.3.2 Het VLAMAB, de vervanger van het VLAREA

Het meer in ketens denken, door hoofdzakelijk OVAM, betekent dat het decreet en het uitvoeringsbesluit VLAREA voor het Vlaamse Gewest aangepast zal worden. Het huidige decreet betreffende de voorkoming en het beheer van afvalstoffen zal vervangen worden door het decreet betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen. Mevrouw De Boeck vertelt dat deze vervanging kadert binnen een nieuwe Europese richtlijn en nog voor het einde van 2011 zal plaatsvinden. Onderstaande alinea's zijn samengesteld op basis van de beleidsnota VLAMAB van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij.

Het huidige uitvoeringsbesluit VLAREA, dat staat voor het Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming en -beheer, wordt vervangen door het VLAMAB. Het is geen herziening van het VLAREA maar een vervanging. De volledige titel van het VLAMAB wordt, na goedkeuring, het 'Besluit van de Vlaamse Regering betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen'. Het is louter een vertaling van het nieuwe decreet. Het VLAMAB is nog in volle ontwikkeling en het is nog geen goedgekeurd besluit. Men gaat als het ware van een afvalstoffenbeheer naar een meer materialenbeleid binnen de gewesten.

Het toekomstige uitvoeringsbesluit VLAMAB gaat voor een uitgebreide producentenverantwoordelijkheid, of kortweg UPV, voor 13 afvalstromen zorgen. Houtafval en vloerbedekkingsafval vervallen omdat ze geen meerwaarde geven en afgedankte zonnepanelen en zonneboilers zijn toegevoegd tot de afvalstromen. Verder wordt het UPV ingevuld door ondermeer de aanvaardingsplicht en een expliciet collectief plan, een gemeenschappelijk plan voor de betrokken sector. Verder voor de selectieve inzameling wordt de inzameling van PMD verplicht gesteld, hoewel dit momenteel nog onderhevig is aan discussie. Ook wordt selectief slopen deels verplicht gesteld en moet men groen- en GFT-afval integraal afvoeren naar compostering. Hiermee dienen de beleidsmakers binnen de voedingsdistributiesector strikt rekening mee te houden bij het verder bepalen en opstellen van hun afvalbeleid.

Voor het onderdeel inzamelen en vervoeren van afvalstoffen binnen het nieuwe uitvoeringsbesluit ligt de nadruk op het verplicht registreren van de afvalstoffen. Deze verplichte registratie geldt voor de inzamelaar, de afvalstoffenhandelaar en -makelaar en de vervoerder van afvalstoffen. Organisaties die gevaarlijke of nader te bepalen afvalstoffen hanteren, moeten over een intern globaal kwaliteitsborgingssysteem beschikken. Het inzamelen en vervoeren van afvalstoffen wordt gekenmerkt door het principe van zelfcontrole. Keuring gebeurt binnen de twee jaar door een onafhankelijk organisme. Het registreren en rapporteren van de afvalstoffengegevens binnen de onderneming gebeurt door middel van twee verplichte registers, namelijk het afvalstoffenregister en het materialenregister.

6.4 Conclusie en aanbevelingen

Door de beleidsvoering inzake leefmilieu op gewestelijk niveau in België is het niet altijd even duidelijk welke regels er gelden binnen de Belgische voedingsdistributiesector. Supermarktketens zoals Colruyt en Delhaize dienen bij het opstellen van hun afvalbeleid rekening te houden met het wettelijk kader van zowel het Vlaams, Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit geldt tevens ook voor de afvalophalers en -verwerkers. Aanhoudende aanpassing kunnen voor verwarring zorgen en hebben tijd nodig voor integratie in het afvalbeleid. Op lange termijn vormen meestal de betere beleidsaspecten de standaard voor de distributiesector. Meer en betere samenwerking tussen afvalstoffenmaatschappijen, supermarktketens en andere belanghebbenden kan veel ellende besparen.

7. Specifieke resultaten inzake afvalbeheer

In dit tweede gedeelte van deze praktijkstudie wordt het afvalbeheer van de twee algehele Belgische supermarktaanbieders, samen goed voor meer dan 50% van het marktaandeel in de Belgische voedingsdistributiesector, besproken. Voor zowel de Delhaize groep als de Colruyt groep zal dit voornamelijk gebeuren door de praktijkgetuigenissen van de milieucoördinatoren van beide supermarktketens en aan de hand van enkele praktijkgerichte bronnen.

In tegenstelling tot het onderzoek van Mazzanti & Zoboli uit 2008 heeft het afvalbeleid dat de twee grote supermarktketens voeren wel effect op de afvalproductie binnen de onderneming. Het beleid maakt de negatieve effecten van afval duidelijk en het beleid is wel degelijk gericht op ondermeer de preventie van afvalstoffen. Voor alle onderdelen van het afvalbeleid wordt er rekening gehouden met het oog op de wettelijke, financiële en sociale beleidsinstrumenten.

De Belgische supermarkten vatten het beheer en de preventie van de afvalstromen, die gepaard gaan met het uitbaten van een supermarkt, wel behoorlijk ernstig op. Daarenboven nemen de supermarkten hun toebedeelde verantwoordelijkheid voluit (Verheyen, 2010). Het Netwerk Bewust Verbruiken beweert dat er al verschillende positieve acties ondernomen zijn. Preventiemaatregelen worden meteen gereflecteerd in hun portefeuille. Uit onderzoek bleek dat er verscheidene initiatieven genomen zijn die veel verder gaan dan de wettelijke verplichtingen. Een andere uitdaging is het uitbouwen van een vertrouwensrelatie tussen producenten en distributeurs op lange termijn.

Beide supermarktketens publiceren een deel van de bijdrage inzake duurzaamheid aan het *Retail Forum* onderdeel van het *Retailers' Environmental Action Plan* (REAP). Het *Retail Forum* heeft tot doel de ecologische voetafdruk van de distributiesector te verminderen, het promoten van meer duurzamere producten en het beter informeren van haar consumenten. Deelname tot het *Retail Forum* is op vrijwillige basis en is open voor andere distributiebedrijven die ook deel uitmaken van dit initiatief. De bijdrage tot het forum kan onderverdeeld worden in drie categorieën: 'wat we verkopen', 'hoe we verkopen' en 'de communicatie' (REAP-rapport, 2009). De belangrijkste bijdrage aan dit forum is terug te vinden in dit hoofdstuk.

Recente gegevens toonden aan dat Delhaize groep in 2010 een marktaandeel van 26.14% had. Delhaize groep is slechts een koepelnaam voor verschillende soorten winkels en winkeltypes. Het afvalbeleid is voor al deze winkels min of meer hetzelfde, afhankelijk van of het een franchise is of niet. De grootste speler in de Belgische voedingsdistributiesector is de Colruyt groep. In 2010 had het maar liefst een marktaandeel van 26,87%. De Colruyt is een algeheel Belgisch (familie)bedrijf dat voornamelijk actief is in de voedingsdistributiesector. Aan de hand van de praktijkgetuigenissen van Jonathan Martens, *Project Development Coördinator* van de Delhaize groep, en Victor De Meester, milieucoördinator van de Colruyt groep, wordt er in volgende punten een overzicht gegeven van het afvalbeleid binnen beide supermarktketens.

7.1 De afvalstromen in de Belgische voedingsdistributiesector

In dit punt van de praktijkstudie worden de afvalstromen binnen Delhaize groep en de Colruyt groep besproken en toegelicht. Vooraleer de afvalstromen van beide supermarktketens worden opgesomd, is het belangrijk om te weten dat er binnen de voedingsdistributiesector veel soorten afval bestaan. Een deel van deze afvalstromen zijn makkelijk te verwerken, zoals bijvoorbeeld organisch afval. Andere soorten afvalstromen beschikken over een kleinere afzet en zijn moeilijker te verwerken, verklaart meneer Martens. Een algemeen bekend voorbeeld van deze laatste zijn de kant-en-klare maaltijden, hierin zitten ondermeer bewaarmiddelen, de verpakking en andere soorten afvalresten. De afvalstoffen ontstaan bij drie grote luiken, namelijk bij de productie van ondermeer voedingswaren, de opslagplaatsen en de winkels. De afvalproductie binnen de opslagplaatsen blijft beperkt. In de supermarkten zal een deel van de afvalstoffen intern blijven en een ander deel van het afval gaat mee met de klanten, dus extern.

Volgens meneer Martens zullen de Carrefour groep en de Colruyt groep meer afvalstoffen genereren uit niet-voedingsartikelen. Deze worden immers meer aangeboden bij de twee andere supermarktketens dan bij Delhaize groep. Delhaize is voornamelijk gericht op voedingswaren, en daar komen ook de afvalstoffen uit binnen Delhaize groep. Delhaize groep heeft momenteel een tal van, al dan niet complexe, afvalstromen, verklaart meneer Martens. Dit bevestigt meneer De Meester van de Colruyt groep. Deze afvalstromen worden dan ook strikt gescheiden en gesorteerd binnen de organisaties.

Eén van de grotere afvalstromen blijft **papier & karton**. De meeste grote Delhaize filialen beschikken over een kleine pers, die balen produceert om zo de volume van deze afvalstroom te beperken. De filialen van Colruyt hebben dit niet. De Colruyt maakt bewust geen gebruik van individuele afvalpersen in hun filialen, het past namelijk niet binnen het beleid. Bij de centralisatie van de afvalstromen binnen de recyclagecentra, dat als doel heeft afvalvolume te creëren, worden deze balen of dit niet geperst karton door een industriële pers tot een beter passend formaat voor transport verwerkt. Voor de Colruyt groep bedraagt deze afvalstroom jaarlijks een tonnage van min of meer 20.000 ton.

De andere grote afvalstroom is **plastic**, ook deze afvalstroom wordt in balen vervoerd naar de recyclagecentra van de Delhaize groep. Aangezien de filialen van de Colruyt niet over zo'n pers beschikken, wordt het plasticafval zonder verwerking naar de recyclagecentra van de Colruyt groep gestuurd. Deze eerste twee afvalstromen leveren ook het meeste geld op, want afval blijft business wat meermaals in de literatuurstudie werd aangehaald.

Een volgende stroom is **glas**, deze wordt onderverdeeld in eenmalig glas of herbruikbaar glas binnen het statiegeldsysteem. Beide soorten glas worden gecentraliseerd voor verdere verwerking in de recyclagecentra van beide supermarktketens. Indien er in het glasafval vergisbaar afval te recupereren valt, zullen dit beide ook nog proberen te doen.

Een niet onbelangrijke afvalstroom is het **sloop- en bouwafval**. De wetgever legt ook hier verplichtingen op voor het recycleren van stoffen, zoals ondermeer **hout** en **metaal**. De Delhaize groep gaat de aannemer verplichten tot het volgen van de afvalstroom en indien mogelijk te recupereren in bijvoorbeeld andere supermarkten. Daarom gaat de Delhaize ook vooral werken met bedrijven die materialen terugnemen.

Vervolgens heeft men het **restafval**, dit wordt onderverdeeld in **organisch afval** (Colruyt prefereert de term vergisbaar afval) en **'atelier' afval**. Indien er geen andere mogelijkheid tot recuperatie is, gaat het restafval naar de verbrandingsovens. Dit gebeurt enkel nadien alle recupereerbare afvalstoffen binnen het restafval worden onderscheiden. Het verbranden is een zeer schadelijke afvalstroom, wel hebben alle Belgische verbrandingsovens de mogelijkheid tot energierecuperatie bij verbranding van afvalstoffen. Het organisch afval wordt opgehaald door een externe, deze gaat door

middel van een vergistinginstallatie groene energie opwekken. Het organisch afval wordt dus niet verkocht aan landbouwers voor hun vee te voeren, het idee dat vele mensen hebben, verduidelijkt meneer Martens.

Een volgende gescheiden afvalstroom is **PMD**. De 'P' staat voor plastic flessen en flacons, onder de 'M' vallen de metalen verpakkingen en de 'D' zijn de drankkartons. Het scheiden van PMD-afval is nog niet verplicht voor bedrijven in de Belgische voedingsdistributiesector. Hierin kan snel verandering inkomen, wat blijkt uit één van de voorgaande punten (zie § 6.3.2). Na een proefproject, zal PMD binnenkort gescheiden worden binnen elk filiaal van de Delhaize groep. Het gaat hier wel over het PMD-afval dat geproduceerd wordt door de werknemers in de rustzalen of refters. Binnen de Colruyt groep wordt PMD al voor langere periode gescheiden in de rustzalen. Daarenboven proberen ze in de sorteercentra zoveel mogelijk PMD al te scheiden van andere afvalstromen.

Een laatste afvalstroom die beide zoveel mogelijk tracht te onderscheiden en sorteren is het Klein Gevaarlijk Afval, of kortweg **KGA**. Deze stroom wordt apart verzameld en opgehaald aan de recyclagecentra van beide supermarktketens door een erkend verwerker.

Een afvalstroom dat expliciet binnen Delhaize groep gescheiden wordt, is **geëxpandeerd polystyreen**. Dit wordt in de volksmond *isomo* of *piepschuim* genoemd. Eveneens is het scheiden van deze afvalstroom (nog) niet verplicht in België. Delhaize groep heeft er ook voor gekozen *isomo* te scheiden als afvalstroom. Deze afvalstof wordt gebruikt als een soort isolatiemateriaal bij het vervoeren van verse vis voor de visafdeling. Meneer De Meester is van mening dat het scheiden van deze afvalstroom niet winstgevend is voor de Colruyt. Zo kost bijvoorbeeld alleen het vervoeren al 190 euro en is het volume en de afzet van *isomo* binnen de Colruyt groep veel te klein. Daartegenover scheidt de Colruyt groep wel de afvalstroom **Jute**. Dit materiaal wordt gebruikt door haar eigen koffiebranderij en is volgens meneer De Meester nog een tweede markt voor.

7.2 Afvalbeheer binnen de Delhaize groep

Delhaize groep is voortdurend bezig met het beperken van de afvalberg binnen de organisatie. Dit blijkt ook uit de bijdrage en de verbintenissen aan het *Retail Forum*.

Binnen de drie categorieën hebben ze een aantal bijdrages geleverd. Zo maken ze veel vooruitgang van het in kaart brengen en het beperken van de ecologische voetafdruk van de Delhaize groep (REAP-rapport, 2009). Wat nu precies de preventieve maatregelen, de alternatieve toepassingsmogelijkheden en de voornaamste toekomstplannen inzake het beheer van de afvalstoffen zijn, wordt hieronder besproken.

7.2.1 Preventieve maatregelen

Afval kost geld en ook Delhaize groep tracht continu oplossingen te vinden voor het afvalprobleem. Preventie van afvalstoffen is een eerste belangrijke stap. Meneer Martens onderscheidt twee grote soorten afval, namelijk verpakkingsafval en voedselafval. Vooral voor de eerste soort, verpakkingsafval, is Delhaize druk bezig met het ontwikkelen en bedenken van preventieve maatregelen. Het verpakkingsafval wordt dan weer onderverdeeld in de verpakkingen van het product zelf en de verpakkingen nodig voor het transport van de producten. De preventie van dit verpakkingsafval draait binnen Delhaize groep rond vier principes: *remove*, *reduce*, *reuse* en *renewable*.

Door middel van een rotatiesysteem van enkele miljoenen, al dan niet plooibare, bakken vermijdt Delhaize al veel kartonafval. Naast het gebruik van herbruikbare bakken heeft Delhaize ook een systeem rond het optimaal bestellen binnen de supermarkten. Door dit systeem gaan de supermarkten meer gericht kunnen bestellen. Dit leidt tot minder voedselafval, minder verpakkingsafval en ook nog lagere transportkosten door de hogere vullinggraad.

Een andere grote preventiemaatregel van verpakkingsafval is het principe van bioverpakkingen. Dit principe van bio-afbreekbare verpakkingen werd al uitgelegd in de literatuurstudie van deze masterproef. Het beleid van de Delhaize groep sluiten ze niet uit, maar meneer Martens prefereert gewoon liever de term composteerbare verpakkingen. Delhaize werkt met veel verse producten, doch zijn composteerbare verpakkingen voor dit soort producten nog volop in ontwikkeling. Dit heeft als gevolg dat nog niet voor alle producten composteerbare verpakkingen beschikbaar zijn. Hierdoor prefereert Delhaize groep te werken met plasticsoorten die makkelijker recycleerbaar zijn dan andere soorten plastic.

Daarnaast werkt Delhaize voor de inrichting van hun winkels met zoveel mogelijk duurzame materialen. Deze duurzame materialen gaan vaak langer mee en zorgen voor minder bedrijfsafval. Ook trachten ze zoveel mogelijk materialen te hergebruiken in andere filialen in binnen- en buitenland. Door materialen zoals bijvoorbeeld oude kassa's en winkelrekken te recupereren, gaat dit de kosten en bedrijfsafvalstoffen beperken. Het ecologische aspect is mooi meegenomen, verklaart meneer Martens.

Een ander preventiemaatregel is het communiceren over afvalstoffen binnen de Delhaize groep. Het is belangrijk dat werknemers en consumenten op de hoogte zijn van het afvalbeleid. Dit zal tevens zorgen voor het slagen of mislukken van het gevoerde beleid. Dit is een zeer intensief proces want het is niet altijd even duidelijk voor de werknemer of consument. Zo is Delhaize groep gestart met het apart houden van PMD-afval in de refters van de supermarkten. Hiermee willen ze vermijden dat deze perfect recycleerbare afvalstroom in het restafval van de Delhaize groep terecht komt. Het zal dan ook even duren vooraleer alle werknemers deze scheiding van afvalstof onder de knie heeft.

Delhaize tracht het verlies van producten zo minimaal mogelijk te houden. Daarom gaan ze in hun winkels kortingen geven op producten die kort bij het einde van hun houdbaarheidsdatum zijn. Daarnaast gaan winkels ook vaak producten terugsturen of gaan ze met elkaar onderhandelen om het verlies van producten binnen hun supermarkt zo beperkt mogelijk te houden.

7.2.2 Alternatieve aanwendingsmogelijkheden

Nadat er geen beperking meer mogelijk is van de afvalstromen door middel van preventiemaatregelen, beschikt Delhaize over een aantal alternatieve aanwendingsmogelijkheden van hun geproduceerd afval. In feite worden alle afvalstromen binnen Delhaize groep hergebruikt of krijgen ze een tweede leven. Zo wordt bijvoorbeeld de afvalstroom papier & karton opgehaald door een erkende ophaler en verwerkt men deze afvalstroom voor nieuw gebruik van papier & karton binnen Delhaize groep. Deze maatregelen zorgen meestal voor een beperkter tot geen milieueffect dan de klassieke verwerkingsmethodes storten en verbranden, vertelt Meneer Martens.

Ook worden producten, die het einde van de houdbaarheidsdatum naderen, doorgegeven aan de voedselbanken. Hier kennen de producten meestal nog een nuttig gebruik in plaats van op de afvalberg van de supermarkten te belanden. Daarnaast verkopen de supermarkten vaak hun oud brood voor een maatschappelijke prijs aan klanten. Isomo is sinds kort ook een afvalstroom binnen Delhaize groep, deze afvalstroom wordt ingezameld en vervolgens samengeperst. Hier worden bijvoorbeeld isolatiemateriaal en Cd-hoesjes van gemaakt. Het onderdeel van de afvalstroom glas, dat zich niet in het rotatieproces van het statiegeldsysteem bevindt, wordt ondermeer gebruikt als grondlaag in aanleg van autowegen.

De alternatieve toepassingsmogelijkheden voor de brede afvalstroom restafval binnen Delhaize groep kent verschillende toepassingen. Zo wordt er eerst gekeken of er nog recupereerbare materialen zich binnen het restafval bevinden. Het organisch afval dat voornamelijk bestaat uit GFT-afval, brood en dergelijke, wordt door een externe verwerker opgehaald. Dit afval wordt verwerkt in vergistingsinstallaties tot groene stroom. Dit proces staat ook bekend als biomethanisatie. Charcuterie en dergelijke dat zich in het restafval bevindt, krijgt als dierenvoeding een waardig tweede leven.

7.2.3 Besluit en toekomstplannen inzake afvalbeheer

Uit voorgaande alinea's blijkt dat Delhaize groep zoveel mogelijk van haar afvalstromen poogt te recupereren of te hergebruiken. Hierdoor wilt Delhaize groep de klassieke verwerkingsmethode verbranden alsmaar meer vermijden. Naast wettelijke opgelegde regels proberen ze ook verder te denken dan enkel het juridisch kader. Zo gaan ze elke afvalstroom in vraag stellen. Zelfs gerecycleerde stromen worden in vraag gesteld. Hoe gaan we bijvoorbeeld de verkoop van de herbruikbare winkeltassen laten dalen en de consument die winkeltas mee laten terugnemen bij een volgend bezoek aan onze supermarkt. Het ecologisch denken is dan ook overduidelijk aanwezig. De sociale beleidsinstrumenten zijn ook te vinden binnen de Delhaize groep. Duurzaamheid is bovendien gekoppeld aan het afvalbeleid. Door middel van duurzame visvangst wil men bijvoorbeeld tegen 2012 de rode tonijn uit de winkelrekken uitsluiten. Daarom is het belangrijk campagnes te voeren om de steun van zowel consument als werknemer te krijgen in het beleid. Percepties zijn van niet te onderschatten waarde. Zoals in de literatuurstudie werd gevonden is het afvalbeleid slechts een onderdeel van een veel breder beleid, namelijk het milieubeleid.

Meneer Martens merkt op dat een onderneming vaak onterecht bestempeld wordt als een groen bedrijf. Delhaize heeft bijvoorbeeld zonnepanelen liggen op daken van opslagplaatsen en een dertigtal filialen. Dit betekent echter niet dat het desbetreffend filiaal volledig groen is. Dit betekent evenwel niet dat wanneer er een ecologische opportuniteit aanwezig is, Delhaize niet geïnteresseerd zal zijn. Daarom volgen ze de ontwikkelingen binnen wetenschapsparken en universiteiten aangaande afvalbeheer, nieuwe ecologische verpakkingsmaterialen en dergelijke op de voet. Vele mogelijkheden bevinden zich nog in studiefase en zijn daarenboven nog te duur voor grootschalig gebruik. Eveneens wordt de bouw van een eigen vergistinginstallatie nog onderzocht binnen de Delhaize groep.

7.3 Afvalbeheer binnen de Colruyt groep

De afvalstromen voor de Colruyt groep waren min of meer dezelfde als die van de Delhaize groep (zie § 7.1). Colruyt beschikt over twee volwaardige afvalsorteercentra in België. In deze recyclagecentra worden de afvalstromen achtereenvolgens verzameld, gescheiden en opgehaald of verwerkt. Ook zij zijn bezig met het bestrijden van hun afvalberg. De verbintenissen van de Colruyt groep aan het *Retail Forum* gaan veel verder dan die van Delhaize groep. De voornaamste afvalgerelateerde verbintenis voor de Colruyt groep was de optimalisatie van het *waste management*. Daarenboven is het volume biomethaniserend organisch afval in een tijdspanne van drie jaar gestegen van 9.803 tot 17.112 ton in 2009. Op hetzelfde ogenblik is het percentage niet-recycleerbaar afval gedaald van 34% tot 27% in 2009 en het doel van 25% in 2011 is dus haalbaar. Doch hebben ze nog meer verbintenissen gemaakt (REAP-rapport, 2009). Hieronder worden de gebruikte preventiemaatregelen, alternatieve aanwendingsmogelijkheden en de mogelijke toekomstplannen omtrent het afvalbeheer binnen Colruyt besproken.

7.3.1 Preventieve maatregelen

Een team van coördinatoren, zoals ondermeer milieucoördinatoren en mobiliteitscoördinatoren, probeert zoveel mogelijk oplossingen te bedenken om de afvalproblematiek binnen de Colruyt groep tegen te gaan. De meeste preventieve maatregelen van Delhaize groep kan u ook terugvinden bij de Colruyt groep.

Ook Colruyt maakt gebruik van het rotatiesysteem van de EPS-bakken. Eveneens worden deze bakken gewassen in de krattenwasinstallatie waarin ongeveer 8.000 bakken per uur worden in gewassen. Hierin worden ze tweemaal gewassen en wordt het water telkens gerecupereerd.

Colruyt maakt al enkele jaren gebruik van verpakkingsmateriaal dat gemaakt is van maïs. In de literatuurstudie werd al duidelijk dat er twee soorten labels bestaan voor composteerbare verpakkingen (zie § 5.1.5.2). Meneer De Meester sluit verdere ontwikkelingen inzake het werken met bioverpakkingen binnen de Colruyt groep niet uit. Maar heeft hierover toch enkele bemerkingen, die geconverteerd zijn in drie hindernissen. Zo is de wetgeving inzake composteerbare verpakkingen zeer streng en moet alles, ook bijvoorbeeld het etikette, aan de verpakking biodegradeerbaar zijn. De tweede hindernis vloeit voort uit de eerste hindernis. Op industriëniveau bestaat er nog geen aparte inzameling van bioverpakkingen en slechts 30% van de gemeenten bieden een aparte GFT-ophaling aan. Daarnaast zijn er geen gegevens hoeveel gezinnen in België over een composthoop beschikken en moet iedereen de discipline hebben om de composteerbare verpakkingen niet bij het restafval te gooien. Ten slotte zijn composteerbare verpakkingen drie keer zo duur als PMD-verpakkingen. Het zet de supermarktketens dus niet echt aan om met meerdere composteerbare verpakkingen te werken, verklaart meneer De Meester.

Een maatregel voor het transport van organisch afval is het gebruik van een Faun-pers. Groenten en fruit die niet meer bruikbaar zijn in de filialen, wordt in de Faun-pers samengedrukt. Hierdoor kan Colruyt 20 ton afval in één rit vervoeren, hoewel een normale vrachtwagen slechts 12 tot 14 ton organisch afval kan vervoeren.

Ook de Colruyt gaat trachten zo goed mogelijk te communiceren met haar werknemers en klanten inzake het afvalbeheer binnen de Colruyt groep. Of haar werknemers goed op de hoogte zijn van het afvalbeleid, kan u lezen in derde deel van deze praktijkstudie.

7.3.2 Alternatieve aanwendingsmogelijkheden

Aan beide recyclagecentra komen continu afvalophalers en -verwerkers de gesorteerde afvalstoffen ophalen. Colruyt werkt hiervoor vooral samen met afvalophaler Vanheede. Ze trachten de klassieke verwerkingsmethode verbranden zoveel mogelijk te beperken,

vertelt meneer De Meester. De grote afvalstromen krijgen een tweede leven bij de Colruyt groep. De afvalverwerkers zorgen ervoor dat de Colruyt de verwerkte afvalstromen kunnen hergebruiken binnen de groep.

Van het plasticafval, dat voorheen voornamelijk tertiair verpakkingsafval was, worden vuilniszakken gemaakt. Deze worden nadien in de filialen verkocht. De detergents, waspoeder en consorten worden teruggebracht naar de producenten voor de verdere verwerking of hergebruik. Ook werkt de Colruyt groep nauw samen met de voedselbanken.

Het organisch afval wordt ook bij de Colruyt opgehaald door een externe verwerker, namelijk Vanheede. Deze verwerkt het organisch afval in vergistingsinstallaties en wekt er groene energie mee op.

7.3.3 Besluit en toekomstplannen inzake afvalbeheer

Colruyt probeert zo goed mogelijk haar afvalstromen te scheiden en te sorteren. Naast het wettelijk opgelegd kader wil Colruyt ook veel verder gaan in de strijd tegen de afvalberg binnen de organisatie. Door dit doorgedreven afvalbeleid blijft elke kilogram afval binnen de muren van de organisatie tot de afvalverwerkers de afvalstoffen komen collecteren. In deze praktijkstudie werd al vermeld (zie § 6.2) dat de supermarkten rond de 66% van de afvalstoffen een tweede leven probeert te geven. Voor Colruyt is dit percentage op dit moment 72,6% en trachten ze tegen 2015 80% van de afvalstoffen een tweede leven te geven door middel van recyclage, hergebruik en composteren. De overige 20% van de afvalstoffen zal naar de verbrandingsovens gaan.

Het voorlopig belangrijkste initiatief naar de toekomst toe is het operationeel brengen van haar eigen vergistingsinstallatie tegen 2013. Hierin wilt het jaarlijks 30.000 ton organisch afval verwerken tot groene energie. Nu wordt het organisch afval nog opgehaald door een afvalverwerker, tegen 2013 wil Colruyt zelf groene stroom verkopen. Op dit vlak staan ze dan veel verder als de Delhaize groep.

7.4 Conclusie en aanbevelingen

In dit tweede hoofdstuk van de praktijkstudie werden eerst de afvalstromen van beide algehele Belgische supermarktketens uiteengezet. Daarna werd kort de voornaamste preventieve maatregelen en alternatieve toepassingsmogelijkheden van de twee supermarktketens besproken. Beide supermarktketens streven naar een duurzaam karakter. Doch blijft de doelstelling winst maken en zullen ze pas investeren in milieuvriendelijke projecten als deze op termijn winstgevend kunnen zijn.

Daarnaast is de communicatie omtrent de aanpak van de afvalproblematiek binnen de ketens van belang. Zowel de werknemers als de consumenten moeten op de hoogte gehouden worden voor het slagen van het afvalbeleid binnen de organisatie. Als bijvoorbeeld de werknemers gebrek hebben aan discipline om een bepaalde stroom te scheiden, zal het beleid falen. Of de werknemers van beide supermarktketens voldoende op de hoogte zijn van het afvalbeleid van Delhaize en Colruyt, wordt in het volgende hoofdstuk behandeld. Ook naar de consumenten toe moet op de juiste manier gecommuniceerd worden.

Delhaize groep en Colruyt groep hebben samen meer dan 50% van het marktaandeel in de Belgische voedingsdistributiesector. Meneer De Meester is dan ook van mening dat de geleverde inspanningen door beide ketens moet worden doorgetrokken over de complete voedingsdistributiesector. Samenwerken om de afvalberg te bestrijden, zou mogelijkwijs voordelig zijn voor zowel Delhaize als Colruyt. Zo kunnen ze beide de sterke positie behouden. Want de heropleving van de Franse supermarktketen Carrefour, na de tegenslagen van begin 2010, en de intrede van Nederlandse grootspeler Albert Heijn op de Belgische markt kan in de nabije toekomst het marktaandeel van zowel Colruyt als Delhaize aanzienlijk doen verschuiven.

8. Studie – afvalbewustzijn van de supermarktwerknemers

In dit derde gedeelte van de praktijkstudie komt het afvalbewustzijn van de supermarktmedewerkers aan bod. Eerst wordt de methodologie van deze studie uitgelegd. Vervolgens wordt apart het afvalbewustzijn van de werknemers van Delhaize en Colruyt aangehaald. Telkens volgt er een korte conclusie, enkele bemerkingen en aanbevelingen voor zowel Delhaize als Colruyt. Tot slot wordt er een algemene conclusie gegeven van deze beperkte studie.

8.1 Methodologie

8.1.1 Onderzoeksmethode

Voor deze studie werd er geopteerd voor een face-to-face interview en meer in de vorm van een enquête. De enquête werd voorgelezen door de interviewer en de respondent antwoordde. Hoewel dit vrij kostelijk is, in vergelijking met elektronische enquêtes, telefooninterviews en dergelijke, verlaagt het de foutenmarge (Sekaran, 2010). Zo waren de respondenten sneller geneigd om bemerkingen te geven op enkele vragen of stellingen. Deze bemerkingen zijn van belang voor de beleidsmakers van de supermarktketens Delhaize en Colruyt. Op basis van deze bemerkingen van de werknemers en van de resultaten uit deze studie kunnen ze hun afvalbeleid evalueren en aanpassen of in de nabije toekomst rekening mee houden.

De vragenlijst bestaat uit verschillende delen. Allereerst zijn er enkele demografische en situationele variabelen om de respondenten te kunnen onderscheiden (geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, afdeling, e.d.). Vervolgens werd er gevraagd om aan te geven welke afvalstromen gescheiden en dus gesorteerd worden binnen de supermarkt waar ze werken. Verder werden er enkele stellingen gegeven over de respondent zelf en hoe hij tegenover afval staat. Daarna volgde enkele stellingen specifiek voor de supermarkt waar ze werken. Alle stellingen werden ingevuld aan de hand van een 'likert' schaal. Tot slot waren er nog enkele open vragen waar de respondenten hun specifieke bemerkingen konden geven over het afvalbeleid dat hun werkgever voert. De vragenlijsten zijn te vinden in **bijlage 4** en **5**.

8.1.2 Steekproef

Toestemming werd er gegeven door mevrouw Verbeke (Corporate Responsibility Manager) van de Delhaize groep en door meneer De Meester (milieucoördinator) van de Colruyt groep. Zes filialen van beide supermarktketens mochten bevestigd worden. Voor Delhaize waren dit filialen in de volgende steden: Neerpelt, Houthalen-Helchteren, Hasselt, Oudenaarde, Kessel-Lo en Gent. Helaas waren de laatste drie onbereikbaar of waren ze niet bereid om mee te werken. In totaal werden er 43 werknemers uit verschillende afdelingen van de supermarktketen Delhaize bevestigd. Voor Colruyt waren dit zes filialen in de volgende steden: Neerpelt, Houthalen-Helchteren, Hasselt, Herentals, Kortrijk en Gent. Hier werden 87 werknemers bevestigd.

8.1.3 Analyse van de resultaten

De vragenlijst werd voor elke werknemer op een apart formulier ingevuld. Belangrijke opmerkingen werden samengevoegd en uitgetypt in een Word bestand. Vervolgens werden de antwoorden verwerkt met een statistisch programma (SPSS 17.0). De belangrijkste resultaten, percentages en tabellen worden in de volgende delen kort verder toegelicht. Tenslotte wordt er een besluit en advies gegeven.

8.2 Afvalbewustzijn werknemers Delhaize

8.2.1 Profiel van de respondenten

Van de 43 respondenten was 69,8% van het vrouwelijk geslacht, wat overeenkomt met 30 vrouwen. 13 respondenten hadden het mannelijk geslacht (30,2%). Het grote merendeel van de respondenten (74,4%) en dus werknemers van Delhaize bevindt zich in de leeftijdsgroep 30 < 50 jaar. Enkel 7% was boven de 50 jaar oud en 18,6% onder de 30 jaar oud. Dit is wel een logisch resultaat. Het overgrote deel heeft een Technisch Secundair Onderwijs (TSO) diploma op zak, namelijk 41,9%. Een diploma Beroeps Secundair Onderwijs (BSO) hebben 13 respondenten of 30,2% in hun handen.

De meeste respondenten (30,2%) werken reeds 10 tot 15 jaar voor Delhaize, gevolgd door diegene die 15 tot 20 jaar al in een Delhaize supermarkt werkt. De interviewer heeft

geprobeerd om respondenten uit verschillende afdelingen van een Delhaize filiaal te bevragen. Hierbij kan bij verdere analyse een beter onderscheid gemaakt worden tussen de respondenten. Verder werden deze respondenten uit verschillende afdelingen gegroepeerd volgens de afvalstromen waarmee ze in contact komen. Deze belangrijke profielkenmerken kan u vinden in de onderstaande samenvattende tabel.

Tabel 9: Profielkenmerken van de respondenten uit Delhaize

Profielkenmerken Delhaize	Aantal Respondenten	% Respondenten
Geslacht		
Man	13	30,20%
Vrouw	30	69,80%
Leeftijd		
< 30 jaar	8	18,60%
30 < 50 jaar	32	74,40%
> 50 jaar	3	7,00%
Opleidingsniveau		
Beroepssecundair Onderwijs (BSO)	13	30,20%
Technisch Secundair Onderwijs (TSO)	18	41,90%
Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)	7	16,30%
Hoger/Universitair Onderwijs	3	7,00%
Geen van bovenstaande	2	4,70%
Hoelang bij Delhaize		
< 5 jaar	9	20,90%
5 < 10 jaar	3	7,00%
10 < 15 jaar	13	30,20%
15 < 20 jaar	10	23,30%
20 < 25 jaar	5	11,60%
> 25 jaar	3	7,00%
Afdeling		
Kassa/Secretariaat	7	16,30%
Voeding/Non-Food/Dranken/Wijn	12	27,90%
GroentenFruit/Zuivel/Bakkerij/Traiteur	14	32,60%
Beenhouwerij/Vis	10	23,30%

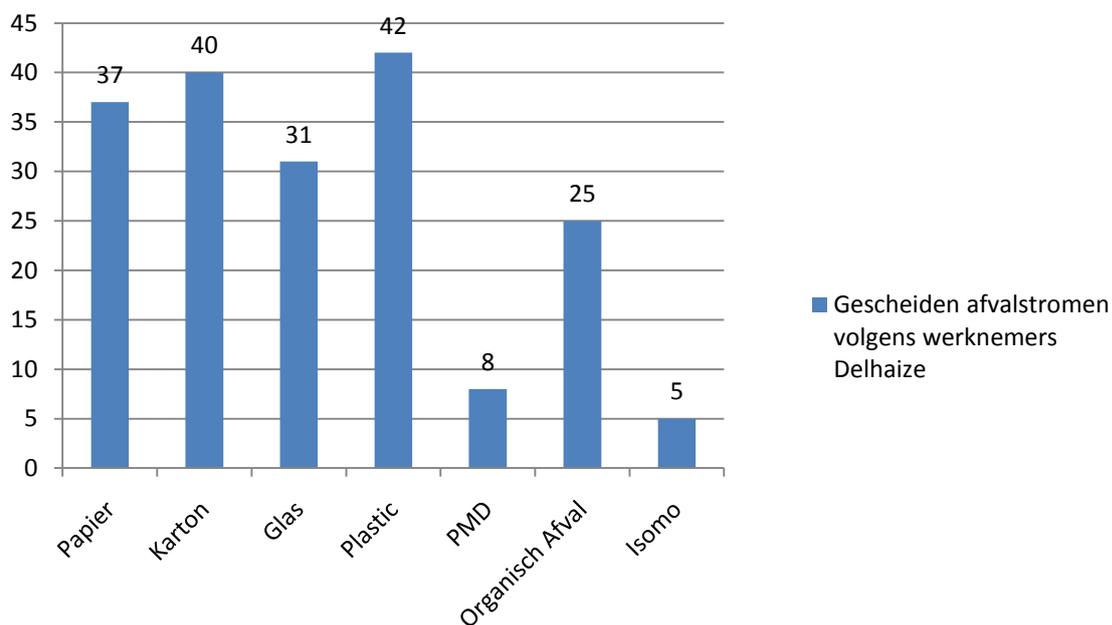
Bron: Eigen onderzoek

8.2.2 De gescheiden afvalstromen volgens de werknemers

Bij een bepaalde vraag in de vragenlijst moest de respondent aangeven welke afvalstromen volgens hun gescheiden of gesorteerd worden bij Delhaize. Onderstaande grafiek geeft het resultaat weer van de 43 respondenten. De grote afvalstromen, zoals papier, karton, plastic en glas, worden door het merendeel van de respondenten aangeduid. Opvallend is dat slechts acht respondenten, oftewel 19%, weet dat PMD gescheiden wordt in de refter.

Iets meer dan de helft van de respondenten (58%) duidt organisch afval (eetafval) aan dat volgens hun apart wordt gehouden of gescheiden. Ongeveer 12% is op de hoogte dat geëxpandeerd polystyreen of piepschuim/isomo apart gescheiden wordt in de Delhaize filialen. Enkel de helft van de respondenten uit de afdeling 'Beenhouwerij/Vis' antwoordde dat isomo ook apart gehouden moest worden, hoewel voornamelijk de afdeling 'Vis' vaak te maken heeft met deze afvalstroom.

Grafiek 6: De gescheiden afvalstromen volgens bevroegde werknemers Delhaize

Bron: Eigen onderzoek

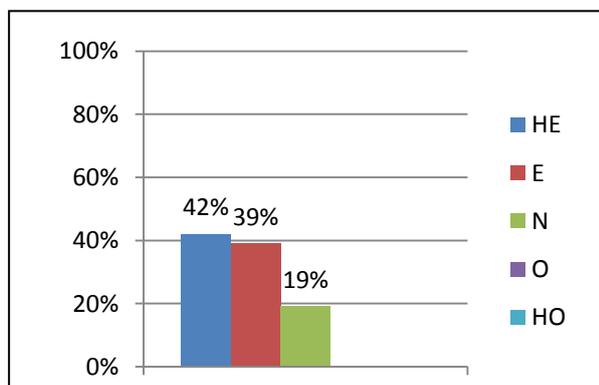
8.2.3 Milieubewustzijn supermarktmedewerker Delhaize

Aan de hand van enkele stellingen kan een uitspraak geformuleerd worden over het milieubewustzijn van een supermarktmedewerker van de Delhaize groep. Een eerste stelling die werd bevestigd was: 'Ik ben milieubewust'. **Tabel 10** geeft de antwoorden weer. Van de 43 respondenten vindt 81% zichzelf milieubewust, waarvan 42% het zeker met deze stelling eens is. 19% is het noch eens noch oneens met de stelling of men zichzelf milieubewust vindt. Niemand van de werknemers vindt zich niet milieubewust. De stelling of men thuis het afval sorteert (**tabel 11**), is het 67% helemaal mee eens. Als we de respondenten die het antwoord 'eens' hebben gegeven is het zelfs 90%. Enkel 5% is het oneens en sorteert het afval bij hun thuis niet of niet naar behoren.

Tabel 10: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben milieubewust'

Delhaize	#	%
Helemaal eens	18	42%
Eens	17	39%
Neutraal	8	19%
Oneens	0	0%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	43	100%

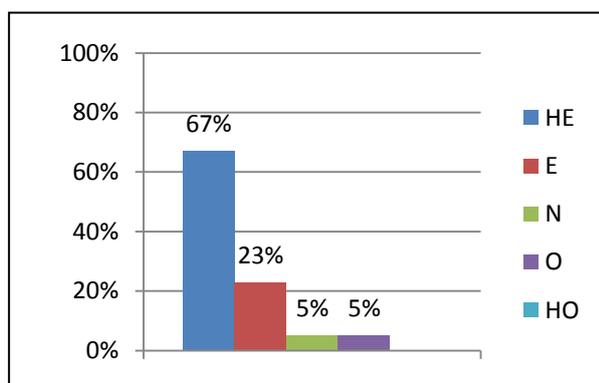
Bron: Eigen onderzoek

Tabel 11: Frequentieanalyse: Stelling: 'Thuis sorteer ik mijn afval'

Delhaize	#	%
Helemaal eens	29	67%
Eens	10	23%
Neutraal	2	5%
Oneens	2	5%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	43	100%

Bron: Eigen onderzoek

8.2.4 Belangrijke stellingen inzake afval en -beleid binnen Delhaize

Als we nu meer naar de vragen of stellingen gaan kijken die met Delhaize te maken hebben in plaats van persoonlijke overtuigingen, komen we tot verschillende besluiten. Hieronder worden de voornaamste besproken. Aangezien er maar 43 respondenten bevroegd werden, is het gevaarlijk om sommige zaken te veralgemenen. Doch het geeft hopelijk een goed beeld voor de rest van de werknemers van Delhaize.

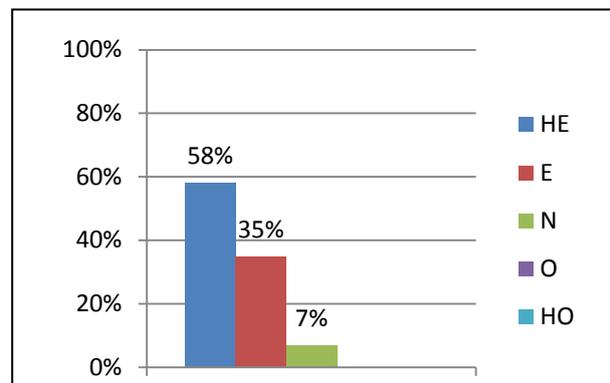
8.2.4.1 Afval sorteren binnen Delhaize

Bij de vraag of de werknemer het afval sorteert binnen de Delhaize supermarkt waar ze werkzaam zijn, repliceerde het overgrote deel heel positief. Dit kan men zien aan de hand van onderstaande frequentieanalyse. Niemand van de respondenten sorteert niet het afval, dit is goed nieuws voor de beleidsmakers binnen Delhaize. 93% is het eens tot helemaal eens en sorteert het afval bij Delhaize.

Tabel 12: Frequentieanalyse: Stelling 1: 'Bij Delhaize sorteer ik het afval'

Delhaize	#	%
Helemaal eens	25	58%
Eens	15	35%
Neutraal	3	7%
Oneens	0	0%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	43	100%

Bron: Eigen onderzoek

Vervolgens is het toch interessant om te kijken naar de afdeling waarin ze werken, hoewel deze niet significant is via een lineaire regressieanalyse. Deze kruistabel kan men ook vinden in **bijlage 6**. Opvallend is dat ongeveer 70% van de werknemers uit de afdelingen 'Beenhouwerij/Vis' en 'Groenten & Fruit/Zuivel/Bakkerij/Traiteur' het helemaal eens zijn met de stelling 'Bij Delhaize sorteer ik het afval'. Dit bedraagt maar ongeveer 41% bij de afdelingen 'Kassa/Secretariaat' en 'Voeding/Non-Food/Dranken/Wijn'.

Als we correlatieanalyses doorvoeren, kan ons de Pearson correlatiecoëfficiënt meer vertellen. Indien deze waarde positief is, kunnen we ook spreken van een positief verband tussen de variabelen en omgekeerd. Het significantieniveau bepaalt de betrouwbaarheid van de vooropgestelde relatie. Een significantieniveau van kleiner dan 0,05 bijvoorbeeld representeert een betrouwbaarheid van 95%. Dit wordt aangeduid met slechts één asterisk. Twee asterisken stemt overeen met een significantieniveau van 0,01. Dus hoe lager het niveau, hoe minder de resultaten berusten op toeval. In **tabel 13** worden de drie variabelen weergegeven die significant zijn voor de eerste stelling. Dit is allereerst de variabelenstelling 'Ik ben milieubewust'. De andere significante onafhankelijke variabele is de stelling 'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt'. Daarnaast is ook nog de stelling 'Ik vind het belangrijk dat het afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt' significant met stelling 1: 'Bij Delhaize sorteer ik het afval'. Deze drie significante variabelen zijn positief gecorreleerd met de eerste stelling. Zo is bijvoorbeeld 83% van de respondenten, die zichzelf helemaal milieubewust vinden, het helemaal eens met de eerste stelling 'Bij Delhaize sorteer ik het afval'. De kruistabellen zijn te vinden in **bijlage 6**.

Tabel 13: Correlatieanalyse: Stelling 1: 'Bij Delhaize sorteer ik het afval'

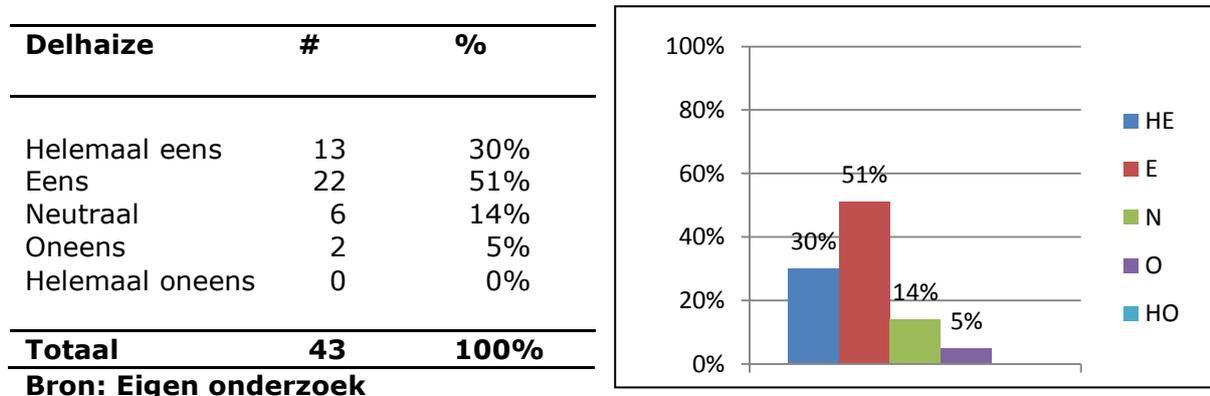
	Delhaize	'Ik ben milieubewust'	'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de...'	'Ik vind het belangrijk dat afval gescheiden...'
Stelling 1	Pearson Correlation	0,597**	0,450**	0,503**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,002	0,001
	Steekproef (N)	N = 43		

Bron: Eigen onderzoek

8.2.4.2 Overbodige en overmatige verpakkingen

De frequentieanalyse van de tweede voornaamste stelling 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt' wordt weergegeven in **tabel 14**. Hieruit blijkt dat 81% van de respondenten het eens tot helemaal eens zijn met deze stelling. Slechts 5% vindt het niet dat bij levering sommige producten overmatig verpakt zijn. Een deel van de respondenten stoort er zich aan dat vaak meerdere verpakkingen onnodig over elkaar zitten. Zo zit er vaak in plastic bakken nog onnodige apart verpakte producten. Deze verpakkingen moeten alvorens het bijplaatsen nog verwijderd worden.

Tabel 14: Frequentieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

De correlatie tussen de demografische variabele 'Afdeling' en de tweede stelling is significant en betrouwbaar voor 99%. Zo zijn alleen respondenten uit de afdeling Kassa/Secretariaat, namelijk 28,6%, oneens met stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'. Werknemers uit deze afdelingen komen het minst vaak in contact met geleverde goederen. De respondenten uit andere afdelingen zijn het allemaal eens tot helemaal eens met deze tweede stelling. De andere twee gecorreleerde variabelenstellingen, 'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt' en 'Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval aan', zijn betrouwbaar en significant voor 95%. De kruistabellen kan u vinden in **bijlage 6**.

Tabel 15: Correlatieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

	Delhaize	'Afdeling'	'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de...'	'Ik koop producten met zo weinig...'
Stelling 2	Pearson Correlation	0,469**	0,307*	0,354*
	Sig. (2-tailed)	0,002	0,045	0,020
	Steekproef (N)	N = 43		

Bron: Eigen onderzoek

8.2.4.3 Actief sorteren en scheiden van afval binnen Delhaize

Of Delhaize voldoende acties onderneemt om de afvalstromen te sorteren en scheiden, kunnen we concluderen aan de hand van een derde stelling. Deze stelling luidt als volgt: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'. In totaal is 60% oneens tot helemaal oneens met deze stelling en vindt dat er voldoende acties ondernomen worden om het afval te scheiden binnen de supermarkten. Goedweg 18% vindt dat er meer gedaan kan worden. Nog eens 21% is het noch eens noch oneens met deze derde stelling.

Tabel 16: Frequentieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

Delhaize	#	%
Helemaal eens	1	2%
Eens	7	16%
Neutraal	9	21%
Oneens	25	58%
Helemaal oneens	1	2%
Totaal	43	100%

Bron: Eigen onderzoek

Enkel de correlatie met variabelenstelling 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding' kent een significantieniveau van 0,01. Dit is te zien in **tabel 17**. De andere drie gecorreleerde variabelen kennen een betrouwbaarheid van 95%. Opmerkelijk is dat 60% van de respondenten, die neutraal zijn met deze drie significant gecorreleerde variabelenstellingen, het oneens zijn met de derde stelling dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen de supermarkten.

Tabel 17: Correlatieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

	Delhaize	'Ik koop producten met zo weinig...'	'Ik stel me soms vragen bij het...'	'De afvalproblematiek wordt onvoldoende...'	'Ik ben bereid meer...'
Stelling 3	Pearson Correlation	0,319*	0,380*	0,476**	0,301*
	Sig. (2-tailed)	0,037	0,012	0,001	0,050
	Steekproef (N)	N = 43			

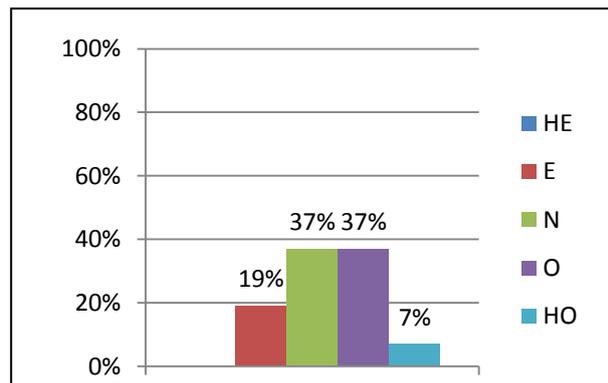
Bron: Eigen onderzoek

8.2.4.4 Vragen stellen bij het afvalbeleid van Delhaize

Een vierde belangrijke stelling, die werd beantwoord door de 43 werknemers van Delhaize, was 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize'. De frequentieanalyse kan u hieronder vinden in **tabel 18**. De meningen in verband met deze vierde stelling zijn meer verdeeld. Opmerkelijk is dat 19% het eens is met deze stelling en zich dus soms vragen stelt bij het afvalbeleid van Delhaize. Nog eens 37% is het met deze stelling noch eens noch oneens. De andere 44% van de respondenten stelt zich geen vragen bij het afvalbeleid dat Delhaize voert.

Tabel 18: Frequentieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize'

Delhaize	#	%
Helemaal eens	0	0%
Eens	8	19%
Neutraal	16	37%
Oneens	16	37%
Helemaal oneens	3	7%
Totaal	43	100%

Bron: Eigen onderzoek

De kruistabel van de demografische variabele 'Opleidingsniveau' en de vierde stelling in **bijlage 6** beschrijft dat werknemers met een BSO diploma eerder vragen stellen bij het afvalbeleid dan de andere opleidingsniveaus. De correlatie tussen deze twee variabelen is

negatief en kent een significantieniveau van 0,05 (**tabel 19**). Daarnaast worden er enkel vragen gesteld door maximum één respondent van een ander opleidingsniveau. Andere (positief) gecorreleerde variabelenstellingen met een betrouwbaarheid van 95% zijn 'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt' en 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'. Voornamelijk de respondenten die vinden dat er te weinig wordt gedaan naar sorteren van afvalstoffen, stellen zich ook vragen bij het afvalbeleid van Delhaize. Enkel de stelling 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding' kent een significantieniveau van 0,01. Deze kruistabel is alsook te vinden in **bijlage 6**.

Tabel 19: Correlatieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize'

Delhaize		'Opleidings-niveau'	'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de...'	'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan...'	'De afvalproblematiek wordt onvoldoende..'
Stelling 4	Pearson Correlation	-0,357*	0,324*	0,380*	0,463**
	Sig. (2-tailed)	0,019	0,034	0,012	0,002
	Steekproef (N)	N = 43			

Bron: Eigen onderzoek

8.2.5 Andere vaststellingen

Een niet te onderschatten vaststelling is dat 51% het helemaal eens tot eens is met de stelling dat er binnen de supermarkt ideeën omtrent afvalbeheer gedeeld kunnen worden met hun overste. Deze zijn dan van mening dat er naar hun geluisterd zal worden bij een nieuw of beter idee, los van of dit idee expliciet zal doorgevoerd worden. 16% is van mening dat hun overste of winkelgarant daar geen rekening mee zou houden of niet naar hun zal luisteren.

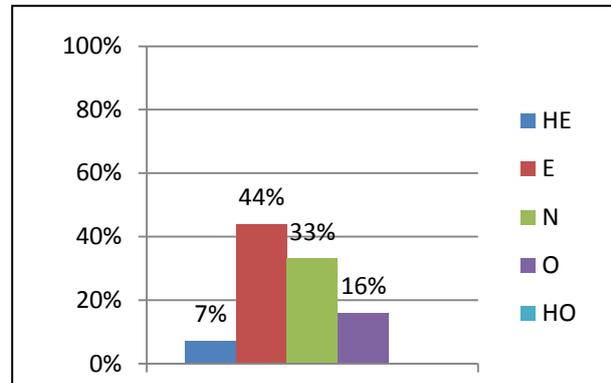
Opmerkelijk in positieve zin is dat 93% van de respondenten bereid is meer inspanningen te leveren mocht dit de afvalproblematiek van Delhaize ten goede komen.

Slechts 5% vindt dat ze al voldoende inspanningen leveren en zijn niet bereid om meer inspanning te leveren. Dit wordt weergegeven in de twee onderstaande tabellen.

Tabel 20: Frequentieanalyse: Stelling: Ideeën omtrent afvalbeheer delen met overste

Delhaize	#	%
Helemaal eens	3	7%
Eens	19	44%
Neutraal	14	33%
Oneens	7	16%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	43	100%

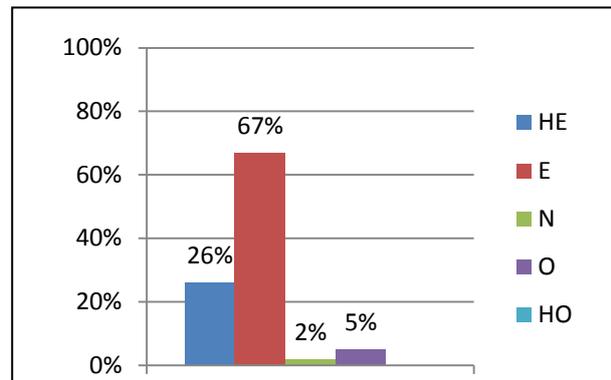
Bron: Eigen onderzoek

Tabel 21: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben bereid meer inspanningen te leveren mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen'

Delhaize	#	%
Helemaal eens	11	26%
Eens	29	67%
Neutraal	1	2%
Oneens	2	5%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	43	100%

Bron: Eigen onderzoek

8.2.6 Besluit en voornaamste bemerkingen werknemers Delhaize

Aan de hand van de antwoorden en bemerkingen van de 43 supermarktmedewerkers van Delhaize kunnen bepaalde conclusies getrokken worden (voorbehoud van representativiteit). 19% van de respondenten was op de hoogte dat PMD gescheiden wordt in de rustzalen. Dit is relatief weinig maar deze maatregel is nog niet zo lang geleden doorgevoerd in de filialen. Evenals moet deze maatregel nog doorgevoerd worden in bepaalde filialen. Enkel 12% van de respondenten, voornamelijk werknemers

uit de afdelingen 'Beenhouwerij' en 'Vis', is op hoogte dat de afvalstroom geëxpandeerd polystyreen of isomo apart gescheiden wordt. Ongeveer 58% duidde organisch afval (eetafval) als gescheiden afvalstroom aan.

Circa 90% sorteert thuis zijn afval goed tot zeer goed. 93% van dezelfde respondenten sorteert het afval bij Delhaize. Met de stelling 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt' is 81% van de bevroegden het eens tot helemaal eens. Goedweg 18% is van mening dat er meer kan gedaan worden naar het sorteren van afval binnen de supermarkten. Ongeveer 19% van de respondenten stelt zich soms vragen bij het afvalbeleid dat Delhaize voert.

Niet minder dan 93% van de respondenten is bereid meer inspanningen te leveren mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen. Iets meer dan de helft van de respondenten, namelijk 51%, is het eens tot helemaal eens dat er binnen het filiaal (nieuwe en betere) ideeën omtrent afvalbeheer kunnen gedeeld worden met hun overste.

Vrijwel alle 43 respondenten vinden dat Delhaize groep goed bezig is inzake afvalbeheer, maar het kan altijd beter. Individuele personen per filiaal vinden ze goed. Doch klagen meerdere werknemers over de onnodige verpakkingen soms. Ook is niet altijd alles inzake afvalbeheer mogelijk, vaak hebben ze te maken met een combinatie van tijdsgebrek en werkdruk.

8.3 Afvalbewustzijn werknemers Colruyt

8.3.1 Profiel van de respondenten

In totaal werden er in de zes Colruyt filialen 87 werknemers bevroegd. Hiervan hadden 47 respondenten het mannelijk geslacht (54%) en 45% van de respondenten waren vrouwen. Ook de meerderheid van de respondenten van de Colruyt (50,6%) bevindt zich in de leeftijdscategorie 30 tot 50 jaar oud. Opvallend is het groot aantal respondenten dat jonger is dan 30 jaar. Wegens gebrek aan informatie is het voorbarig om te veralgemenen dat in de Colruyt meer jongere werknemers zijn dan in Delhaize supermarkten, hoewel dit wel zo blijkt uit onze steekproef. Één derde van de respondenten heeft een Beroepssecundair Onderwijs (BSO) diploma behaald. Ongeveer

28% heeft dan weer een Technisch Secundair Onderwijs (TSO) diploma. Merkwaardig is dat 16,10% van de respondenten Hoger/Universitair Onderwijs hebben gevolgd. Dit percentage ligt vrij hoog, een oorzaak voor dit hoog percentage is door middel van deze studie niet duidelijk geworden. De meerderheid van de respondenten, maar liefst 61%, werkt nog maar minder dan vijf jaar voor de Colruyt. Aangezien het nog een kleine steekproef is, is het gevaarlijk om te concluderen dat de laatste vijf jaar veel werknemers in dienst zijn genomen. Doch is dit waarschijnlijk juist, omwille van de sterke groei die de Colruyt kende in de laatste jaren. De respondenten van de Colruyt werden aangeduid als winkelmedewerker ofwel beenhouwerijmedewerker. In totaal werden 65 winkelmedewerkers (75%) en 22 beenhouwerijmedewerkers (25%) bevroegd. In onderstaande samenvattende tabel wordt dit allemaal weergegeven.

Tabel 22: Profielkenmerken van de respondenten uit Colruyt

Profielkenmerken Colruyt	Aantal Respondenten	% Respondenten
Geslacht		
Man	47	54,00%
Vrouw	40	46,00%
Leeftijd		
< 30 jaar	37	42,50%
30 < 50 jaar	44	50,60%
> 50 jaar	6	6,90%
Opleidingsniveau		
Beroepssecundair Onderwijs (BSO)	29	33,30%
Technisch Secundair Onderwijs (TSO)	24	27,60%
Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)	15	17,20%
Hoger/Universitair Onderwijs	14	16,10%
Geen van bovenstaande	5	5,70%
Hoelang bij Colruyt		
< 5 jaar	53	60,90%
5 < 10 jaar	19	21,80%
10 < 15 jaar	12	13,80%
15 < 20 jaar	2	2,30%
20 < 25 jaar	0	0,00%
> 25 jaar	1	1,10%
Afdeling		
Winkelmedewerker	65	74,70%
Beenhouwerijmedewerker	22	25,30%

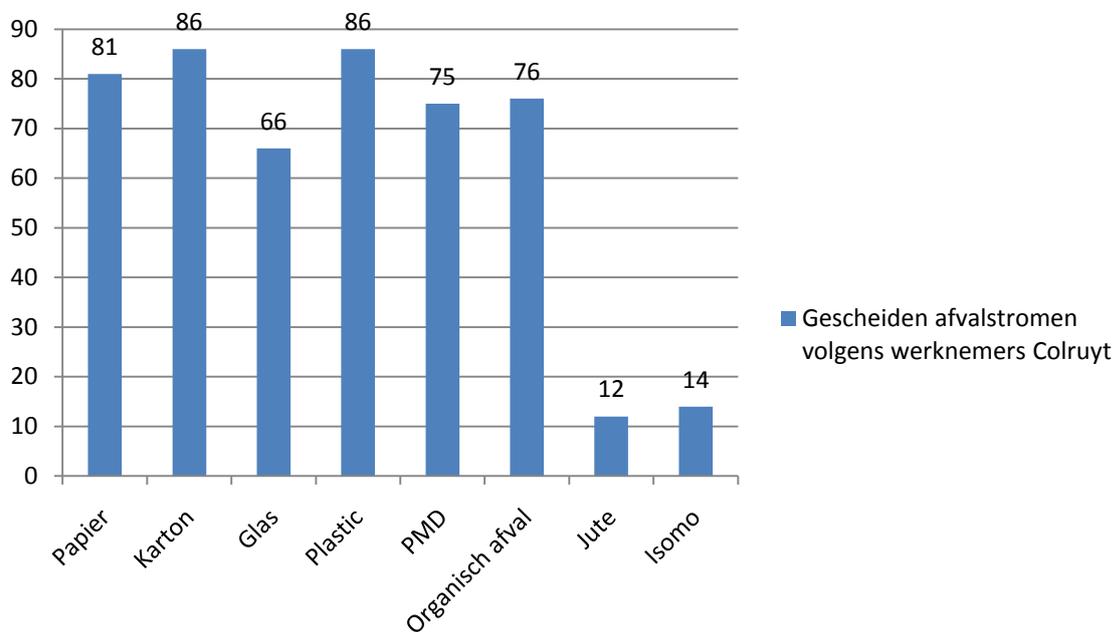
Bron: Eigen onderzoek

8.3.2 De gescheiden afvalstromen volgens de werknemers

Bij de vraag 'Welke van de volgende afvalstromen worden gescheiden/gesorteerd binnen de Colruyt' kunnen we verschillende conclusies trekken. Onderstaande grafiek geeft het resultaat weer van de 87 respondenten. De grote afvalstromen, zoals papier, karton, plastic en glas, worden ook door het grote merendeel van de Colruyt werknemers aangeduid. De afvalstroom PMD, die gescheiden wordt in ondermeer de rustzalen van de filialen, wordt aangeduid door 86% van de respondenten. Dit cijfer is opvallend hoger dan bij de werknemers van Delhaize (slechts 19%), bij deze supermarktketen is het scheiden van PMD nog niet in alle filialen geïmplementeerd.

Ongeveer 87% duidt organisch afval (eetafval) aan dat volgens hun apart wordt gehouden of gescheiden. Er is 14% van de werknemers op de hoogte dat de afvalstroom 'Jute' apart wordt gehouden in de sorteercentra van de Colruyt groep. Daartegenover denkt 16% van de respondenten dat de afvalstroom geëxpandeerd polystyreen of isomo wel apart gescheiden wordt binnen de Colruyt, hoewel dit niet zo is.

Grafiek 7: De gescheiden afvalstromen volgens bevroegde werknemers Colruyt

Bron: Eigen onderzoek

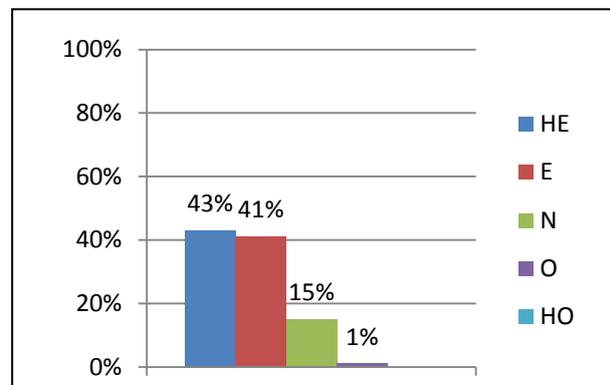
8.3.3 Milieubewustzijn supermarktmedewerker Colruyt

De stellingen in **tabel 23** en **24** geven het milieubewustzijn van een supermarktmedewerker van de Colruyt weer. Ongeveer 84% van de respondenten vindt zichzelf milieubewust, waarvan 43% het helemaal eens is met de stelling 'Ik ben milieubewust'. 15% is het noch eens noch oneens met deze stelling. Slechts één respondent van de 87 is het oneens en vindt zichzelf niet milieubewust. 95% van de respondenten sorteert thuis hun afval. Louter één respondent sorteert bij zijn thuis niet het afval, wat overeenkomt met ook maar 1% van de bevroegde werknemers.

Tabel 23: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben milieubewust'

Colruyt	#	%
Helemaal eens	37	43%
Eens	36	41%
Neutraal	13	15%
Oneens	1	1%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	87	100%

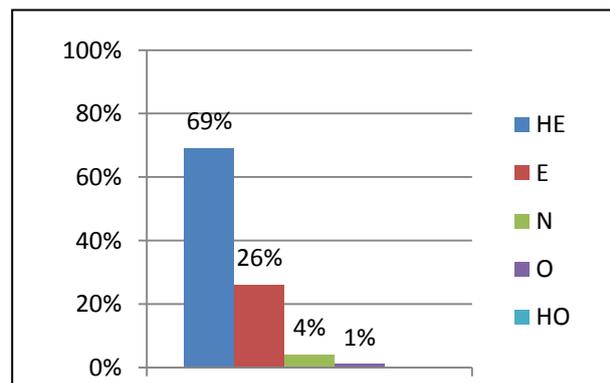
Bron: Eigen onderzoek

Tabel 24: Frequentieanalyse: Stelling: 'Thuis sorteer ik mijn afval'

Colruyt	#	%
Helemaal eens	60	69%
Eens	23	26%
Neutraal	3	4%
Oneens	1	1%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	87	100%

Bron: Eigen onderzoek

8.3.4 Belangrijke stellingen inzake afval en -beleid binnen Colruyt

De voornaamste vragen of stellingen, die rechtstreeks te maken hebben met de Colruyt in plaats van persoonlijke overtuigingen, worden hieronder uitgelegd. Aangezien er maar 87 respondenten bevestigd werden, is het gevaarlijk om sommige zaken te veralgemenen. Doch het geeft hopelijk een goed beeld voor de rest van de werknemers van de Colruyt.

8.3.4.1 Afval sorteren binnen Colruyt

Bij de vraag of de werknemer het afval sorteert binnen de Colruyt supermarkt waar ze werkachtig zijn, antwoordde het overgrote deel heel positief. Dit kunnen we zien in de frequentieanalyse hieronder. Merkwaardig is het hoog aantal respondenten dat het antwoord 'Helemaal eens' heeft aangeduid, namelijk 86%. Niemand van de respondenten sorteert niet het afval, dit is goed nieuws voor de beleidsmakers binnen de Colruyt groep. In totaal sorteert 95% het afval bij Colruyt als we ook rekening houden met de respondenten die 'Eens' hebben aangeduid.

Tabel 25: Frequentieanalyse: Stelling 1: 'Bij Colruyt sorteer ik het afval'

Colruyt	#	%
Helemaal eens	75	86%
Eens	10	12%
Neutraal	2	2%
Oneens	0	0%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	87	100%

Bron: Eigen onderzoek

Response Category	Percentage
HE (Helemaal eens)	86%
E (Eens)	12%
N (Neutraal)	2%
O (Oneens)	0%
HO (Helemaal oneens)	0%

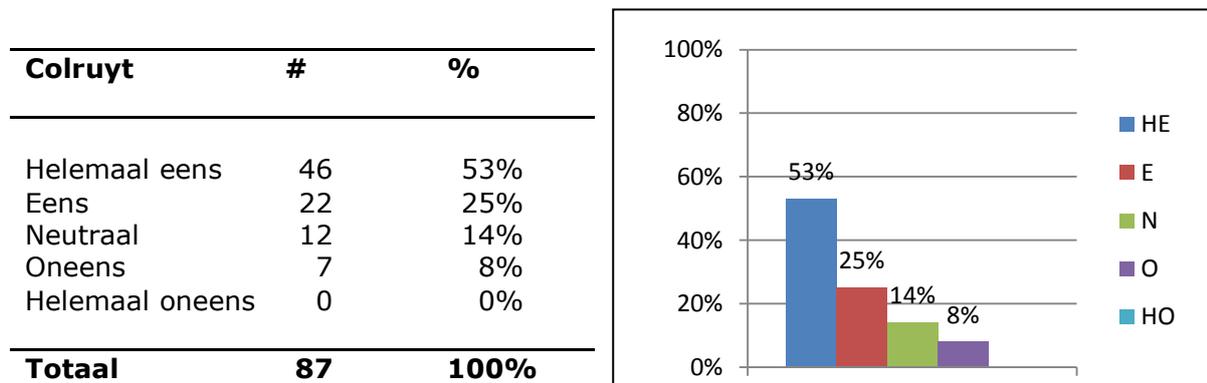
Bij het uitvoeren van een correlatieanalyse zien we dat geen enkele variabele significant is. Vervolgens is het toch interessant om te kijken naar de afdeling waarin ze werken. Deze kruistabel kan u vinden in **bijlage 7**. 86% van zowel de winkelmedewerkers als de beenhouwerijwerknemers zijn het helemaal eens met deze stelling en sorteren het afval bij de Colruyt. Notabel is dat ongeveer 9% van de beenhouwerijmedewerkers eerder neutraal zijn tegenover deze eerste stelling. Het overgrote deel van de

beenhouwerijmedewerkers had als bemerking dat er niet echt gesorteerd werd binnen de beenhouwerij en alles in één bepaalde vuilniszak terechtkomt. Ze komen ook minder in contact met de grote afvalstromen zoals papier en karton.

8.3.4.2 Overbodige en overmatige verpakkingen

De tweede voornaamste stelling luidt als volgt: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'. De frequentieanalyse kan u zien in **tabel 26**. Hieruit blijkt dat 78% van de respondenten het eens tot helemaal eens zijn met deze stelling. Slechts 7% vindt het niet dat bij levering sommige producten overmatig verpakt zijn. Net zoals de respondenten van supermarktketen Delhaize storen de werknemers vaak aan de onnodige verpakkingen. Meerdere werknemers beseffen dat toeleveranciers van de Colruyt hier verantwoordelijk voor zijn, daarom is het aangeraden om met deze toeleveranciers betere (milieubewustere) afspraken te maken.

Tabel 26: Frequentieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

Bron: Eigen onderzoek

In **tabel 27** worden de gecorreleerde variabelen met de tweede stelling weergegeven. De stelling 'Ik ben milieubewust' en 'Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval aan' zijn significant en betrouwbaar voor 99%. Zo vindt bijvoorbeeld 78% van de respondenten, die zichzelf helemaal milieubewust vinden, ook dat er bij levering overbodige en overmatige verpakkingen aanwezig zijn.

De andere twee gecorreleerde variabelenstellingen, 'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt' en 'Ik vind het belangrijk dat

afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt', zijn betrouwbaar en significant voor 95%. De kruistabellen kan u vinden in **bijlage 7**.

Tabel 27: Correlatieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

	Colruyt	'Ik ben milieu-bewust'	'Als ik ga winkelen kijk ik...'	'Ik koop producten met zo weinig...'	'Ik vind het belangrijk dat...'
Stelling 2	Pearson Correlation	0,445**	0,243*	0,357**	0,228*
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,024	0,001	0,034
	Steekproef (N)	N = 87			

Bron: Eigen onderzoek

8.3.4.3 Actief sorteren en scheiden van afval binnen Colruyt

De frequentieanalyse van deze derde stelling, 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt', bevindt zich hieronder. In totaal is maar liefst 87% het oneens tot helemaal oneens met deze stelling. Een opmerkelijk hoger percentage dan de respondenten van Delhaize. Deze werknemers vinden dat Colruyt voldoende acties onderneemt om de afvalstromen te sorteren en scheiden. 5% vindt dat Colruyt meer kan doen. De andere 8% is het noch eens noch oneens met deze derde stelling.

Tabel 28: Frequentieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

Colruyt	#	%
Helemaal eens	0	0%
Eens	4	5%
Neutraal	7	8%
Oneens	47	54%
Helemaal oneens	29	33%
Totaal	87	100%

Bron: Eigen onderzoek

Zowel de correlatie met variabelenstelling 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt' als 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding' kent een significantieniveau van 0,01. Dit is te zien in **tabel 29**. Opmerkelijk is dat 75% van de respondenten, die het helemaal oneens zijn dat de afvalproblematiek onvoldoende onder de aandacht wordt gebracht, het ook helemaal oneens zijn met de derde stelling dat er te weinig gedaan wordt naar het sorteren van afval binnen de supermarkten van Colruyt.

Tabel 29: Correlatieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

	Colruyt	'Ik stel me soms vragen bij het...'	'De afvalproblematiek wordt...'
Stelling 3	Pearson Correlation	0,475**	0,292**
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,006
	Steekproef (N)	N = 87	

Bron: Eigen onderzoek

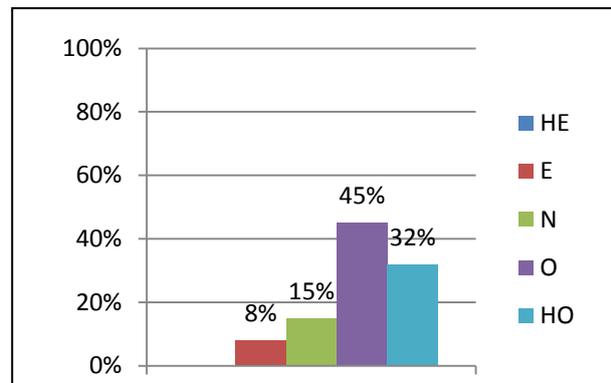
8.3.4.4 Vragen stellen bij het afvalbeleid van Colruyt

Een vierde belangrijke stelling, die werd beantwoord door de 87 supermarktmedewerkers van Colruyt, was 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt'. Louter 8% stelt zich soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt. 15% is het met deze stelling noch eens noch oneens. De andere 77% van de respondenten stelt zich geen vragen bij het afvalbeleid dat Colruyt voert.

Tabel 30: Frequentieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt'

Colruyt	#	%
Helemaal eens	0	0%
Eens	7	8%
Neutraal	13	15%
Oneens	39	45%
Helemaal oneens	28	32%
Totaal	87	100%

Bron: Eigen onderzoek

De kruistabellen van de gecorreleerde variabelenstellingen zijn te vinden in **bijlage 7**. De eerste positief gecorreleerde variabelenstelling met een betrouwbaarheid van 95% is 'Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond'. De stellingen 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar sorteren van afval binnen deze supermarkt' en 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding' kennen een significantieniveau van 0,01. Goedweg 83%, die het helemaal oneens zijn dat er te weinig wordt gedaan inzake afvalbeheer, is het ook helemaal oneens dat ze vragen stellen bij het afvalbeleid van Colruyt.

Tabel 31: Correlatieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt'

	Colruyt	'Ik koop producten met zo weinig...'	'Ik vind dat er te weinig wordt...'	'De afvalproblematiek wordt onvoldoende...'
Stelling 4	Pearson Correlation	0,241*	0,475**	0,411**
	Sig. (2-tailed)	0,024	0,000	0,000
	Steekproef (N)	N = 87		

Bron: Eigen onderzoek

8.3.5 Andere vaststellingen

Een andere constatering is dat 71% van de Colruyt werknemers het eens tot helemaal eens zijn met de stelling dat er binnen de supermarkt ideeën omtrent afvalbeheer

gedeeld kunnen worden met hun overste. Deze zijn dan van mening dat er naar hun geluisterd zal worden bij een nieuw of beter idee, los van of dit idee expliciet zal doorgevoerd worden. Amper 9% denkt dat hun overste of winkelgarant niet naar hun zal luisteren of geen rekening mee houden.

Noemenswaardig is dat 93% van de Colruyt supermarktmedewerkers gewillig is meer inspanningen te leveren mocht dit de afvalproblematiek van Colruyt ten goede komen. Niemand van de respondenten is niet geneigd meer inspanningen te leveren inzake afvalbeheer.

Tabel 32: Frequentieanalyse: Stelling: Ideeën omtrent afvalbeheer delen met overste

Colruyt	#	%
Helemaal eens	28	32%
Eens	34	39%
Neutraal	17	20%
Oneens	8	9%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	87	100%

Bron: Eigen onderzoek

Response	Percentage
HE	32%
E	39%
N	20%
O	9%
HO	0%

Tabel 33: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben bereid meer inspanningen te leveren, mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen'

Colruyt	#	%
Helemaal eens	65	75%
Eens	16	18%
Neutraal	6	7%
Oneens	0	0%
Helemaal oneens	0	0%
Totaal	87	100%

Bron: Eigen onderzoek

Response	Percentage
HE	75%
E	18%
N	7%
O	0%
HO	0%

8.3.6 Besluit en voornaamste bemerkingen werknemers Colruyt

Op basis van de 87 respondenten van Colruyt kunnen bepaalde conclusies getrokken worden. Niet minder dan 86% van de respondenten was op de hoogte dat PMD gescheiden wordt in de rustzalen. Ongeveer 87% van de Colruyt supermarktmedewerkers duidde organisch afval (eetafval) aan als gescheiden afvalstroom. Tevens was er 14% van de respondenten op de hoogte dat de afvalstroom 'Jute' apart wordt gehouden in de recyclagecentra van de Colruyt groep.

Circa 95% van de Colruyt supermarktmedewerkers sorteert thuis zijn afval goed tot zeer goed. 98% van dezelfde respondenten sorteert het afval bij Colruyt. Met de stelling 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt' is 78% van de bevroagden het eens tot helemaal eens. Ongeveer 5% is van mening dat er meer kan gedaan worden naar het sorteren van afval binnen de supermarkten van de Colruyt groep. Nog eens 8% van de respondenten stelt zich soms vragen bij het afvalbeleid dat Colruyt voert.

Niet minder dan 93% van de respondenten is gewillig meer inspanningen te leveren mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen. Circa 71% is het eens tot helemaal eens dat er binnen het filiaal (nieuwe en betere) ideeën omtrent afvalbeheer kunnen gedeeld worden met hun overste.

Het merendeel van de bevroagde Colruyt supermarktmedewerkers vindt dat Colruyt goed bezig is omtrent afvalbeheer en dit ook goed opvolgen. De voornaamste bemerkingen op het afvalbeleid zijn de volgende:

- duidelijke evolutie in de laatste jaren merkbaar;
- bij tijdsdruk primeert bijplaatsen van goederen op sorteren;
- vaak onnodig verpakkingsafval;
- meer werknemers op de hoogte brengen van de 'groene telefoon';
- principe van de 'vergistingkar' is nog niet duidelijk voor meerdere werknemers;
- meer producten naar voedselbanken brengen in plaats van vergisten of verbranden;
- beenhouwers sorteren niet echt want alles komt in één bepaalde vuilniszak terecht;

- toeleveranciers niet altijd milieuvriendelijk;
- verder denken: het afval van de klanten te verminderen.

8.4 Conclusie en aanbevelingen

Door middel van de werknemers van de supermarktketen Delhaize en Colruyt te bevragen, zijn enkele onberispelijke antwoorden en bemerkingen naar voor gekomen. Hoewel respectievelijk 43 en 87 werknemers werden bevroegd, is het gevaarlijk om bepaalde zaken te veralgemenen. Met de stelling 'Ik ben milieubewust' is 81% (Delhaize) en 84% (Colruyt) van de respondenten het eens tot helemaal eens. Het scheiden van de afvalstroom PMD in de refters wordt erkend door 86% van de Colruyt medewerkers. Slechts 19% van de respondenten van Delhaize duiden deze afvalstroom aan. Dit cijfer is dan ook opvallend lager dan bij de werknemers van Colruyt, maar bij Delhaize is het scheiden van de afvalstroom PMD een recente beslissing en is het nog niet in alle filialen geïmplementeerd. Organisch afval (eetafval) wordt door 87% van de Colruyt medewerkers en door 58% van de Delhaize medewerkers aangeduid.

Niet minder als 98% van de Colruyt medewerkers en 93% van de Delhaize medewerkers is het eens tot helemaal eens met de stelling 'Bij Colruyt/Delhaize sorteer ik het afval'. Overbodige en overmatige verpakkingen bij levering van producten constateren 81% van de respondenten van Delhaize en 78% van de respondenten van Colruyt. Voor Delhaize vindt ongeveer 18% van de werknemers dat ze meer kunnen doen inzake het sorteren van afval binnen de supermarkten (slechts 5% voor Colruyt). Hierdoor stelt 19% van de werknemers uit Delhaize zich soms vragen bij het afvalbeleid dat Delhaize voert. Dit bedraagt beduidend minder, namelijk 8%, voor de werknemers van Colruyt. Voor beide supermarktketens is 93% van de respondenten bereid meer inspanningen te leveren in de toekomst als dit de afvalproblematiek ten goede komt.

Deel IV: Algemene conclusie en aanbevelingen

9. Beantwoording van de centrale onderzoeksvraag en deelvragen

9.1 Conclusies

In het eerste deel van deze masterproef werd het praktijkprobleem uiteengezet. Afval is een probleem voor de maatschappij en de meerderheid van de sectoren zien het probleem erin. De voedingsdistributiesector is een grote sector voor de Belgische economie en genereert ook veel afvalstoffen. Naar aanleiding van dit praktijkprobleem werd de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd:

“Wat doen de Belgische aanbieders van voedingswaren in de distributiesector aan de afvalproblematiek binnen hun sector?”

Doorheen deze masterproef werd in het deel literatuurstudie en het praktijkgedeelte getracht een antwoord op de centrale onderzoeksvraag te vinden. Met behulp van enkele deelvragen wordt deze centrale onderzoeksvraag beantwoord. In de probleemstelling werden de deelvragen opgesteld en dit waren de volgende:

- “Hoe is de Belgische voedingsdistributiesector samengesteld en wat is het belang van een goed afvalbeleid binnen deze sector?”
- “Wat doen de grote supermarkketens allemaal tegen de beperking van de afvalberg binnen hun sector?”
- “Hoe staat het met het afvalbewustzijn van de grote Belgische supermarkketens haar werknemers?”

Het antwoord op de eerste deelvraag is voornamelijk te vinden in de literatuurstudie van deze masterproef. De Belgische voedingsdistributiesector is samengesteld uit een drietal grote spelers, namelijk de Colruyt groep, de Delhaize groep en de Carrefour groep. Naast deze grote supermarkketens zijn er ook nog een aantal kleinere aanbieders. In **bijlage 1** wordt de Belgische voedingsdistributiesector uiteengezet op een figuur. Deze aanbieders zijn onder verschillende vormen van winkeltypes op de Belgische markt te vinden. Het bekendste winkeltype in België zijn de supermarkten (de grote en kleine supermarkten). Vervolgens zijn er ook nog de winkeltypes hypermarkten, superettes en

traditionele winkels. De concurrentie is dan ook intens, omwille van de grote omzetcijfers in deze sector.

Afval is een groot probleem in onze hedendaagse maatschappij. Ook de aanbieders in de Belgische voedingsdistributiesector beseffen dat afval een probleem is binnen hun sector. Een afvalbeleid is dan ook niet overbodig binnen de supermarktketen. Een afvalbeleid houdt in dat er bepalingen zijn vastgelegd om bepaalde problemen omtrent afval op te lossen, te reduceren of simpelweg te voorkomen. Het afvalbeleid van een onderneming hangt ook nauw samen met het milieubeleid van de onderneming. Initiatieven rond afval hebben rechtstreeks en onrechtstreeks invloed op het milieubeleid van de onderneming.

De supermarktketens kunnen bij het opstellen of het aanpassen van hun afvalbeleid rekening houden met verschillende beleidsinstrumenten. De juridische beleidsinstrumenten bestaan voornamelijk uit wettelijke richtlijnen inzake het omgaan en beperken van afvalstoffen. In België valt dit onder de gewestelijke bevoegdheden en stuurt het afvalbeleid door juridische vastgelegde bepalingen. Deze gewestelijk beleidsvoering is niet evident, zoals blijkt uit het eerste deel van de praktijkstudie. De sociale beleidsinstrumenten baseert zich op feiten uit de maatschappij en het communiceren of informeren inzake milieubelangen binnen de supermarktketens. Daarnaast kunnen de financiële beleidsinstrumenten het afvalbeleid beïnvloeden door middel van financiële instrumenten zoals ondermeer taksen en subsidies. Naast deze beleidsinstrumenten kennen ook een aantal algemeen aanvaarde principes en bestuursorganismen hun invloed hebben op het afvalbeleid. De algemeen aanvaarde principes zijn de ladder van Lansink, de vervuiler betaalt, producentenverantwoordelijkheid, aanvaardingsplicht en dergelijke. Voorbeelden van bestuursorganismen of afvalbeheersorganismen zijn ondermeer de Interregionale Verpakkingscommissie, VAL-I-PAC en Recupel.

Om de tweede deelvraag te beantwoorden, werd er gekeken naar de grootste supermarktketens van België, namelijk Delhaize en Colruyt. De supermarktketens kunnen ervoor kiezen zelf de afvalstoffen te verwerken of gebruiken als secundaire grondstof. Ze kunnen er ook voor kiezen om de verwerking over te laten aan een externe of erkend ophaler zoals bijvoorbeeld Vanheede en Van Gansewinkel. Het afvalbeleid van beide supermarktketens is wel degelijk gericht op ondermeer preventie van afvalstoffen en heeft dus effect op de afvalproductie binnen de onderneming. Ze nemen dan ook het

beheer en preventie van de afvalstromen in alle ernst op. Zo slaagt de voedingsdistributiesector, op Vlaams niveau, erin om gemiddeld 66% van hun afval een tweede leven te geven door middel van recyclage, compostering of hergebruik. De grotere supermarktketens, zoals Delhaize en Colruyt, zitten zelfs boven dit gemiddelde. De geleverde inspanningen door beide supermarktketens dienen dan ook beter doorgetrokken te worden over de gehele Belgische voedingsdistributiesector.

In het tweede deel van de praktijkstudie werden de gescheiden afvalstromen van beide supermarktketens uiteengezet. Preventieve maatregelen zijn voornamelijk gericht op het beperken van het verpakkingsafval. Preventie wordt ook gedaan aan de hand van een rotatiesysteem van herbruikbare bakken. Een goede communicatie met toeleveranciers, personeel en klanten is ook een preventieve maatregel. De alternatieve aanwendingsmogelijkheden voor het geproduceerd afval in de Belgische voedingsdistributiesector zijn beperkt. Zoveel mogelijk afvalstromen worden hergebruikt of krijgen een tweede leven. De klassieke verwerkingsmethode verbranden trachten ze zoveel mogelijk te vermijden. De afvalstroom organisch afval (eetafval), of ook wel vergisbaar afval, wordt door middel van vergistingsinstallaties verwerkt tot groene energie. Andere alternatieven voor bepaalde afvalstromen zijn kleiner van omvang en zijn specifiek voor bepaalde supermarktketens.

Door middel van de werknemers van Delhaize en Colruyt te bevragen, kunnen we een antwoord formuleren voor de laatste deelvraag. Goedweg 81% van de bevroagde Delhaize medewerkers en 84% van de bevroagde Colruyt medewerkers waren het eens tot helemaal eens met de stelling 'Ik ben milieubewust'. Niet minder als 98% van de Colruyt medewerkers en 93% van de Delhaize medewerkers is het eens tot helemaal eens met de stelling 'Bij Colruyt/Delhaize sorteer ik het afval'. Ongeveer 18% van de respondenten uit Delhaize supermarkten vindt dat Delhaize meer kan doen inzake het sorteren van afval binnen de supermarkten. Dit is 5% voor de bevroagde werknemers uit supermarktketen Colruyt. Vervolgens stelt 19% van de werknemers uit Delhaize zich soms vragen bij het afvalbeleid dat Delhaize voert. Dit bedraagt beduidend minder, namelijk 8%, voor de werknemers van Colruyt. Voor zowel de werknemers van Delhaize als de werknemers van Colruyt is 93% van de respondenten bereid meer inspanningen te leveren als dit de afvalproblematiek ten goede komt.

Om deze conclusie te besluiten, wordt een belangrijk citaat van meneer De Bock (verantwoordelijke Bio-Planet) van supermarktketen Colruyt aangehaald:

"Een deugdelijk afvalbeleid start bij een duurzame onderneming!"

9.2 Leidraad: uit welke stappen bestaat het opstellen/aanpassen van het afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector

Na de probleemstelling, het bestuderen van de literatuur en een beeld te hebben gekregen van de praktijk (Delhaize groep en Colruyt groep), is het interessant om een soort stappenplan op te maken voor het opstellen of aanpassen van het afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector. Deze is samengesteld op basis van eigen bevindingen en het stappenplan van Suenghee et al. uit 2003. Dit opgesteld stappenplan wordt weergegeven in **figuur 4**.

9.2.1 Fase 1: Erkenning probleem bepaalde afvalstof

In de eerste fase erkent de desbetreffende supermarkt of aanbieder in de Belgische voedingsdistributiesector het probleem van een bepaalde afvalstof of -stroom. Ofwel is de supermarktketen bezorgd en gaat de top of milieuafdeling dit probleem verder onderzoeken. Ofwel zijn ze niet bezorgd en blijven ze het huidige (afval)beleid doorvoeren.

9.2.2 Fase 2: Criteria alternatieven afvalprobleem formuleren

Als u in de eerste fase de eerste keuze opteert dan komt u in de tweede fase terecht, namelijk het formuleren van de criteria voor de alternatieven van het afvalprobleem. Deze criteria kunnen we onderverdelen in intrinsieke en extrinsieke criteria.

Onder intrinsieke criteria vallen allereerst de aanwezige strategieën of de alternatieve verwerkingsmethodes binnen het bedrijf of het huidig afvalbeleid. Vervolgens speelt het huidig milieu- en afvalbeleid een rol. Daarenboven heeft ook de missie, de visie en de aanwezige bedrijfscultuur, bijvoorbeeld of het een duurzame onderneming is of niet, een invloed.

Onder extrinsieke criteria vallen de beschikbare alternatieven en verwerkingsmethodes uit de buitenwereld. Ook hebben de opvattingen van de maatschappij, consumenten en leveranciers een belangrijke rol. Daarnaast spelen de verschillende bestuursorganismen (FostPlus, VAL-I-PAC, Recupel, ...) en algemeen aanvaarde principes, zoals ondermeer de afvalhiërarchie, de vervuiler betaalt en producentenverantwoordelijkheid, een rol.

Zoals de literatuur heeft uitgewezen hebben drie soorten beleidsinstrumenten een invloed op een gefundeerd afvalbeleid en dus op deze verschillende soorten criteria. Dit zijn de sociale beleidsinstrumenten (duurzaamheid, opvatting maatschappij, communicatie, e.d.), financiële beleidsinstrumenten (taksen en subsidies) en juridische beleidsinstrumenten (gewestelijke bevoegdheden, wetten, bepalingen, e.d.).

9.2.3 Fase 3: Alternatieven evalueren

In deze derde fase gaan de supermarkten in de voedingsdistributiesector de alternatieven en criteria, inzake het beperken en verwijderen van de afvalstoffen, evalueren. Bij de evaluatie wordt eerst rekening gehouden of het alternatief wel het meest kosten- en arbeidseffectief is. Vervolgens kijkt u ook of de gekozen methodes wel de meest milieuvriendelijke en -verantwoorde zijn. Als laatste wordt gekeken of de milieuvriendelijkste methode ook wel het beste past binnen het imago van het bedrijf, in zekere mate de aanwezige bedrijfscultuur. Hierbij wordt zowel rekening gehouden met het heden als de toekomst van de desbetreffende onderneming uit de voedingsdistributiesector.

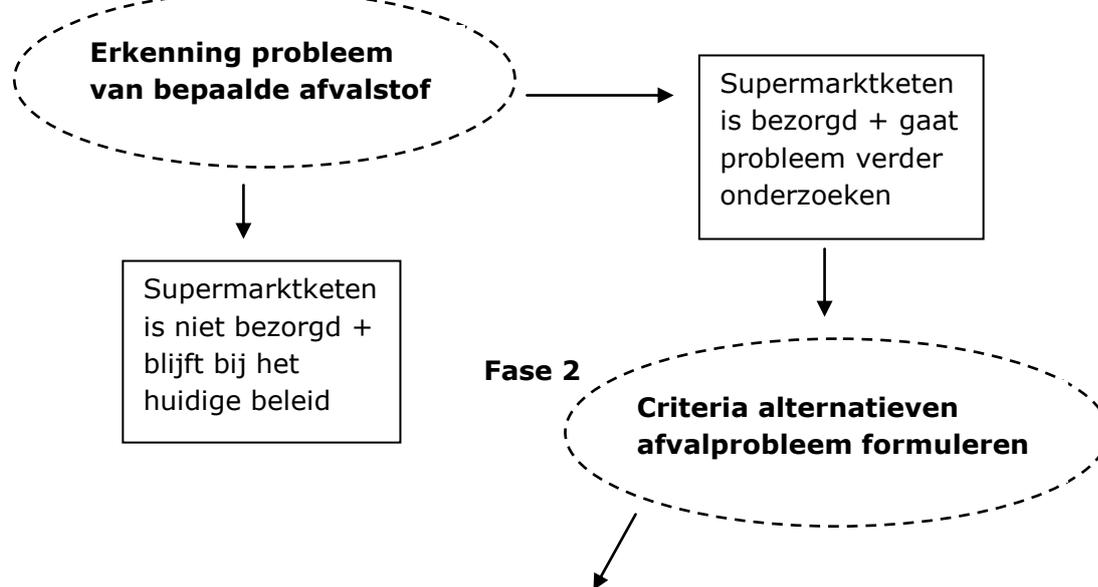
9.2.4 Fase 4: Beslissing implementeren

In de laatste fase gaat u de beslissing of de gekozen methode implementeren. Het management van de supermarktketen en dergelijke kiest voor een bepaalde methode van afvalverwerking of -beperking. Of de betreffende aanbieder uit de voedingsdistributiesector kan nog steeds kiezen of beslissen om het huidige afvalplan te blijven volgen.

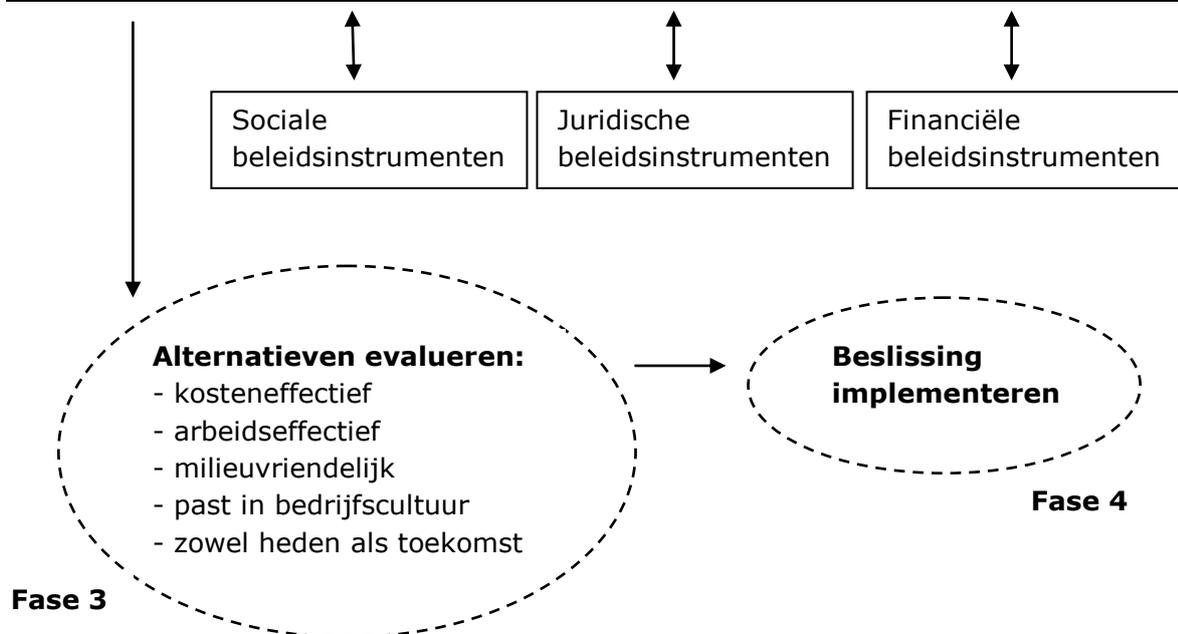
Op de volgende bladzijde wordt in **figuur 4** het stappenplan weergegeven voor het opstellen of aanpassen van het afvalbeleid door de beleidsmakers in de Belgische voedingsdistributiesector.

Figuur 4: Stappenplan voor het aanpassen van het afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector

Fase 1

Extrinsiek	Intrinsiek
Beschikbare alternatieven en/of verwerkingsmethodes	Aanwezige strategieën/alternatieve verwerkingsmethodes in bedrijf/beleid
Involed Maatschappij, Consumenten & Producenten	Huidig beleid (milieubeleid + afvalbeleid)
Verschillende bestuursorganismen + algemeen aanvaarde principes	Missie, visie en aanwezig bedrijfscultuur

Bron: Seunghee et al. (2003) + eigen bevindingen

Lijst van geraadpleegde werken

Literatuurnota

Ackaert, L. & Swyngedouw, M. (1998). 'Milieubesef en milieugedrag van de Vlaming', *Vlaanderen gepeild! De Vlaamse overheid en waardenonderzoek*, p.129-154.

ACNielsen (2011). *Voedingsuniversum 2008*. Geraadpleegd op 8 februari 2011 via <URL: <http://be.nl.acnielsen.com/trends/documents/NielsenVoedingsuniversum2008.pdf>>.

Adams, M. (2003). *Dossier milieuwetgeving: Verpakkingen en verpakkingsafval*. Mechelen: uitgeverij Kluwer.

Aggarwel, R. (2004). 'Lidl to Capture Aldi's Crown in Europe'. *European Retail Digest*, n° 43, p.31-33. Opgevraagd op 10 februari, 2011, via Ebscohost.

Albert Heijn bereidt invasie Vlaanderen voor. (2011, 10 februari). De Standaard. Opgevraagd op 15 februari 2011, via www.standaard.be.

Bewustverbruiken (2011). *Duurzaamheidsbeleid Distributiesector Samenvatting Onderzoeksresultaten* Geraadpleegd op 10 februari via <URL: http://www.bewustverbruiken.org/docs/distributie/projectomschrijving_duurzamedistributie.pdf>.

Breels, D. (2010). *Voedingsmarkt*. Geraadpleegd op 12 februari 2011 via www.retaildetail.be.

Collet, E. (2003). *Delhaize "De Leeuw": kruideniers sinds 1867*. Tielt: Lannoo.

Cothren, G.M., Hannoura, A.P. & Khairy, W.M. (2006). 'The development of a sustainable development model framework'. *Energy*, vol. 31, n° 13, p.2269-2275.

Coupain, N., Jaumain, S., Kurgan-van Hentenryk, G. & Thys-Clément, F. (2005). *Distributie in België : Dertig jaar omwentelingen*. Leuven : LannooCampus.

De Meester, K. (1998). *Wat met uw bedrijfsafval?*. Brussel: Hedwig Taeleman.

De Vocht, A. (2007). *SPSS 15 voor windows*. Utrecht: Bijleveld Press.

Dietz, F.J. (2003). *Duurzaam milieugebruik: een inspiratiebron*. Utrecht: uitgeverij Jan van Arkel.

Dijkema, G., Stikkelman, R. & Weijnen, M. (1993). 'Industrie zoekt naar juiste strategie', *Chemische Magazine*, n° 3, p.111-113.

Dupuis, M. (1991). 'Avantage compétitif et roue de la distribution'. *Revue française du Marketing*, vol. 135, n° 5, p.39-42.

European Commission – Environment. (2011). *REAP-rapport 2010: het Retail Forum*. Geraadpleegd op 10 april 2011 via <URL: http://ec.europa.eu/environment/industry/retail/index_en.htm>.

European Environment Agency. (2006). 'Using the market for cost-effective environmental policy: Market-based instruments in Europe', *EEA Report*, n° 1, p.13-17.

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2010). *Aantal voedingszaken en totale oppervlakte volgens type winkel, gewesten en provincies 2008*. Geraadpleegd op 15 oktober 2010 via <URL:<http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/economie/kleinhandel/voeding/index.jsp>>.

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie (2010). *Afval van de Belgische economie 2004*. Geraadpleegd op 15 oktober 2010 via <URL:<http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/leefmilieu/afval/productie/index.jsp>>.

Fost Plus (2011). *Jaarverslag 2009*. Geraadpleegd op 22 februari 2011 via <URL: <http://www.fostplus.be/Documentation/Publications/Pages/default.aspx>>.

Gevers, L. (2003). 'Afval coördineren? Een uitdaging voor de provincie', *Milieu & Natuur*, vol. 5, n° 3, p.6.

Gille, B. & Merckx, K. (1998). *Vlarem I en II in een notendop*. Antwerpen: Bavo Rombouts.

Grimmelprez, D. (2011). Chief Operating Officier Vanheede, e-mail betreffende gewestelijke beleidsvoering en supermarktketens, 15 april 2011.

Helsin, P.A. & Ochoa, J.D. (2008). 'Understanding and developing strategic corporate social responsibility', *Organizational Dynamics*, vol. 47, n° 2, p.125-144.

Intercommunale Ontwikkelingsmaatschappij voor de Kempen, IOK (2011). Afvalbeheer. Geraadpleegd op 8 maart 2011 via <URL: <http://www.iok.be/ABhome.html>>.

Mazzanti, M. & Zoboli, R. (2008). 'Waste generation, waste disposal and policy effectiveness. Evidence on decoupling from the European Union', *Resources, Conservation and Recycling*, n° 52, p.1221-1234. Opgevraagd op 16 februari 2011, via Ebscohost.

Milieurapport Vlaanderen (2011). *MIRA Achtergronddocument 2004*. Geraadpleegd op 8 februari 2011 via <URL: http://www.milieurapport.be/Upload/Main/MiraData/MIRA-T/02_THEMAS/02_12/ACHTERGRONDDOCUMENT_KLIMAATVERANDERING.PDF>.

Moonen, O. (2011). Consultant bij Professional-Consulting, e-mail betreffende gewestelijke beleidsvoering, 10 juli 2011.

Nelis, C. (2010, 16 december). *Delhaize aan stadsplein opent vandaag*. Het Belang van Limburg. Opgevraagd op 15 februari 2011, via www.hbvl.be.

Nijdam, A. (1993). 'Afvalverwerkers verbeteren imago', *Chemische Magazine*, n° 3, p.107-109.

Openbare Vlaamse afvalstoffenmaatschappij, OVAM (2010). Afval en materialen. Geraadpleegd op 16 oktober 2010 via <URL:<http://www.ovam.be/jahia/Jahia/pid/94>>.

Pongràcz, E. & Pohjola, V. J. (2004). 'Re-defining waste, the concept of ownership and the role of waste management', *Resources, Conservation and Recycling*, vol. 40, n° 2, p.141-153. Opgevraagd op 18 februari 2011, via Ebscohost.

Portaal Belgium (2011). *Leefmilieu – Afval*. Geraadpleegd op 8 maart via <URL: http://www.belgium.be/nl/leefmilieu/duurzaam_consumeren/afval/>.

Price, J.L. & Joseph, J. B. (2000). 'Demand Management - A basis for waste policy: a critical review of the applicability of the waste hierarchy in terms of achieving sustainable waste management', *Sustainable Development*, n° 8, p.96-105. Opgevraagd op 18 februari 2011, via Ebscohost.

Sauviller, R. (2007). 'De afvalrevolutie: zero waste', *EOS-Magazine*, n° 3, p.30-35.

Sekaran, U. (2010). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Seunghee, W., Carol, C.W. & Kyung-Eun, L. (2003). 'A decision tree for selecting the most cost-effective waste disposal strategy in foodservice operations', *Journal of the American Dietetic Association*, n° 103, p.475-482. Opgevraagd op 15 februari 2011, via Ebscohost.

Slabbinck, L. (1998). 'Aanvaardingsplicht: nieuwe weg in afvalbeheer', *De gids: op maatschappelijk gebied*, vol. 89, n° 5, p.448-552.

Slabbinck, L. (2001). 'Ecotaksen en ecoboni', *Rondom*, n°4, p.1. Geraadpleegd 27 februari 2011, via www.acw.be.

van Bouwel, M. (2004). 'En nu nog de producent', *Lokaal VVSG voor gemeente en OCMW*, n° 8, p.30-31.

van Grootveld, G. (1993). 'Beleid richt zich op preventie en hergebruik', *Chemische Magazine*, n° 3, p.102-105.

Vandecruys, J. (2011). OVAM dienst Administratief Datacentrum, e-mail betreffende afvalstoffencijfers van het Integraal Milieujaarverslag, 14 april 2011.

Vanderheyden, H. (2003). 'De voedingsdistributie in West-Europa: een combinatie van globale voordelen en nationale aanpassingen', *Tijdschrift voor economie en management*, vol. 48, n° 3, p.353-369.

van Wanseele, E. (2011). Afdeling marketing Van Gansewinkel, e-mail betreffende gewestelijke beleidsvoering en supermarktketens, 15 april 2011.

Verheyen, J. (2010). 'De opinie van OVAM: Supermarkten nemen afvalverwerking serieus', *Storecheck*.

Vis, G.N.M. (1996). *Van 'vulliscuyl' tot huisvuilcentrale*. Alkmaar: uitgeverij Verloren.

Wilhelmsson, F. (2006). 'Market Power and European Competition in the Swedisch Food Industry', *Journal of Agricultural & Food Industrial Organization*, Vol. 4, n° 1, p.1147.

Nuttige websites

www.bebat.be

www.belgium.be

www.carrefour.org

www.colruyt.be

www.delhaize.be

www.fostplus.be

www.okcompost.be

www.ovam.be

www.recupel.be

www.valipac.be

www.vlaco.be

Lijst van tabellen, grafieken en figuren

Lijst van tabellen:

Tabel 1: Afval (in ton) van de Belgische economie, 2004, 2006 en 2008

Tabel 2: Aantal voedingszaken en totale oppervlakte volgens type winkel, gewesten en provincies, 2008

Tabel 3: Het aantal winkels per type (en hun % aandeel in het totaal aantal) in West-Europa, 2001

Tabel 4: Aantal winkels per type in België, 2001

Tabel 5: Omzet (in duizend euro) per winkeltype, 1997-2007

Tabel 6: Afvalstoffen waarvoor een aanvaardingsplicht geldt

Tabel 7: Bedrijfsafvalstoffen waarvoor een sorteerverplichting geldt

Tabel 8: Aantal ton afval geproduceerd door de supermarkten, 2004-2008

Tabel 9: Profielkenmerken van de respondenten uit Delhaize

Tabel 10: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben milieubewust'

Tabel 11: Frequentieanalyse: Stelling: 'Thuis sorteer ik mijn afval'

Tabel 12: Frequentieanalyse: Stelling 1: 'Bij Delhaize sorteer ik het afval'

Tabel 13: Correlatieanalyse: Stelling 1: 'Bij Delhaize sorteer ik het afval'

Tabel 14: Frequentieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

Tabel 15: Correlatieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

Tabel 16: Frequentieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

Tabel 17: Correlatieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

Tabel 18: Frequentieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize'

Tabel 19: Correlatieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize'

Tabel 20: Frequentieanalyse: Stelling: Ideeën omtrent afvalbeheer delen met uw overste

Tabel 21: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben bereid meer inspanningen te leveren, mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen'

Tabel 22: Profielkenmerken van de respondenten uit Colruyt

Tabel 23: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben milieubewust'

Tabel 24: Frequentieanalyse: Stelling: 'Thuis sorteer ik mijn afval'

Tabel 25: Frequentieanalyse: Stelling 1: 'Bij Colruyt sorteer ik het afval'

Tabel 26: Frequentieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

Tabel 27: Correlatieanalyse: Stelling 2: 'Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt'

Tabel 28: Frequentieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

Tabel 29: Correlatieanalyse: Stelling 3: 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

Tabel 30: Frequentieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt'

Tabel 31: Correlatieanalyse: Stelling 4: 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt'

Tabel 32: Frequentieanalyse: Stelling: Ideeën omtrent afvalbeheer delen met uw overste

Tabel 33: Frequentieanalyse: Stelling: 'Ik ben bereid meet inspanningen te leveren, mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen'

Lijst van grafieken:

Grafiek 1: Voedingsdistributiesector in België, 2010

Grafiek 2: Aandeel van franchising in de omzet per distributiegroep, 2009

Grafiek 3: De omzet in voedingsmiddelensector, 1981-2007

Grafiek 4: Verdeling verpakkingsmateriaal (in %), 2009

Grafiek 5: Evolutie recyclage per materiaal, 2008-2009

Grafiek 6: De gescheiden afvalstromen volgens bevraagde werknemers Delhaize

Grafiek 7: De gescheiden afvalstromen volgens bevraagde werknemers Colruyt

Lijst van figuren:

Figuur 1: Stappenplan aanpassen afvalbeleid

Figuur 2: De afvalhiërarchie

Figuur 3: Evoluties van schakels in de materiaalkringloop

Figuur 4: Stappenplan voor het aanpassen van het afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector

Figuur 5: De Belgische voedingsdistributiesector

Lijst van gebruikte afkortingen

BIM	Brussels Instituut voor Milieubeheer
DIFTAR	Gedifferentieerd tarief
F.O.D	Federale Overheidsdienst
GFT	Groente, Fruit en Tuin
HD	Harde discounters
IVC	Interregionale Verpakkingscommissie
KGA	Klein Gevaarlijk Afval
K.M.O	Klein en middelgrote onderneming
OECD	Organisation for Economic Co-operation
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OWD	Office Wallon des Déchets
VLACO	Vlaamse Compostorganisatie
VLAREA	Vlaams Reglement voor Afvalvoorkoming en -beheer
VLAREM	Vlaams Reglement op de Milieuvergunningen
UPV	Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid
UNO	United Nations Organisation

Bijlagen

Bijlage 1: De Belgische voedingsdistributiesector

Bijlage 2: Integraal Milieujaarverslag: Afvalstoffencijfers: sector supermarkten

Bijlage 3: Vragenlijst interviews en e-mail bevraging

Bijlage 4: Enquête: studie afvalbewustzijn werknemers van Colruyt

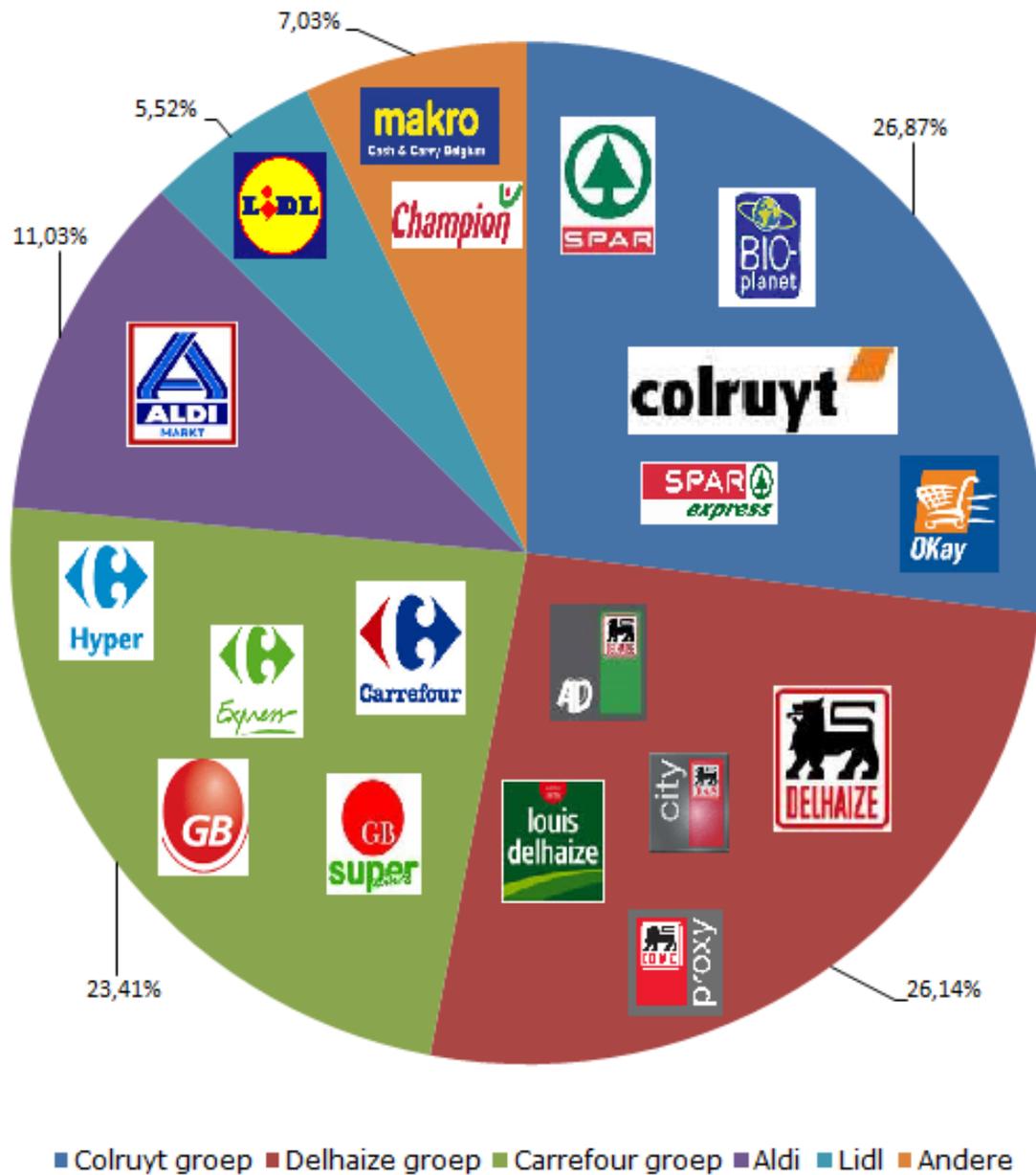
Bijlage 5: Enquête: studie afvalbewustzijn werknemers van Delhaize

Bijlage 6: Kruistabellen van de respondenten van Delhaize

Bijlage 7: Kruistabellen van de respondenten van Colruyt

Bijlage 1: De Belgische voedingsdistributiesector

Figuur 5: De Belgische voedingsdistributiesector, 2011

Bron: Express (2011)

Bijlage 2: Integraal Milieujaarverslag: Afvalstoffencijfers: sector supermarkten
Tabel 8: Aantal ton afval geproduceerd door de supermarkten, 2004 - 2008
Bron: OVAM (2011)

Gevaarlijk/ngev/totaal	2004	2005	2006	2007	2008
Totaal	156.501	135.434	129.510	145.859	122.199
Gevaarlijk	321	2.499	803	790	303
Niet gevaarlijk	156.180	132.935	128.708	145.069	121.896
Verwerkingswijze	2004	2005	2006	2007	2008
Alle	156.501 (100%)	135.434 (100%)	129.510 (100%)	145.859 (100%)	122.199 (100%)
Andere voorbehandeling	13.111 (8,38%)	29.025 (21,43%)	21.658 (16,72%)	31.460 (21,57%)	32.679 (26,74%)
Composteren	5.616 (3,59%)	2.087 (1,54%)	1.980 (1,53%)	10.294 (7,06%)	707 (0,58%)
Hergebruik	0 (0,00%)	260 (0,19%)	636 (0,49%)	239 (0,16%)	147 (0,12%)
Recycleren	59.910 (38,28%)	21.151 (15,62%)	25.389 (19,60%)	32.487 (22,27%)	27.548 (22,54%)
Gebruik als secundaire grondstof	0 (0,00%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)	0 (0,00%)
Sorteren	68.677 (43,88%)	74.003 (54,64%)	67.198 (51,89%)	63.816 (43,75%)	53.178 (43,52%)
Storten	127 (0,08%)	46 (0,03%)	396 (0,31%)	0 (0,00%)	15 (0,01%)
Verbranden	9.059 (5,79%)	8.861 (6,54%)	12.254 (9,46%)	7.563 (5,19%)	7.926 (6,49%)
Voorbehandeling + Recyclage	94,13%	93,42%	90,23%	94,81%	93,50%
Storten	0,08%	0,03%	0,31%	0,00%	0,01%
Verbranden	5,79%	6,54%	9,46%	5,19%	6,49%
	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Bijlage 3: Vragenlijst interviews en e-mail bevraging

A. Jonathan Martens (*Project Development Coördinator, Delhaize groep*)

1. Kan u meer vertellen over het afvalbeleid en wat de doelstellingen zijn in verband met de beperking van afvalstoffen binnen de Delhaize groep?
2. Wat was de aanleiding voor jullie voor aandacht te hebben voor de afvalberg?
3. Welke afvalstromen onderscheiden jullie binnen de Delhaize groep?
4. Hoe staan jullie tegenover de gewestelijke beleidsvoering inzake leefmilieu in België?
5. Welke preventieve maatregelen heeft Delhaize groep tegen de afvalberg? En wat zijn de alternatieve toepassingsmogelijkheden? Wat zijn de plannen voor de toekomst inzake afvalbeheer binnen de Delhaize groep?
6. Hoe staat Delhaize groep tegenover het principe van bio-afbreekbare producten?
7. Heeft het afvalbeleid dat Delhaize voert effect op de afvalproductie? Of is het beleid nog te weinig gericht op preventie en het inzien van de negatieve effecten van afval?

B. Victor De Meester (*Milieucoördinator, Colruyt groep*)

1. Kan u meer vertellen over het afvalbeleid en wat de doelstellingen zijn in verband met de beperking van afvalstoffen binnen de Colruyt groep?
2. Welke afvalstromen zijn er aanwezig bij de Colruyt?
3. Hoe staan jullie tegenover de gewestelijke beleidsvoering inzake leefmilieu in België?

4. Welke concrete maatregelen werden ondernomen inzake preventie van de afvalstoffen binnen de Colruyt groep? En wat zijn de alternatieve aanwendingsmogelijkheden? Wat zijn de plannen voor de toekomst inzake afvalbeheer binnen de Colruyt groep?

5. Hoe staat de Colruyt tegenover het principe van bio-afbreekbare producten?

6. Heeft het afvalbeleid dat Colruyt voert effect op de afvalproductie? Of is het beleid nog te weinig gericht op preventie en het inzien van de negatieve effecten van afval?

C. Ann De Boeck (dienst Beleidsinnovatie, OVAM) en Janna Vandecruys (dienst Administratief Datacentrum, OVAM)

1. Welke rol speelt OVAM in afvalbeheer bij supermarktketens? Wat is de link tussen OVAM en de supermarkten?

2. Welke regels leggen ze op voor supermarkten? Rekening mee houden in het afvalbeleid? Voor bepaalde afvalstromen strengere regels?

3. De afvalproblematiek wordt steeds belangrijker. Is dit ook te merken in toename van wetten en regels inzake afvalbeheer?

D. Dieter Grimmelprez (COO, Vanheede) en Ellen Van Wanseele (dienst Marketing, Van Gansewinkel) (*e-mail bevraging*)

1. In welke mate moet er bij Van Gansewinkel/Vanheede rekening gehouden worden met de gewestelijke beleidsvoering binnen België inzake leefmilieu (en dus afval)? Maakt dit het er moeilijker op of niet?

2. Hoe belangrijk zijn de grote supermarktketens (zoals Colruyt en Delhaize) voor Van Gansewinkel/Vanheede?

E. Oscar Moonen ((Milieu)Consultant, Professional-Consulting) (*e-mail bevraging*)

1. Wat is de link tussen u als consultant en grote supermarktketens (bv. Delhaize) & overheidsinstanties (bv. OVAM)?
2. In welke mate heeft u als consultant rekening moeten houden met de gewestelijk milieubeleidsvoering in België (afvalbeleid/afval)?

Bijlage 4: Enquête: studie afvalbewustzijn werknemers van Colruyt

Enquête: Het afvalbewustzijn van de Colruyt haar werknemers.

1. Geslacht?

Man	Vrouw
-----	-------

2. Leeftijd?

<30	30<50	>50
-----	-------	-----

3. Opleidingsniveau?

Beroepssecundair Onderwijs (BSO)
Technisch Secundair Onderwijs (TSO)
Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)
Hoger/Universitair onderwijs
Andere: ...

4. Hoelang werkt u al bij Colruyt?

<5	5<10	10<15	15<20	20<25	>25
----	------	-------	-------	-------	-----

5. In welk filiaal van Colruyt werkt u?

Gent	Hasselt	Helchteren	Herentals	Kortrijk	Neerpelt
------	---------	------------	-----------	----------	----------

6. In welke afdeling?

Winkelmedewerker	Beenhouwerijmedewerker	Andere: ...
------------------	------------------------	-------------

7. Welke van de volgende afvalstromen worden gescheiden/gesorteerd binnen Colruyt?

Papier	Karton	Glas	Plastic
PMD	Organisch afval	Geëxpandeerd Polystyreen (isomo)	Jute

Andere: ...

8. In welke mate stemt u overeen met volgende stellingen?

Ik & Afval	Helemaal eens	Eens	Neutraal	Oneens	Helemaal oneens
8.1 Ik ben milieubewust;					
8.2 Thuis sorteer ik mijn afval;					
8.3 Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval (plastic, karton, restafval, ...) die het product mogelijk teweegbrengt;					

8.4 Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond;					
---	--	--	--	--	--

9. In welke mate stemt u overeen met volgende stellingen?

Colruyt & Afval	Helemaal eens	Eens	Neutraal	Oneens	Helemaal oneens
9.1 Bij Colruyt sorteer ik het afval;					
9.2 Ik ben voldoende op de hoogte van het assortiment milieuvriendelijke producten binnen de Colruyt;					
9.3 Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt;					
9.4 Ik vind het belangrijk dat afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt;					
9.5 Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt;					
9.6 Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt;					
9.7 De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding;					
9.8 Binnen deze supermarkt zijn er mogelijkheden om nieuwe en/of betere ideeën omtrent afvalbeheer door te spelen aan mijn overste of winkelgarant;					
9.9 Ik ben bereid meer inspanningen te leveren, mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen.					

10. Door wie en hoe wordt u geïnformeerd/opgeleid bij een aanpassing van het afvalbeleid (bijvoorbeeld: PMD moet apart gescheiden worden)?

11. Heeft u nog bemerkings op het afvalbeleid van de Colruyt groep?

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 5: Enquête: studie afvalbewustzijn werknemers van Delhaize

Enquête: Het afvalbewustzijn van de Delhaize haar werknemers.

1. Geslacht

Man	Vrouw
-----	-------

2. Leeftijd

<30	30<50	>50
-----	-------	-----

3. Opleidingsniveau

Beroepssecundair Onderwijs (BSO)
Technisch Secundair Onderwijs (TSO)
Algemeen Secundair Onderwijs (ASO)
Hoger/Universitair onderwijs
Geen van bovenstaande: ...

4. Hoelang werkt u al bij Delhaize?

<5	5<10	10<15	15<20	20<25	>25
----	------	-------	-------	-------	-----

5. In welk filiaal van Delhaize werkt u?

Neerpelt	Houthalen-Helchteren	Hasselt
----------	----------------------	---------

6. In welke afdeling?

Beenhouwerij	Kassa	Vis	Zuivel	Fruit & Groenten
Bakkerij & Traiteur	Voeding	Non-food	Andere:

7. Welke van de volgende afvalstromen worden gescheiden/gesorteerd binnen Delhaize?

Papier	Karton	Glas	Plastic
PMD	Organisch afval	Geëxpandeerd Polystyreen (isomo)	Jute

Andere: ...

8. In welke mate stemt u overeen met volgende stellingen?

Ik & Afval	Helemaal eens	Eens	Neutraal	Oneens	Helemaal oneens
8.1 Ik ben milieubewust;					
8.2 Thuis sorteer ik mijn afval;					
8.3 Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval (plastic, karton, restafval, ...) die het product mogelijk teweegbrengt;					

8.4 Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond;					
---	--	--	--	--	--

9. In welke mate stemt u overeen met volgende stellingen?

Delhaize & Afval	Helemaal eens	Eens	Neutraal	Oneens	Helemaal oneens
9.1 Bij Delhaize sorteert ik het afval;					
9.2 Ik ben voldoende op de hoogte van het assortiment milieuvriendelijke producten binnen de Delhaize;					
9.3 Bij levering van producten vind ik sommige producten overmatig en overbodig verpakt;					
9.4 Ik vind het belangrijk dat afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt;					
9.5 Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt;					
9.6 Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van de Delhaize;					
9.7 De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding;					
9.8 Binnen deze supermarkt zijn er mogelijkheden om nieuwe en/of betere ideeën omtrent afvalbeheer door te spelen aan mijn overste of winkelgarant;					
9.9 Ik ben bereid meer inspanningen te leveren, mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen.					

10. Door wie en hoe wordt u geïnformeerd/opgeleid bij een aanpassing van het afvalbeleid (bijvoorbeeld: PMD moet apart gescheiden worden)?

11. Heeft u nog opmerkingen op het afvalbeleid van de Delhaize groep?

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 6: Kruistabellen van de respondenten van Delhaize**Tabel 1: Kruistabel - Stelling 1 en 'Afdeling'**

	Bij Delhaize sorteer ik het afval			Total
	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
afdeling Kassa/Secretariaat	0 0,0%	4 57,1%	3 42,9%	7 100,0%
Voeding/Non-Food/Wijn/Dranken/Diepvries	2 16,7%	5 41,7%	5 41,7%	12 100,0%
GroentenFruit/Zuivel/Bakkerij/Traiteur	0 0,0%	4 28,6%	10 71,4%	14 100,0%
Beenhouwerij/Vis	1 10,0%	2 20,0%	7 70,0%	10 100,0%
Total	3 7,0%	15 34,9%	25 58,1%	43 100,0%

Tabel 2: Kruistabel - Stelling 1 en 'Ik ben milieubewust'

		Bij Delhaize sorteer ik het afval			Total
		Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik ben milieubewust	Neutraal	2 25,0%	6 75,0%	0 0,0%	8 100,0%
	Eens	1 5,9%	6 35,3%	10 58,8%	17 100,0%
	Helemaal eens	0 0,0%	3 16,7%	15 83,3%	18 100,0%
Total		3 7,0%	15 34,9%	25 58,1%	43 100,0%

Tabel 3: Kruistabel - Stelling 1 en 'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt'

		Bij Delhaize sorteer ik het afval			Total
		Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Als ik ga winkelen, kijk ik na de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt	Helemaal oneens	0 ,0%	1 100,0%	0 ,0%	1 100,0%
	Oneens	2 18,2%	5 45,5%	4 36,4%	11 100,0%
	Neutraal	1 4,5%	9 40,9%	12 54,5%	22 100,0%
	Eens	0 ,0%	0 ,0%	4 100,0%	4 100,0%
	Helemaal eens	0 ,0%	0 ,0%	5 100,0%	5 100,0%
Total		3 7,0%	15 34,9%	25 58,1%	43 100,0%

Tabel 4: Kruistabel - Stelling 1 en 'Ik vind het belangrijk dat afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt'

		Bij Delhaize sorteer ik het afval			Total
		Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik vind het belangrijk dat afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt	Neutraal	1 33,3%	2 66,7%	0 ,0%	3 100,0%
	Eens	2 10,0%	9 45,0%	9 45,0%	20 100,0%
	Helemaal eens	0 ,0%	4 20,0%	16 80,0%	20 100,0%
Total		3 7,0%	15 34,9%	25 58,1%	43 100,0%

Tabel 5: Kruistabel - Stelling 2 en 'Afdeling'

	Bij levering van producten vind ik sommige producten overbodig en overmatig verpakt				Total
	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
afdeling Kassa/Secretariaat	2 28,6%	2 28,6%	3 42,9%	0 0,0%	7 100,0%
Voeding/Non-Food/Wijn/Dranken/Diepvries	0 0,0%	2 16,7%	6 50,0%	4 33,3%	12 100,0%
GroentenFruit/Zuivel/Bakkerij/Traiteur	0 0,0%	1 7,1%	10 71,4%	3 21,4%	14 100,0%
Beenhouwerij/Vis	0 0,0%	1 10,0%	3 30,0%	6 60,0%	10 100,0%
Total	2 4,7%	6 14,0%	22 51,2%	13 30,2%	43 100,0%

Tabel 6: Kruistabel - Stelling 2 en 'Als ik ga winkelen, kijk ik na de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt'

	Bij levering van producten vind ik sommige producten overbodig en overmatig verpakt				Total
	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Als ik ga winkelen, kijk ik na de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt	1 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%
Helemaal eens	1 9,1%	1 9,1%	8 72,7%	1 9,1%	11 100,0%
Oneens	0 0,0%	4 18,2%	10 45,5%	8 36,4%	22 100,0%
Neutraal	0 0,0%	0 0,0%	2 50,0%	2 50,0%	4 100,0%
Eens	0 0,0%	1 10,0%	2 20,0%	2 20,0%	5 100,0%
Helemaal					

	eens	,0%	20,0%	40,0%	40,0%	100,0%
Total		2	6	22	13	43
		4,7%	14,0%	51,2%	30,2%	100,0%

Tabel 7: Kruistabel - Stelling 2 en 'Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond'

		Bij levering van producten vind ik sommige producten overbodig en overmatig verpakt				Total
		Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond	Helemaal oneens	1	0	0	0	1
		100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Oneens	1	0	3	2	6
		16,7%	,0%	50,0%	33,3%	100,0%
	Neutraal	0	4	15	5	24
	,0%	16,7%	62,5%	20,8%	100,0%	
	Eens	0	2	3	3	8
		,0%	25,0%	37,5%	37,5%	100,0%
	Helemaal eens	0	0	1	3	4
		,0%	,0%	25,0%	75,0%	100,0%
Total		2	6	22	13	43
		4,7%	14,0%	51,2%	30,2%	100,0%

Tabel 8: Kruistabel - Stelling 3 en 'Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond'

		Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt					Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik koop producten met zo weinig	Helemaal oneens	0	1	0	0	0	1
		,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Oneens	0	5	1	0	0	6

mogelijk verpakkingsafval rond		,0%	83,3%	16,7%	,0%	,0%	100,0%
	Neutraal	1	15	5	2	1	24
		4,2%	62,5%	20,8%	8,3%	4,2%	100,0%
	Eens	0	2	2	4	0	8
		,0%	25,0%	25,0%	50,0%	,0%	100,0%
	Helemaal eens	0	2	1	1	0	4
		,0%	50,0%	25,0%	25,0%	,0%	100,0%
Total		1	25	9	7	1	43
		2,3%	58,1%	20,9%	16,3%	2,3%	100,0%

Tabel 9: Kruistabel - Stelling 3 en 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize'

		Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt					Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize	Helemaal oneens	1	2	0	0	0	3
		33,3%	66,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
	Oneens	0	10	4	2	0	16
		,0%	62,5%	25,0%	12,5%	,0%	100,0%
	Neutraal	0	10	4	2	0	16
		,0%	62,5%	25,0%	12,5%	,0%	100,0%
	Eens	0	3	1	3	1	8
		,0%	37,5%	12,5%	37,5%	12,5%	100,0%
Total		1	25	9	7	1	43
		2,3%	58,1%	20,9%	16,3%	2,3%	100,0%

Tabel 10: Kruistabel - Stelling 3 en 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding'

		Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt					Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding	Helemaal oneens	0 ,0%	3 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	3 100,0%
	Oneens	1 5,9%	12 70,6%	3 17,6%	1 5,9%	0 ,0%	17 100,0%
	Neutraal	0 ,0%	9 60,0%	3 20,0%	3 20,0%	0 ,0%	15 100,0%
	Eens	0 ,0%	0 ,0%	3 42,9%	3 42,9%	1 14,3%	7 100,0%
	Helemaal eens	0 ,0%	1 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%
Total		1 2,3%	25 58,1%	9 20,9%	7 16,3%	1 2,3%	43 100,0%

Tabel 11: Kruistabel - Stelling 3 en 'Ik ben bereid meer inspanningen te leveren mocht dit de afvalproblematiek ten goede komen'

		Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt					Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik ben bereid meer inspanningen te leveren mocht dit de afvalproblematiek ten goed komen	Oneens	0 ,0%	2 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 100,0%
	Neutraal	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%
	Eens	1 3,4%	20 69,0%	4 13,8%	3 10,3%	1 3,4%	29 100,0%
	Helemaal	0	3	4	4	0	11

eens	,0%	27,3%	36,4%	36,4%	,0%	100,0%
Total	1	25	9	7	1	43
	2,3%	58,1%	20,9%	16,3%	2,3%	100,0%

Tabel 12: Kruistabel - Stelling 4 en 'Opleidingsniveau'

		Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
opleidingsniveau BSO		1	2	5	5	13
		7,7%	15,4%	38,5%	38,5%	100,0%
	TSO	0	9	8	1	18
		,0%	50,0%	44,4%	5,6%	100,0%
	ASO	0	3	3	1	7
	,0%	42,9%	42,9%	14,3%	100,0%	
Hoger/Universitair	1	1	0	1	3	
	33,3%	33,3%	,0%	33,3%	100,0%	
geen van bovenstaande	1	1	0	0	2	
	50,0%	50,0%	,0%	,0%	100,0%	
Total	3	16	16	8	43	
	7,0%	37,2%	37,2%	18,6%	100,0%	

Tabel 13: Kruistabel - Stelling 4 en 'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt'

		Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
Als ik ga winkelen, kijk ik na de hoeveelheid afval die het product	Helemaal oneens	0	1	0	0	1
		,0%	100,0%	,0%	,0%	100,0%
	Oneens	1	7	3	0	11
		9,1%	63,6%	27,3%	,0%	100,0%

mogelijk teweegbrengt	Neutraal	1 4,5%	7 31,8%	9 40,9%	5 22,7%	22 100,0%
	Eens	0 ,0%	1 25,0%	2 50,0%	1 25,0%	4 100,0%
	Helemaal eens	1 20,0%	0 ,0%	2 40,0%	2 40,0%	5 100,0%
Total		3 7,0%	16 37,2%	16 37,2%	8 18,6%	43 100,0%

Tabel 14: Kruistabel - Stelling 4 en 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

		Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt	Helemaal oneens	1 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%
	Oneens	2 8,0%	10 40,0%	10 40,0%	3 12,0%	25 100,0%
	Neutraal	0 ,0%	4 44,4%	4 44,4%	1 11,1%	9 100,0%
	Eens	0 ,0%	2 28,6%	2 28,6%	3 42,9%	7 100,0%
	Helemaal eens	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%	1 100,0%
Total		3 7,0%	16 37,2%	16 37,2%	8 18,6%	43 100,0%

Tabel 15: Kruistabel - Stelling 4 en 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding'

		Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Delhaize				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding	Helemaal oneens	1 33,3%	1 33,3%	1 33,3%	0 ,0%	3 100,0%
	Oneens	2 11,8%	9 52,9%	5 29,4%	1 5,9%	17 100,0%
	Neutraal	0 ,0%	5 33,3%	7 46,7%	3 20,0%	15 100,0%
	Eens	0 ,0%	0 ,0%	3 42,9%	4 57,1%	7 100,0%
	Helemaal eens	0 ,0%	1 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%
Total		3 7,0%	16 37,2%	16 37,2%	8 18,6%	43 100,0%

Bijlage 7: Kruistabellen van de respondenten van Colruyt**Tabel 1: Kruistabel - Stelling 1 en 'Afdeling'**

		Bij Colruyt sorteer ik het afval			Total
		Neutraal	Eens	Helemaal eens	
afdeling	Winkelmedewerker	0 0,0%	9 13,8%	56 86,2%	65 100,0%
	Beenhouwerij	2 9,1%	1 4,5%	19 86,4%	22 100,0%
Total		2 2,3%	10 11,5%	75 86,2%	87 100,0%

Tabel 2: Kruistabel - Stelling 2 en 'Ik ben milieubewust'

		Bij levering van producten vind ik sommige producten overbodig en overmatig verpakt				Total
		Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik ben milieubewust	Oneens	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%	1 100,0%
	Neutraal	4 30,8%	3 23,1%	5 38,5%	1 7,7%	13 100,0%
	Eens	2 5,6%	7 19,4%	12 33,3%	15 41,7%	36 100,0%
	Helemaal eens	1 2,7%	2 5,4%	5 13,5%	29 78,4%	37 100,0%
Total		7 8,0%	12 13,8%	22 25,3%	46 52,9%	87 100,0%

Tabel 3: Kruistabel - Stelling 2 en 'Als ik ga winkelen, kijk ik naar de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt'

		Bij levering van producten vind ik sommige producten overbodig en overmatig verpakt				Total
		Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Als ik ga winkelen, kijk ik na de hoeveelheid afval die het product mogelijk teweegbrengt	Helemaal oneens	1 12,5%	2 25,0%	4 50,0%	1 12,5%	8 100,0%
	Oneens	2 6,5%	6 19,4%	9 29,0%	14 45,2%	31 100,0%
	Neutraal	3 14,3%	1 4,8%	6 28,6%	11 52,4%	21 100,0%
	Eens	0 ,0%	2 11,1%	3 16,7%	13 72,2%	18 100,0%
	Helemaal eens	1 11,1%	1 11,1%	0 ,0%	7 77,8%	9 100,0%
Total		7 8,0%	12 13,8%	22 25,3%	46 52,9%	87 100,0%

Tabel 4: Kruistabel - Stelling 2 en 'Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond'

		Bij levering van producten vind ik sommige producten overbodig en overmatig verpakt				Total
		Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond	Helemaal oneens	1 11,1%	2 22,2%	4 44,4%	2 22,2%	9 100,0%
	Oneens	5 14,3%	6 17,1%	11 31,4%	13 37,1%	35 100,0%
	Neutraal	1 5,3%	2 10,5%	4 21,1%	12 63,2%	19 100,0%
	Eens	0	1	3	14	18

		,0%	5,6%	16,7%	77,8%	100,0%
	Helemaal eens	0	1	0	5	6
		,0%	16,7%	,0%	83,3%	100,0%
Total		7	12	22	46	87
		8,0%	13,8%	25,3%	52,9%	100,0%

Tabel 5: Kruistabel - Stelling 2 en 'Ik vind het belangrijk dat afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt'

		Bij levering van producten vind ik sommige producten overbodig en overmatig verpakt				Total
		Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	
Ik vind het belangrijk dat afval gescheiden wordt binnen deze supermarkt	Neutraal	0	1	3	1	5
		,0%	20,0%	60,0%	20,0%	100,0%
	Eens	2	3	2	1	8
		25,0%	37,5%	25,0%	12,5%	100,0%
	Helemaal eens	5	8	17	44	74
		6,8%	10,8%	23,0%	59,5%	100,0%
Total		7	12	22	46	87
		8,0%	13,8%	25,3%	52,9%	100,0%

Tabel 6: Kruistabel - Stelling 3 en 'Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt'

		Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt	Helemaal oneens	24	4	0	0	28
		85,7%	14,3%	,0%	,0%	100,0%
	Oneens	2	31	3	3	39
		5,1%	79,5%	7,7%	7,7%	100,0%
	Neutraal	2	8	2	1	13

		15,4%	61,5%	15,4%	7,7%	100,0%
	Eens	1	4	2	0	7
		14,3%	57,1%	28,6%	,0%	100,0%
Total		29	47	7	4	87
		33,3%	54,0%	8,0%	4,6%	100,0%

Tabel 7: Kruistabel - Stelling 3 en 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding'

		Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding	Helemaal oneens	18	5	1	0	24
		75,0%	20,8%	4,2%	,0%	100,0%
	Oneens	7	33	3	3	46
		15,2%	71,7%	6,5%	6,5%	100,0%
	Neutraal	2	8	2	1	13
		15,4%	61,5%	15,4%	7,7%	100,0%
	Eens	1	1	1	0	3
		33,3%	33,3%	33,3%	,0%	100,0%
	Helemaal eens	1	0	0	0	1
		100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
Total		29	47	7	4	87
		33,3%	54,0%	8,0%	4,6%	100,0%

Tabel 8: Kruistabel - Stelling 4 en 'Ik koop producten met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond'

		Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
Ik koop producten	Helemaal	4	4	1	0	9

met zo weinig mogelijk verpakkingsafval rond	oneens	44,4%	44,4%	11,1%	,0%	100,0%
	Oneens	14	16	4	1	35
		40,0%	45,7%	11,4%	2,9%	100,0%
	Neutraal	4	8	4	3	19
		21,1%	42,1%	21,1%	15,8%	100,0%
	Eens	5	8	4	1	18
		27,8%	44,4%	22,2%	5,6%	100,0%
	Helemaal eens	1	3	0	2	6
		16,7%	50,0%	,0%	33,3%	100,0%
Total		28	39	13	7	87
		32,2%	44,8%	14,9%	8,0%	100,0%

Tabel 9: Kruistabel - Stelling 4 en 'Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt'

		Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
Ik vind dat er te weinig wordt gedaan naar het sorteren van afval binnen deze supermarkt	Helemaal oneens	24	2	2	1	29
		82,8%	6,9%	6,9%	3,4%	100,0%
	Oneens	4	31	8	4	47
		8,5%	66,0%	17,0%	8,5%	100,0%
	Neutraal	0	3	2	2	7
		,0%	42,9%	28,6%	28,6%	100,0%
	Eens	0	3	1	0	4
		,0%	75,0%	25,0%	,0%	100,0%
Total		28	39	13	7	87
		32,2%	44,8%	14,9%	8,0%	100,0%

Tabel 10: Kruistabel - Stelling 4 en 'De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding'

		Ik stel me soms vragen bij het afvalbeleid van Colruyt				Total
		Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	
De afvalproblematiek wordt onvoldoende onder de aandacht gebracht door de bedrijfsleiding	Helemaal oneens	20 83,3%	1 4,2%	2 8,3%	1 4,2%	24 100,0%
	Oneens	6 13,0%	33 71,7%	3 6,5%	4 8,7%	46 100,0%
	Neutraal	0 ,0%	5 38,5%	7 53,8%	1 7,7%	13 100,0%
	Eens	1 33,3%	0 ,0%	1 33,3%	1 33,3%	3 100,0%
	Helemaal eens	1 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 100,0%
Total		28 32,2%	39 44,8%	13 14,9%	7 8,0%	87 100,0%

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Onderzoek inzake afvalbeleid in de Belgische voedingsdistributiesector en het afvalbewustzijn van haar werknemers

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-innovatie en ondernemerschap**

Jaar: **2011**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Cuyvers, Pieter-Jan

Datum: **22/08/2011**